

VAALA

Haarasuonkankaan tuulivoimapuistoalueen sekä voimajohtolinjojen arkeologinen inventointi

Tilaja:
FCG Finnish Consulting Group Oy

Heilu Oy
Kalle Luoto
Jussi-Pekka Hiltunen

Sisällysluettelo

1. Kartat.....	4
2. Johdanto	25
3. Menetelmät	26
4. Tulokset ja vaikutukset muinaisjäänneksiin	28
5. Kohteet (uusi kohde*)	29
Kiinteät muinaisjäänneokset.....	29
5.1. Hoikkamaa*	29
5.2. Tornikangas	31
5.3. Saarijärvikangas	33
5.4. Isoperkkiö	35
5.5. Ukonpuronkorpi*	37
5.6. Holtto*	39
5.7. Kivikangas	43
5.8. Puntarilampi (270).....	45
5.9. Lahnaskoski*	47
5.10. Ylä-Uonua koillinen.....	49
5.11. Turkkiselkä	51
5.12. Lamminsivuselkä (104)	54
5.13. Kekkolanlammin sivuselkä (103)	56
5.14. Pitkäkangas.....	58
5.15. Pinokangas.....	60
5.16. Latva-Parttuaisen kangas.....	62
5.17. Latva-Parttuaisen kangas 2.....	64
5.18. Niska-Parttuaisen kangas	65
5.19. Niska-Parttuaisen kangas 2* (102)	67
5.20. Tolosenkangas (2661).....	70
5.21. Suoperänkangas*	72
Muut kulttuuriperintökohteet	74
5.22. Tolkanoja 2*	74
5.23. Tolkanoja 1*	77
5.24. Kivisuo*	80
5.25. Louhensuo*	83
5.26. Laulukangas*	86
Muut havainnot	89
5.27.	89

Lähteet.....	92
Maastossa jalkaisin kuljetut alueet.....	94
Kuvia.....	102

Kansikuva: Turkkielän tervahauta. Pohjoiseen.

Taustakarttoina Maanmittauslaitoksen Karttakuvapalvelun (WMTS) 11/2022 aineistoa, ellei toisin mainita. Koordinaatisto ETRS-TM35FIN, korkeus N2000. Raportin kuvat Kalle Luoto, Jussi-Pekka Hiltunen ja Taina Sormunen.

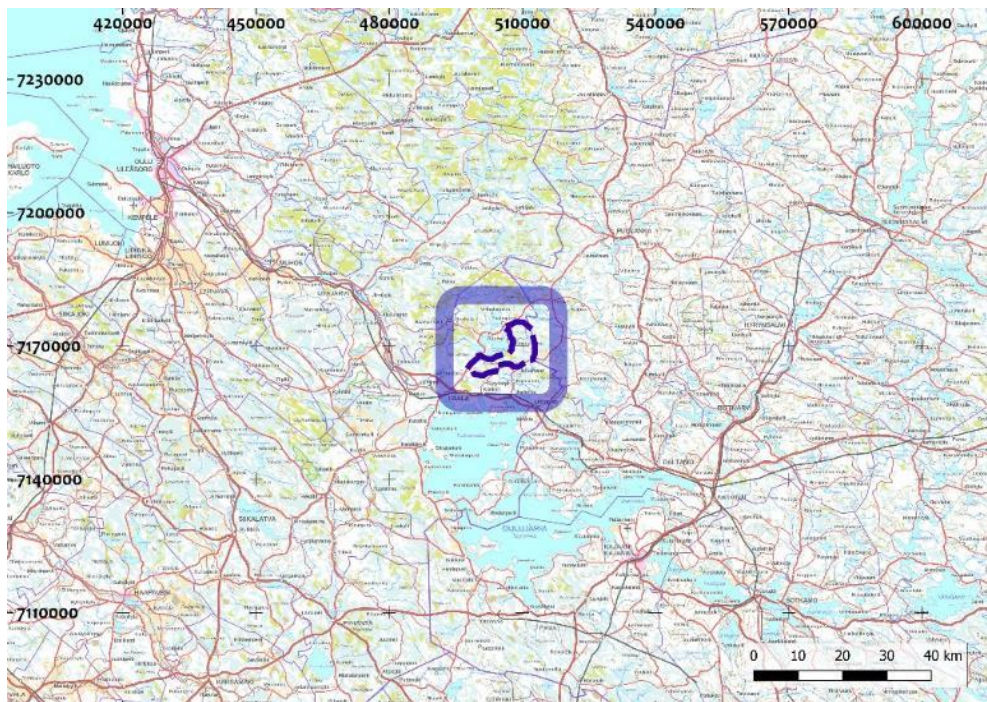
VAALA Haarasuonkankaan tuulivoimapuistoalueen sekä voimajohtolinjojen arkeologinen inventointi

Tiivistelmä & arkistotiedot

Pohjan Voima Oy ja Taaleri Energia Oy ovat suunnittelemassa Vaalan Haarasuonkankaalle tuulivoimapuistoaluetta, johon sisältyy enintään 40 voimalaa, sekä siihen liittyviä voimajohtolinjoja. Hankealueen selvityksiä laatii FCG Finnish Consulting Group Oy. Osana ympäristöselvityksiä Heilu Oy laati alueen arkeologisen inventoinnin. Inventoinnin tarkoituksena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita alueelta sekä selvittää alueella sijaitsevien tunnettujen kohteiden nykytila.

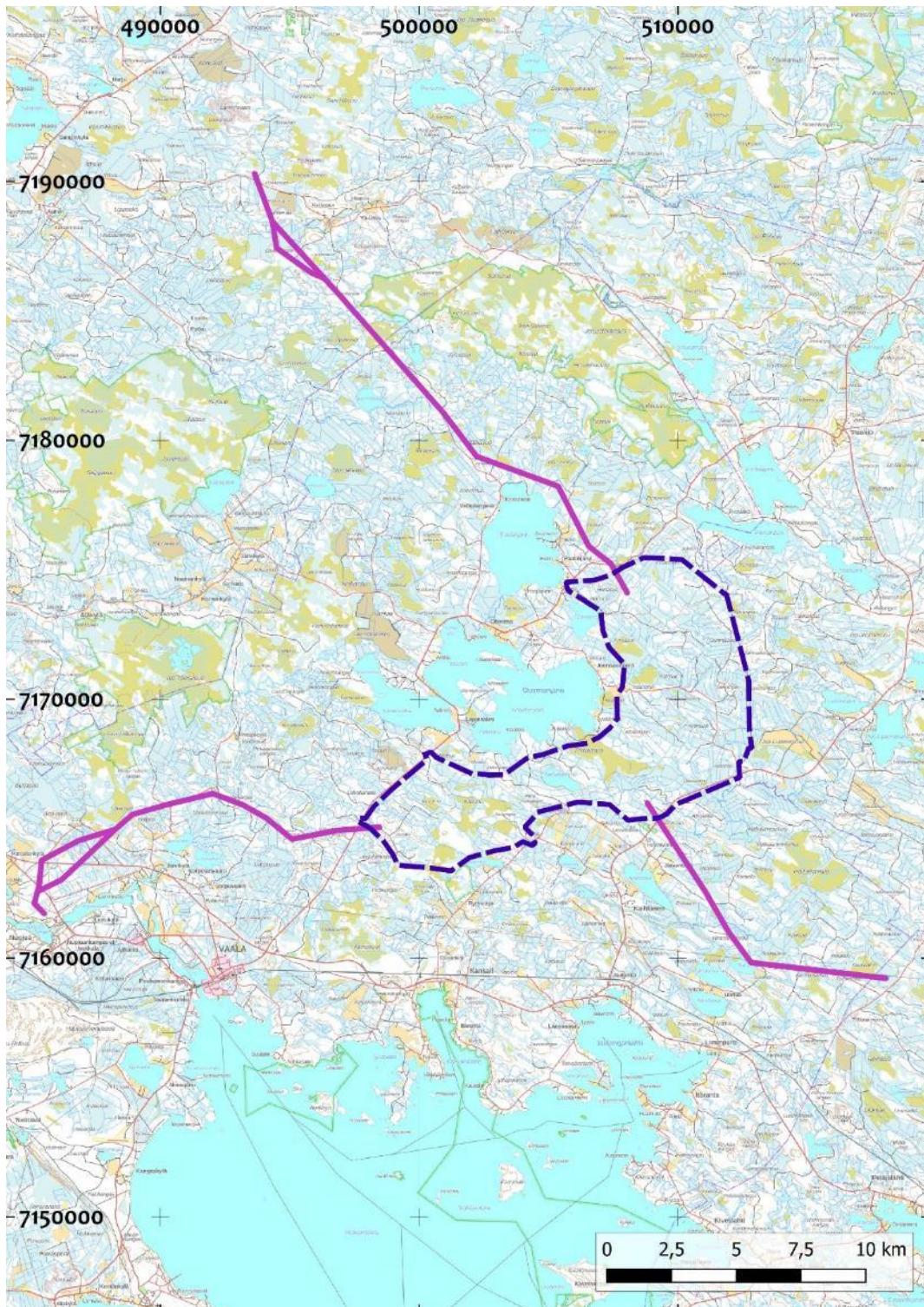
Inventoinnin laativat arkeologit FM Kalle Luoto ja FM Jussi-Pekka Hiltunen. Maastotyöt ajoittuivat 21.7., 19.–23.9. & 28.9.2022. Inventoinnissa tarkastellaan 27 kohdetta, joista 21 on kiinteitä muinaisjäännöksiä, viisi muita kulttuuriperintökohteita ja yksi muu havainto.

Tutkimustyyppi:	Arkeologinen inventointi
Tutkimuslaitos:	Heilu Oy
Tutkimuksen tekijä:	FM Jussi-Pekka Hiltunen ja FM Kalle Luoto
Kenttätöaika:	21.7., 19.–23.9. & 28.9.2022
Tutkimusten tilaaja:	FCG Finnish Consulting Group Oy
Muinaisjäännökset:	X
Aikaisemmat inventoinnit lähialueella:	Jaana Itäpalo & Hans-Peter Schulz 2019 Hans-Peter Schulz ja Inga Nieminen 2018 Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo 2017 Riikka Mustonen 2015 Hannu Poutiainen ja Antti Bilund 2013

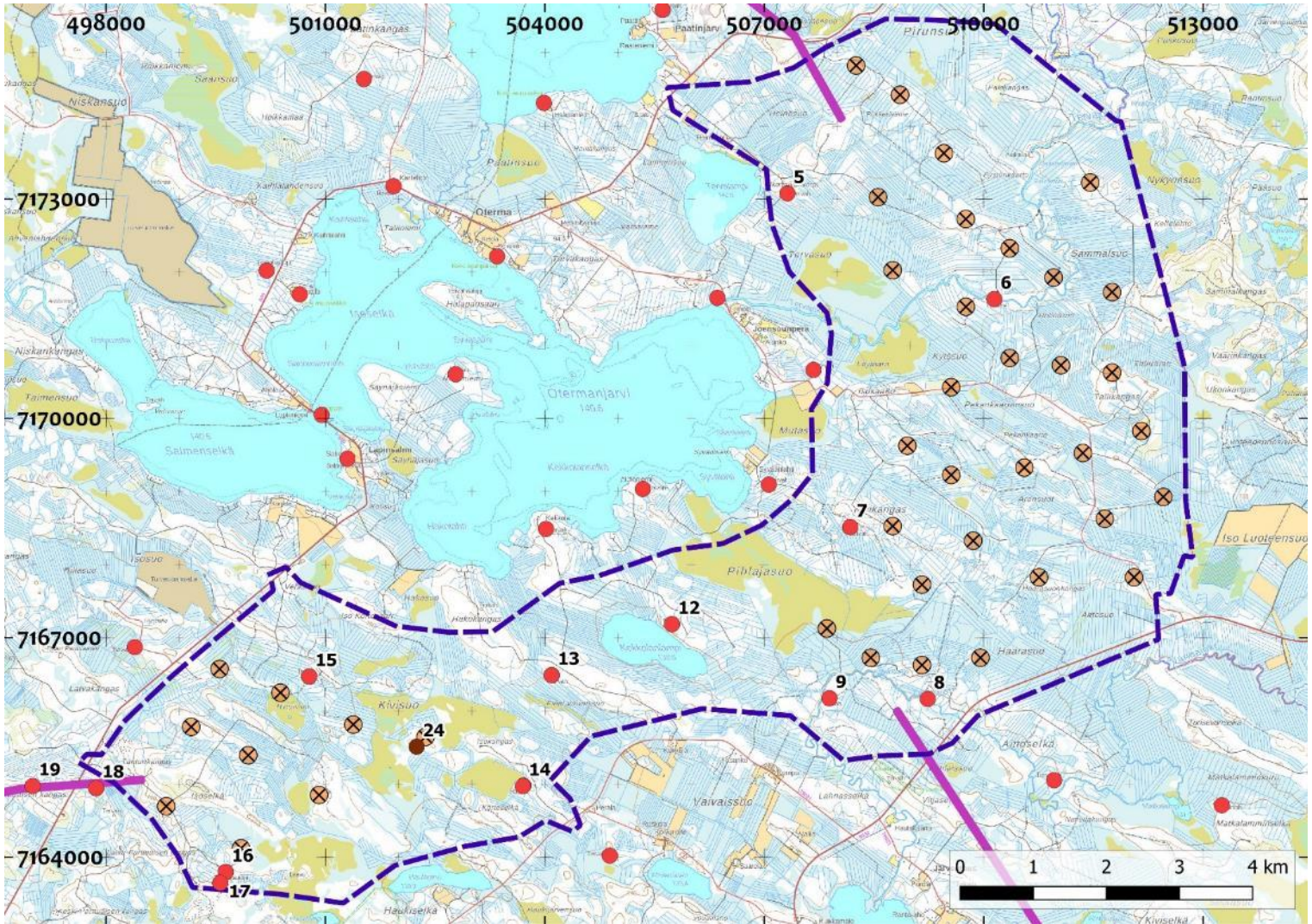
Kartta 1. Inventointialueen lähestymiskartta.

1. Kartat

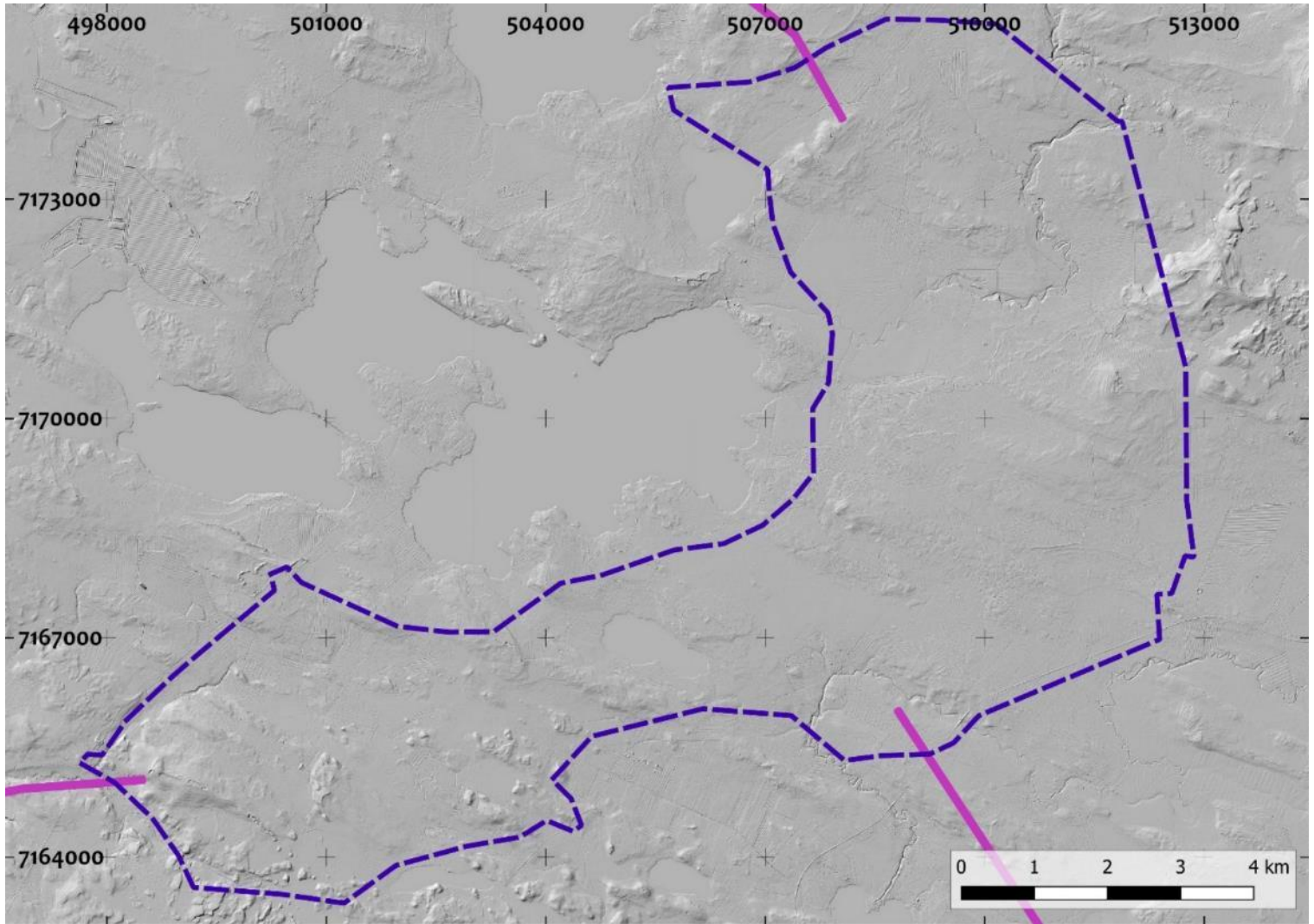
Kartta 2. Inventointialueen yleiskartta.

Tuulivoimapuiston hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla. Suunnitellut voimajohtolinjat on merkitty violeteilla viivoilla.

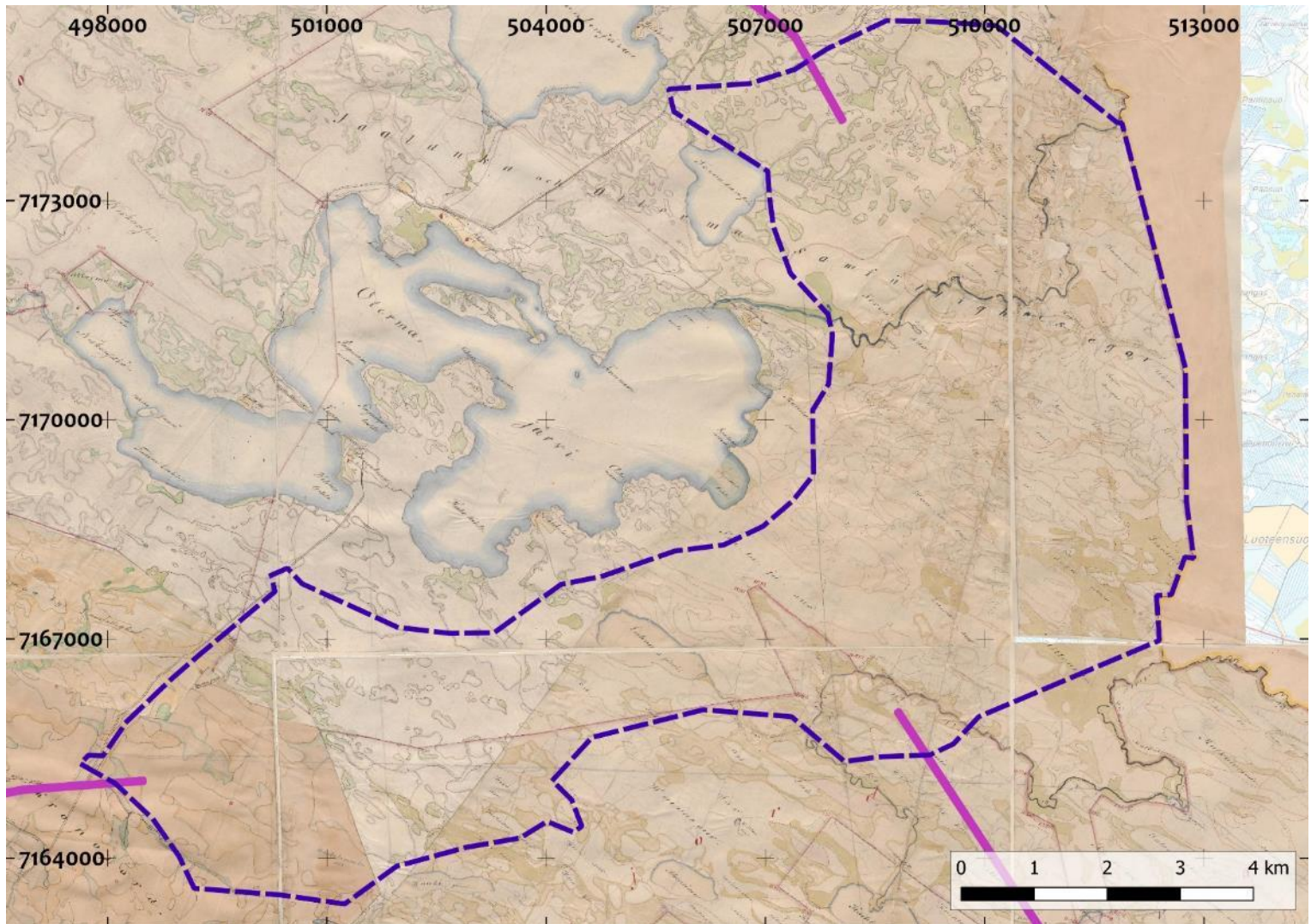

Kartta 3. Tuulivoimapuistoalueen yleiskartta.

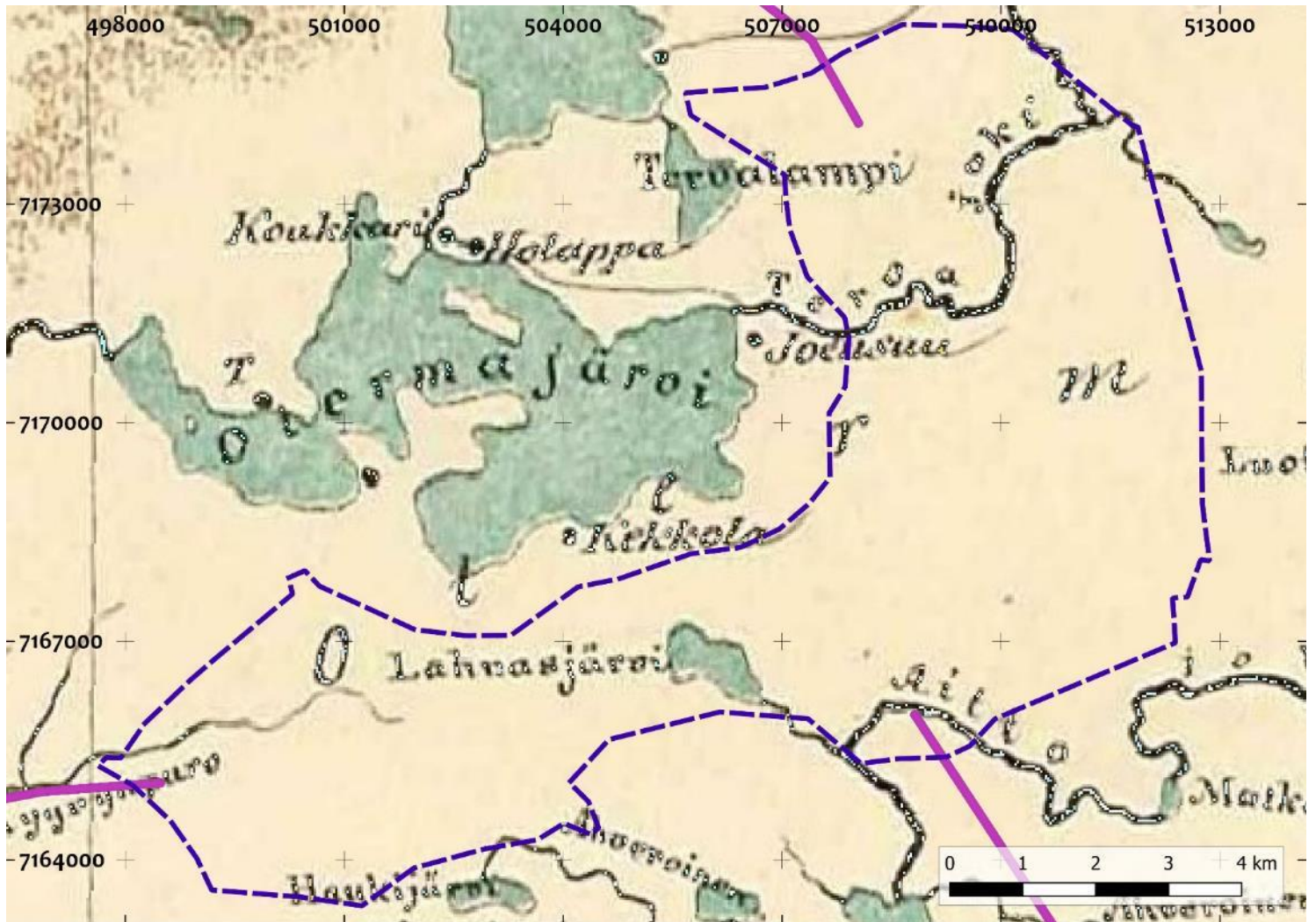
Hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla. Alueelle suunnitellut tuulivoimalat on merkitty oranssin pistein, joissa keskellä musta rasti. Punaiset pisteet ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä ja ruskeat pisteet muita kulttuuriperintökohteita. Numerot kohteiden vieressä ovat tämän raportin kohdenumeroita. Alueen ulkopuolelle suunnitellut voimajohtolinjat on merkitty violeteilla viivoilla.

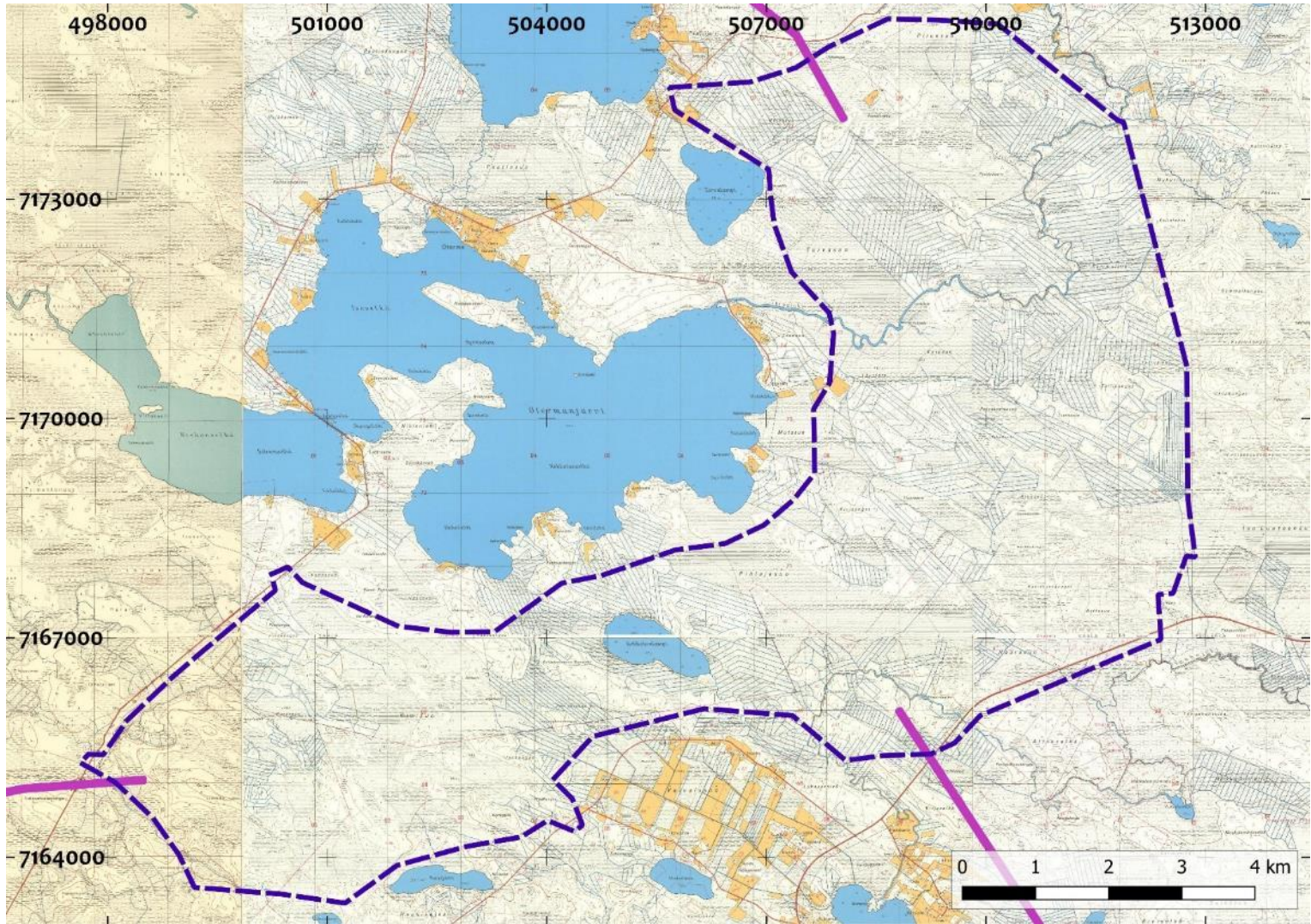
Kartta 4. Tuulivoimapuistoalue MML:n korkeusmallissa.

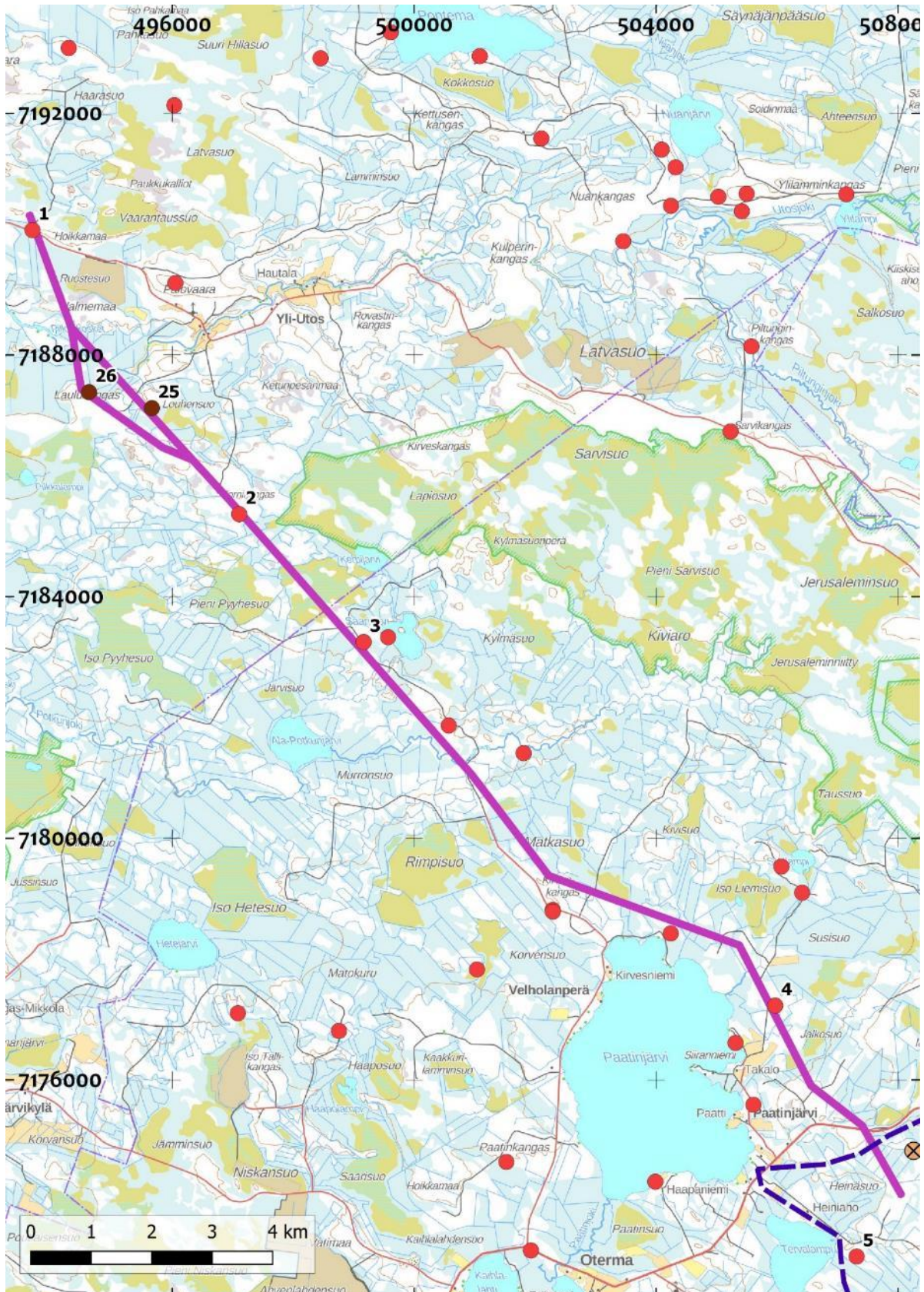
Kartta 5. Tuulivoimapuistoalue vuosina 1859/1892 laadituilla pitäjänkartoilla.

Kartta 6. Tuulivoimapuistoalue vuonna 1864 laaditulla Suomen yleiskartalla.

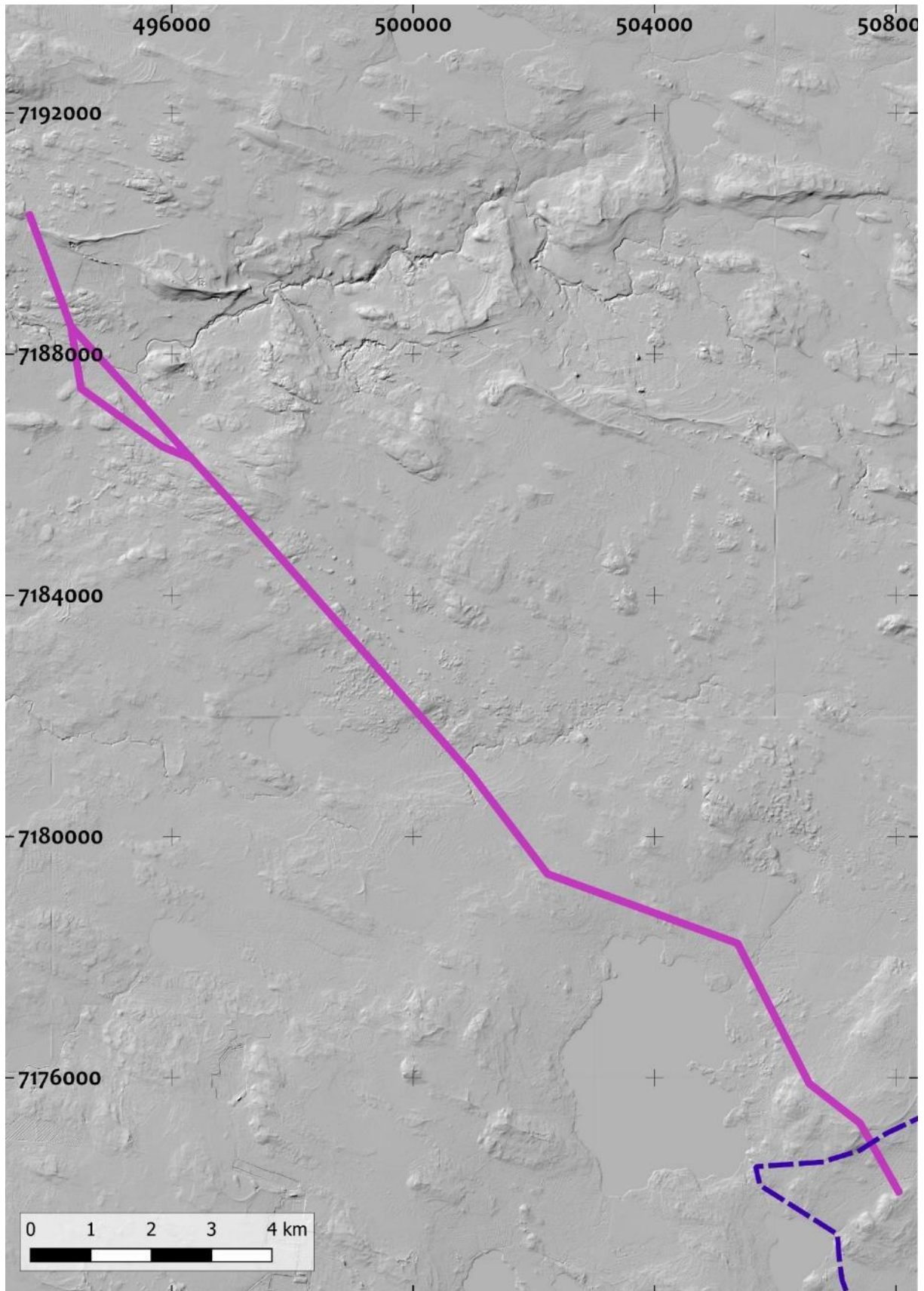

Kartta 7. Tuulivoimapuistoalue vuosien 1951 ja 1972 peruskartoilla.

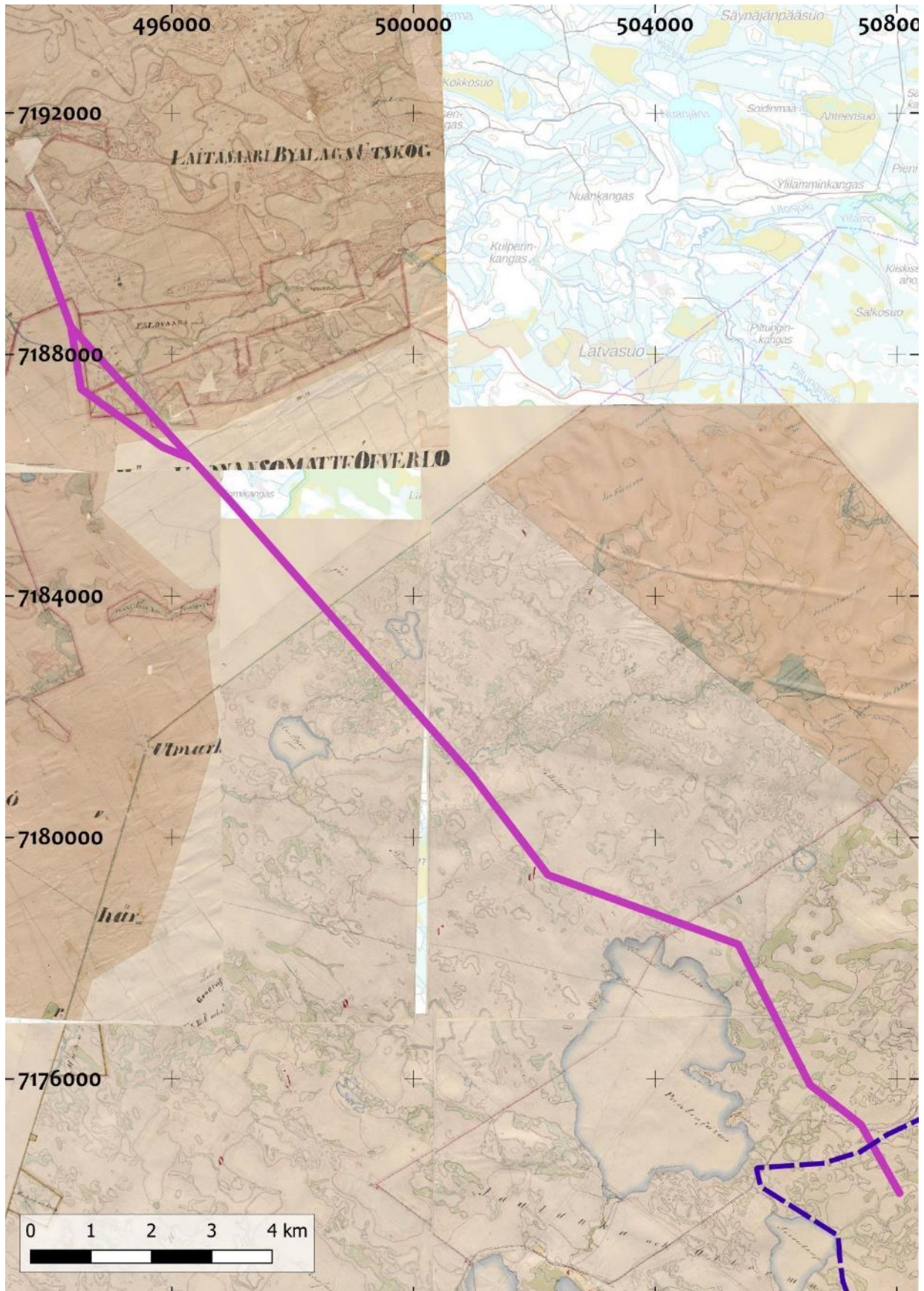

Kartta 8. Pohjoisimman voimajohtolinjan yleiskartta.

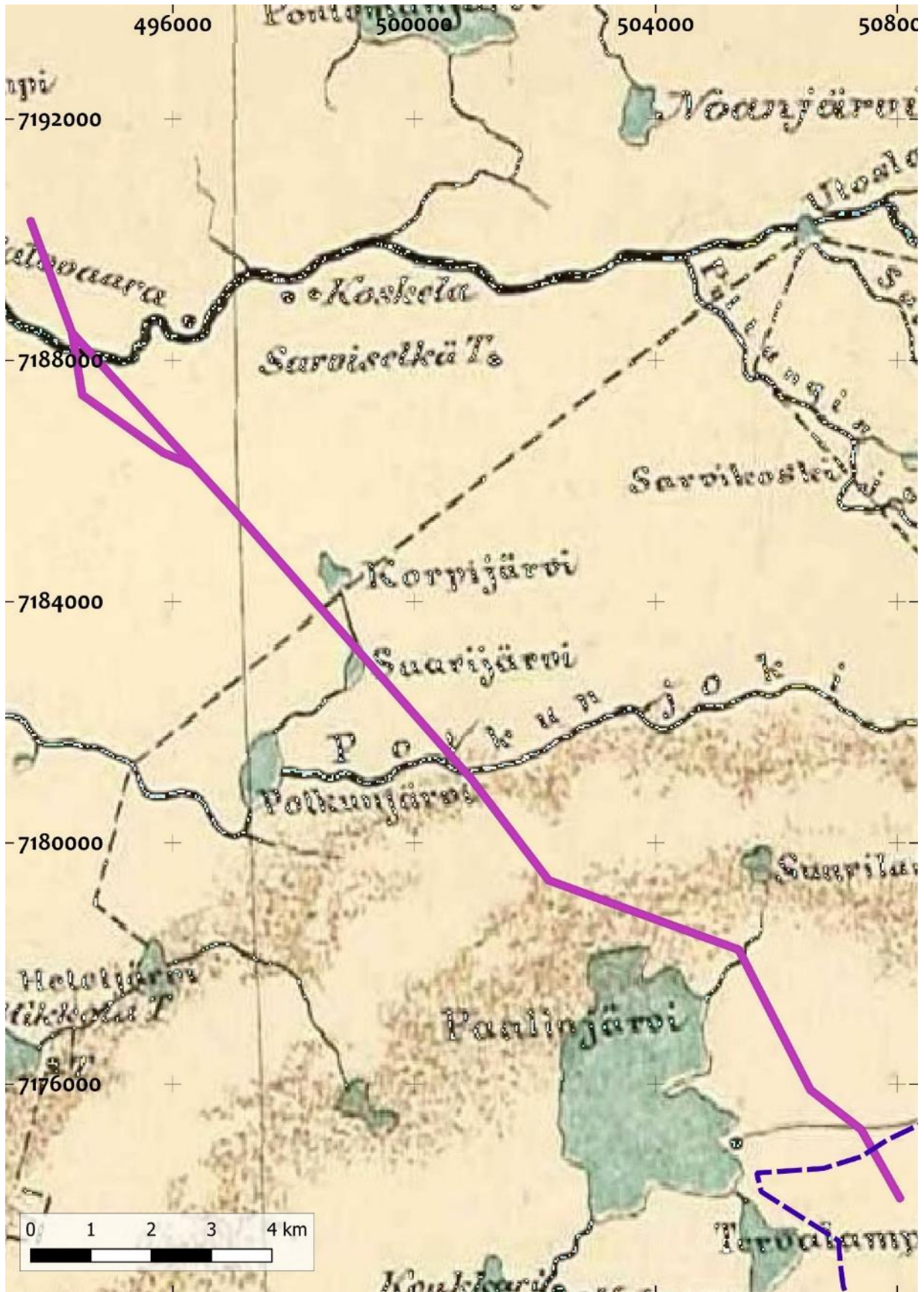
Selitteet kartan 3. yhteydessä.

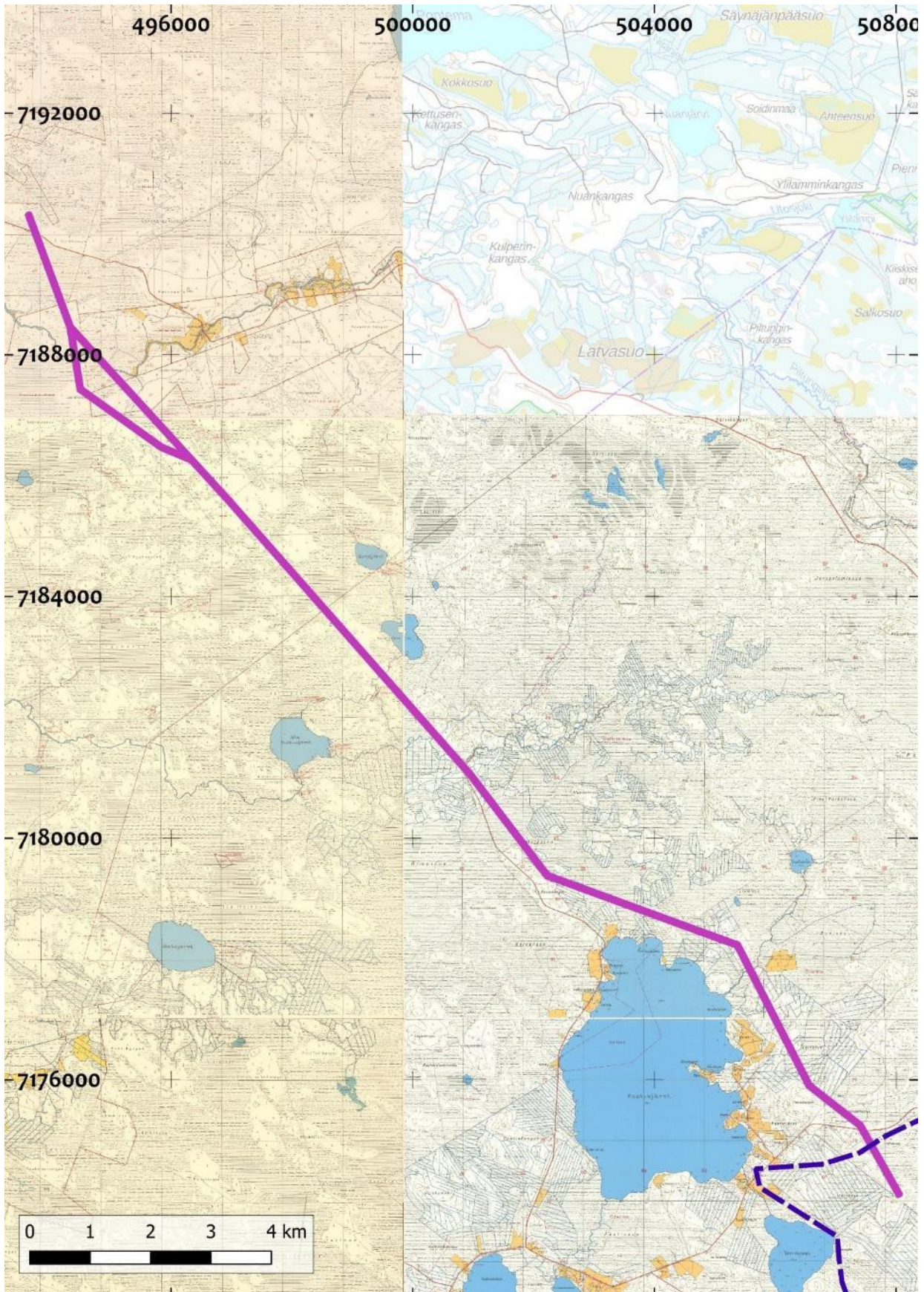
Kartta 9. Pohjoisin voimajohtolinja MML:n korkeusmallissa.

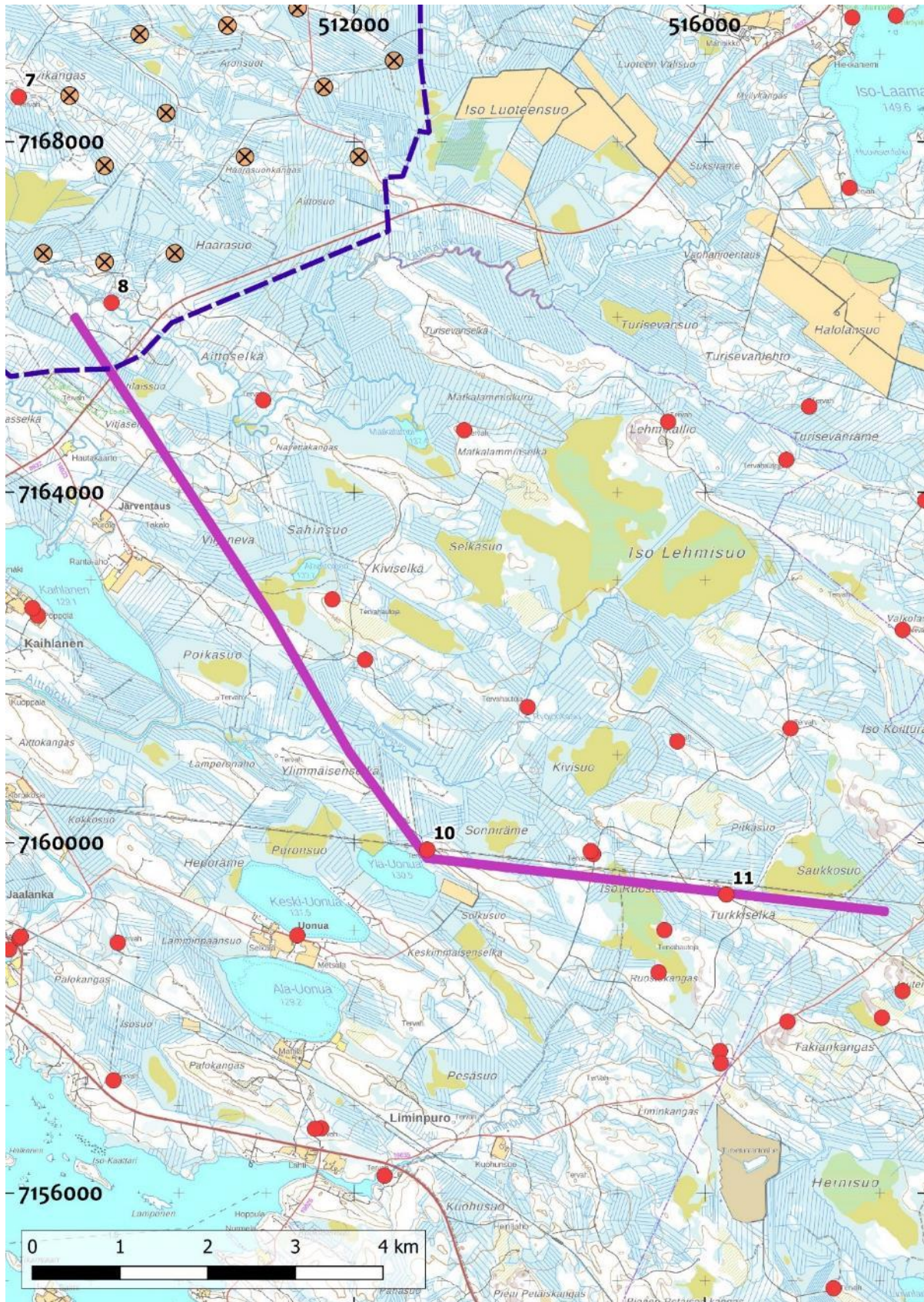
Kartta 10. Pohjoisin voimajohtolinja vuosina 1850 ja 1859/1892 laadituilla pitäjänkartoilla.

Kartta 11. Pohjoisin voimajohtolinja vuonna 1864 laaditulla Suomen yleiskartalla.

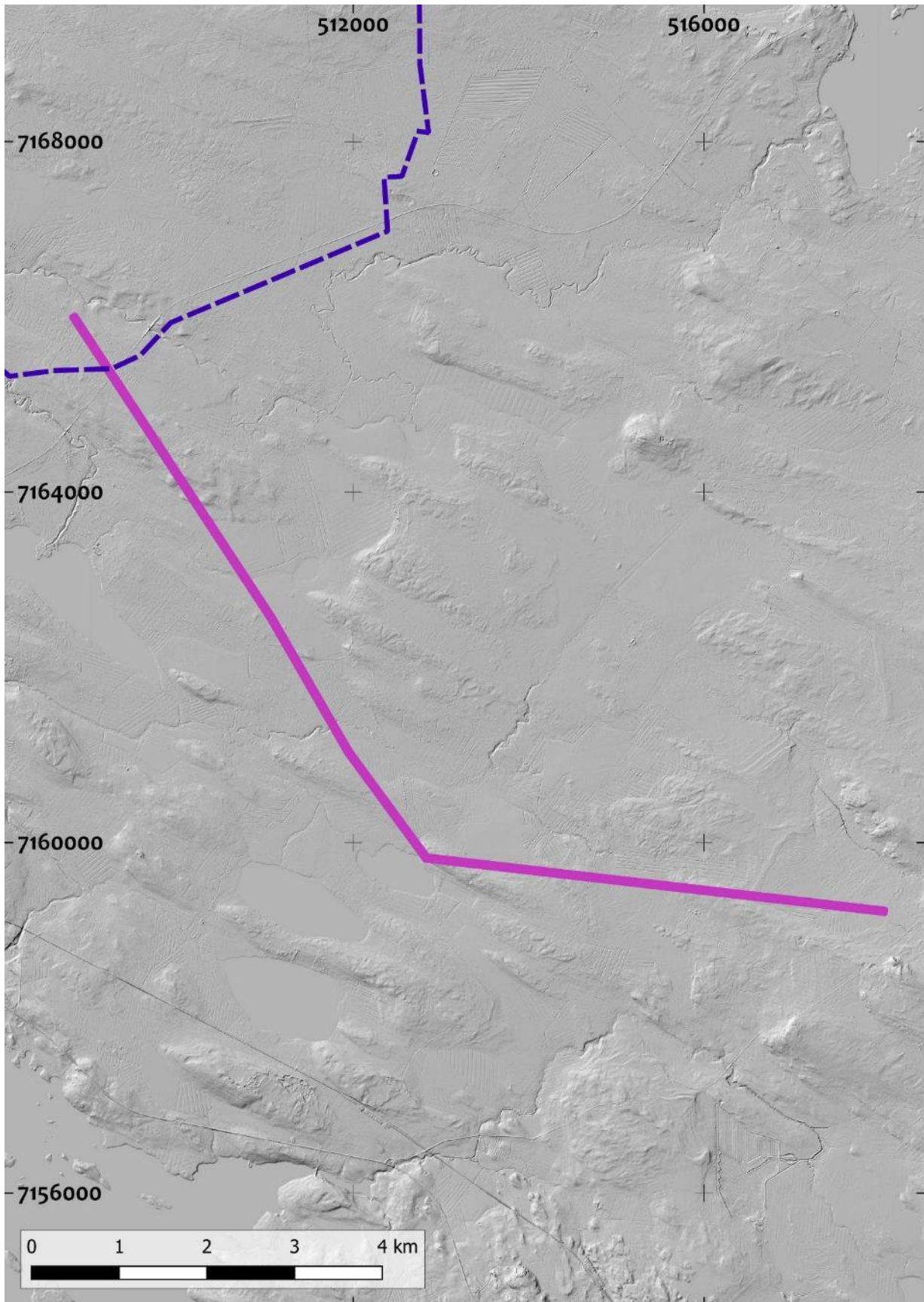

Kartta 12. Pohjoisin voimajohtolinja vuosien 1950, 1951 ja 1972 peruskartoilla.

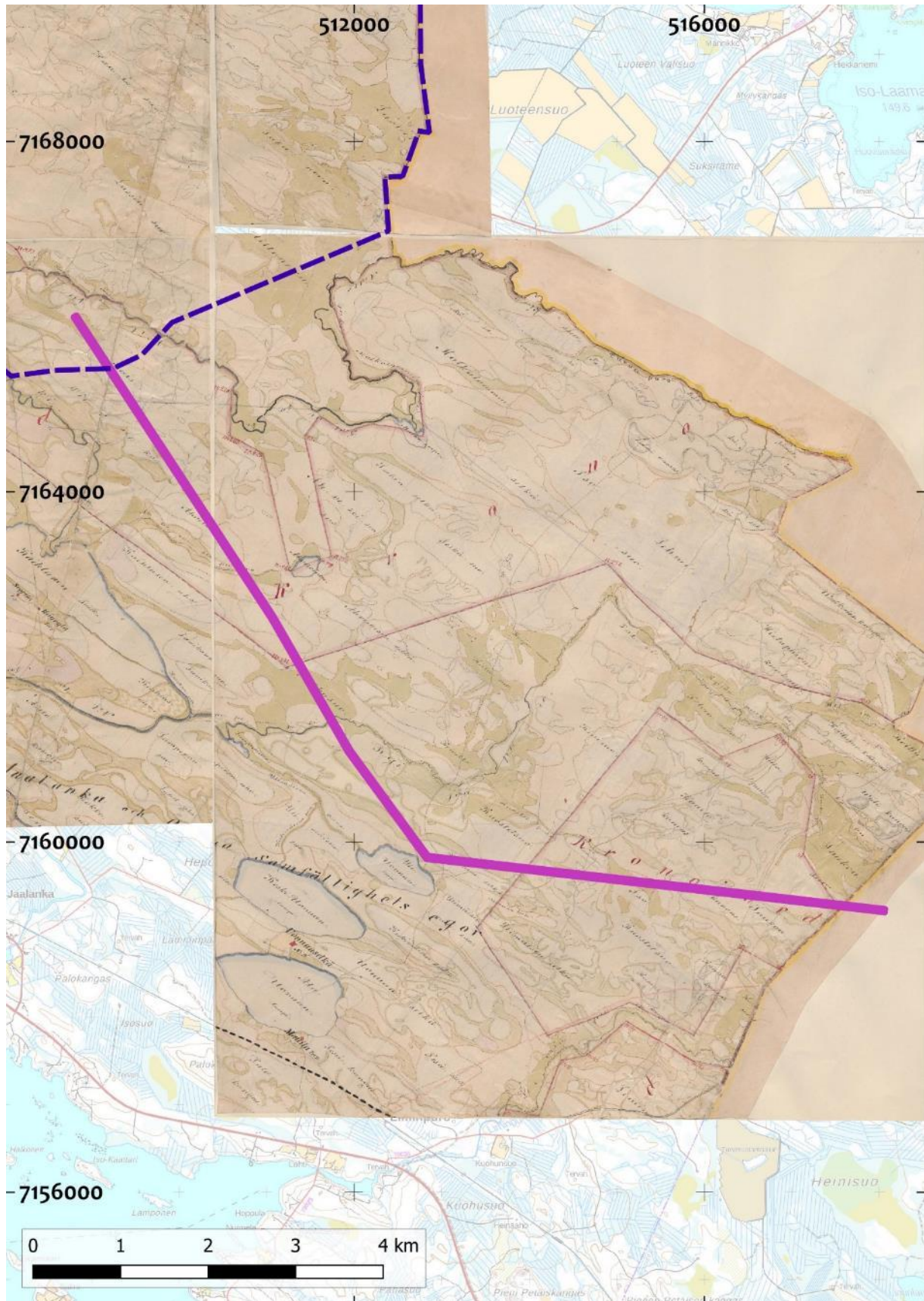

Kartta 13. Eteläisimmän voimajohtolinjan yleiskartta.

Selitteet kartan 3. yhteydessä.

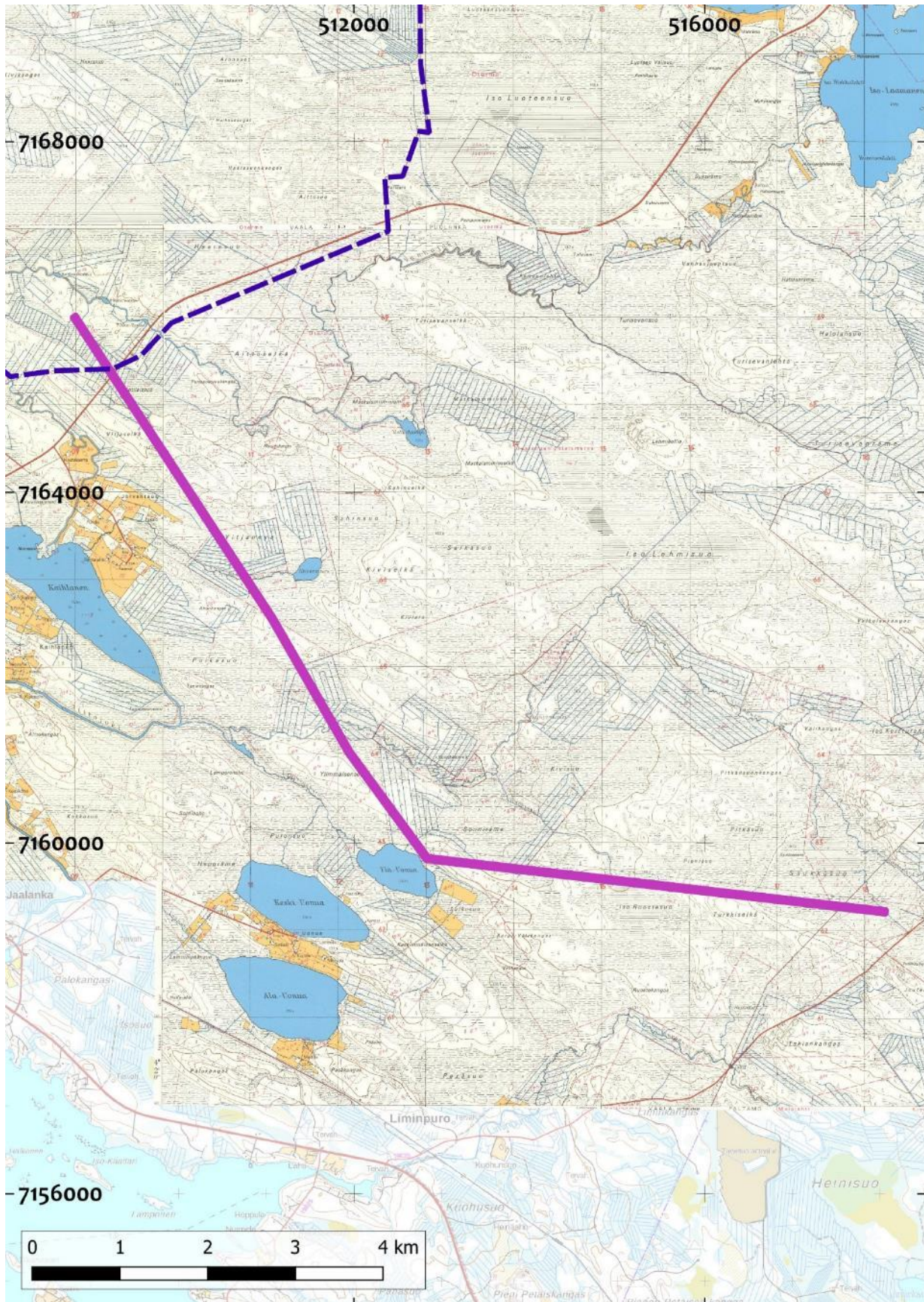
Kartta 14. Eteläisin voimajohtolinja MML:n korkeusmallissa.

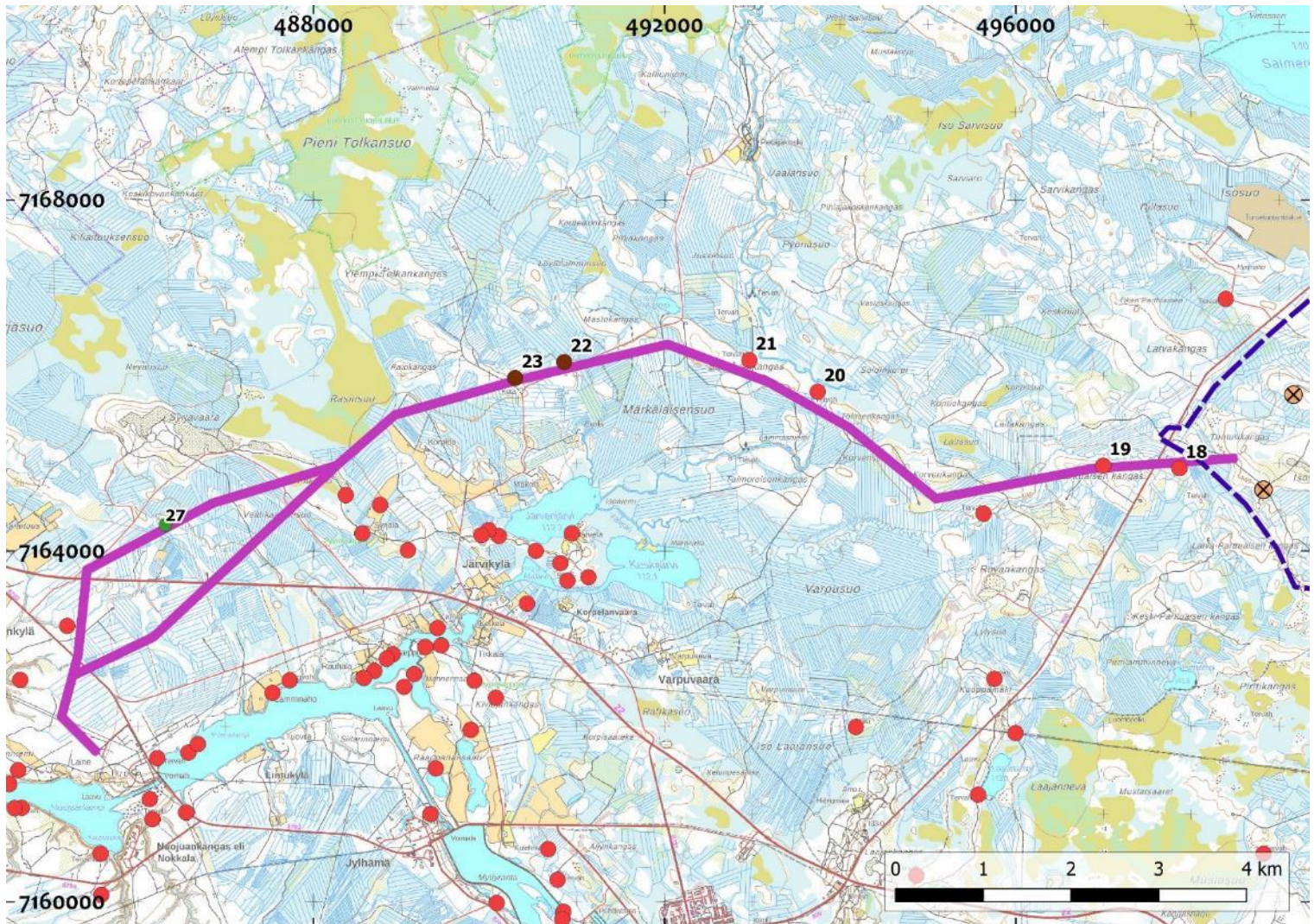
Kartta 15. Eteläisin voimajohtolinja vuosina 1859/1892 laadituilla pitäjänkartoilla.

Kartta 16. Eteläisin voimajohtolinja vuonna 1864 laaditulla Suomen yleiskartalla.

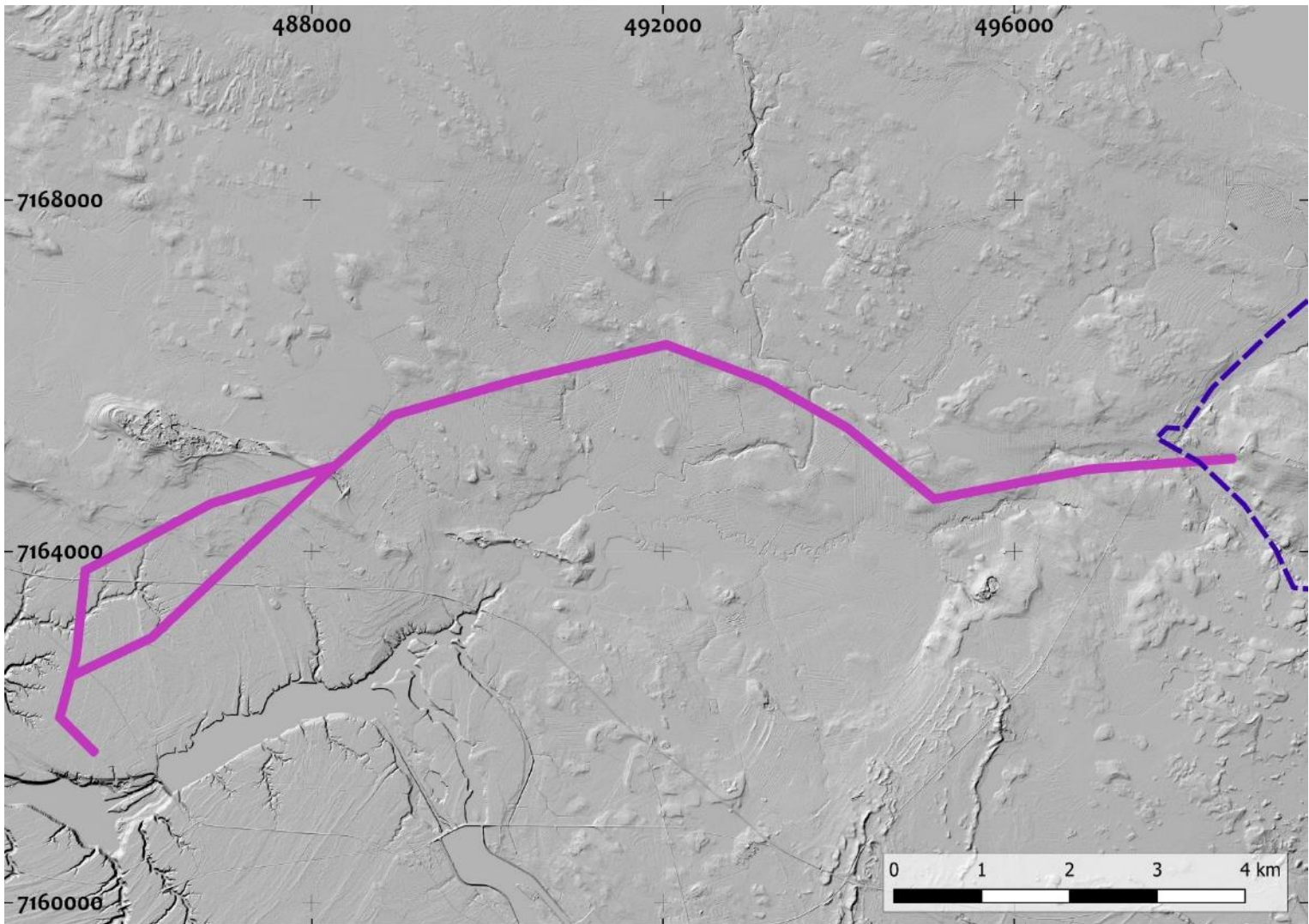

Kartta 17. Eteläisin voimajohtolinja vuoden 1972 peruskartoilla.

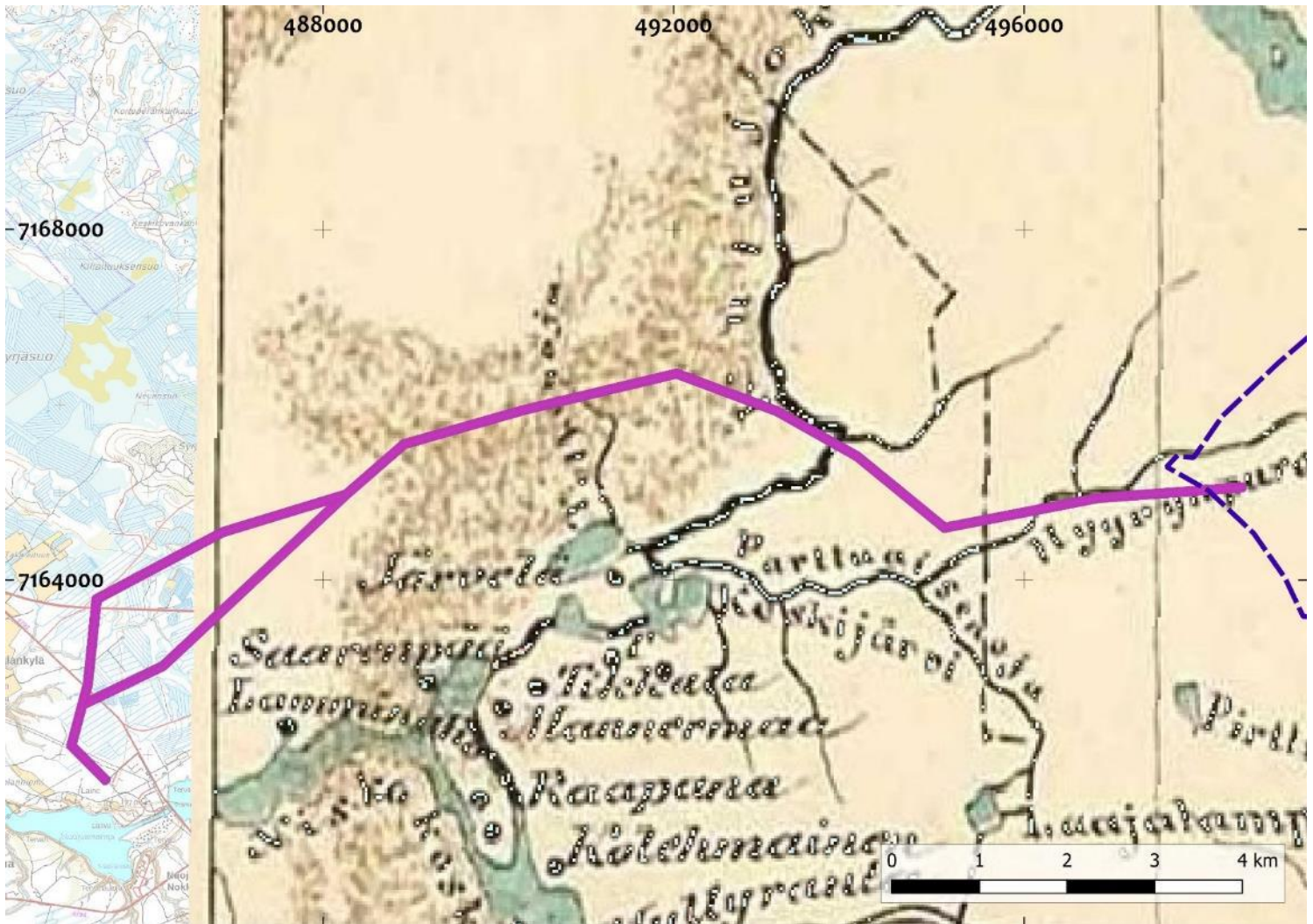

Kartta 18. Läntisimmän voimajohtolinjan yleiskartta.

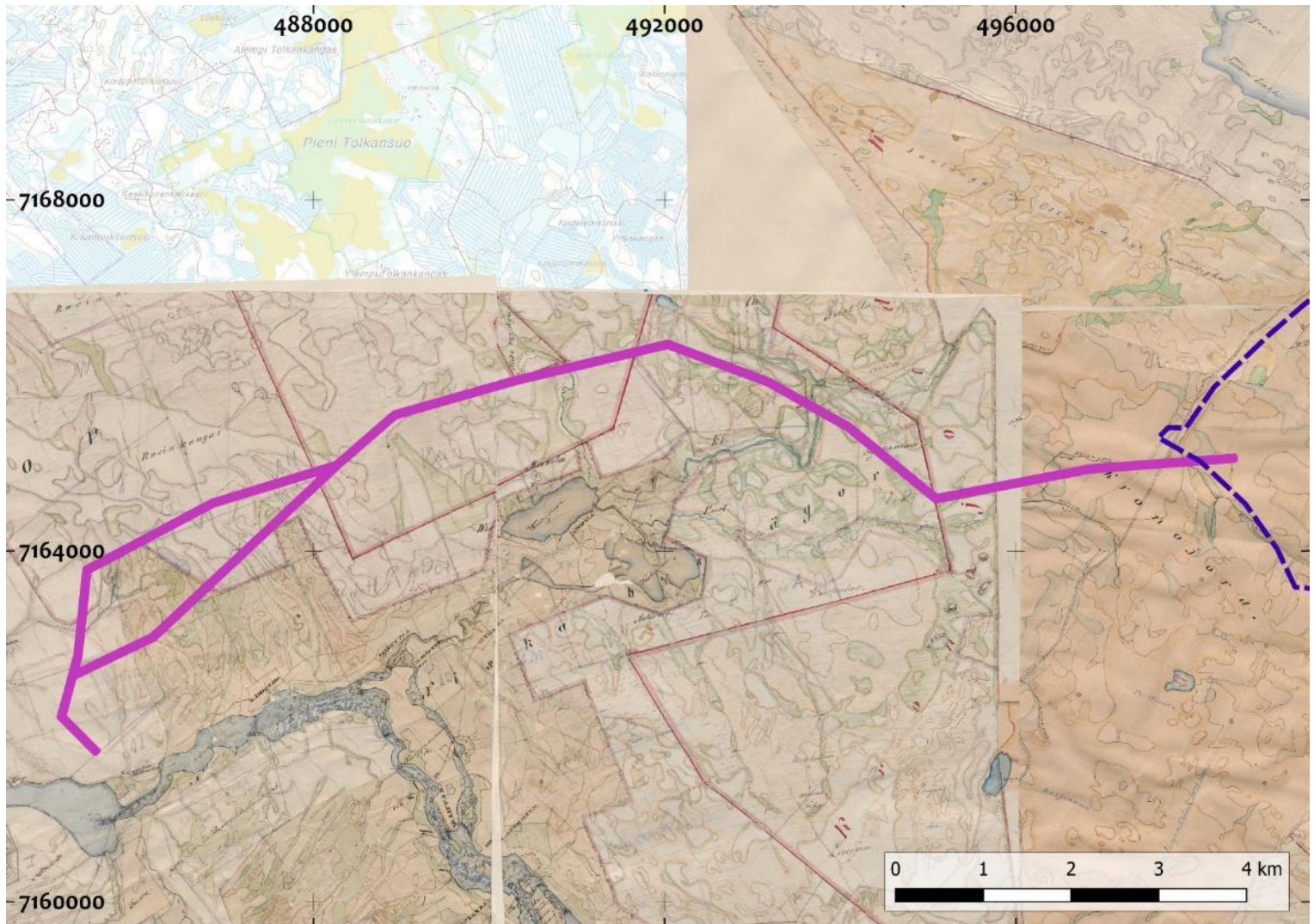
Suunnitellut voimajohtolinjat on merkitty violetilla viivalla. Punaiset pisteet ovat kiinteitä muinaisjäännöksiä, ruskeat pisteet muita kulttuuriperintökohteita ja vihreä piste muu kohde. Numerot kohteiden vieressä ovat tämän raportin kohdenumeroita. Hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla. Alueelle suunnitellut tuulivoimalat on merkitty oranssin pistein, joissa keskellä musta rasti.

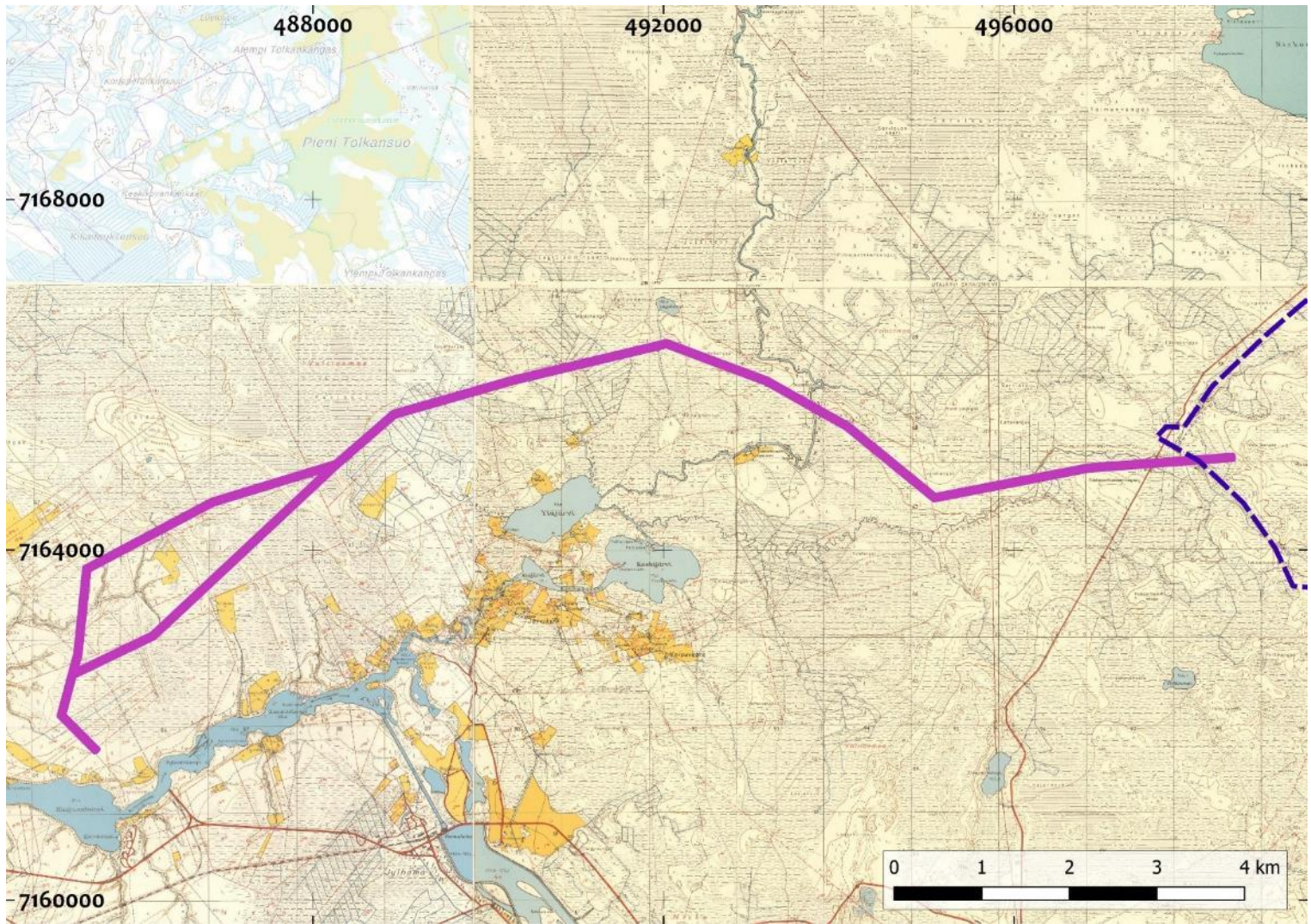
Kartta 19. Läntisin voimajohtolinja MML:n korkeusmallissa.

Kartta 20. Läntisin voimajohtolinja vuonna 1864 laaditulla Suomen yleiskartalla. Karttalehti loppuu Nuojuan kohdalla.

Kartta 21. Läntisin voimajohtolinja vuosina 1850 ja 1859/1892 laadituilla pitäjänkartoilla.

Kartta 22. Läntisin voimajohtolinjat vuoden 1951 peruskartoilla.

2. Johdanto

Pohjan Voima Oy ja Taaleri Energia Oy ovat suunnittelemassa Vaalan Haarasuonkankaalle tuulivoimapuistoaluetta. Hankealueen koko on noin 7400 hehtaaria ja sinne on alustavasti suunnitteilla enimmillään 40 tuulivoimalaa. Suunnittelun tässä vaiheessa lisäksi tarkastelussa on kolme tuulivoima-alueen ulkopuolelle johtavaa voimajohtolinjaa, yhteyspituudeltaan noin 58 km. Näistä pohjoisin vaihtoehto on pituudeltaan noin 25,5 km, läntisin vaihtoehto 20 km, ja eteläisin vaihtoehto noin 12,5 km. Osana rakentamistyön ympäristöselvityksiä Heilu Oy laati arkeologisen inventoinnin tuulivoimapuiston hankealueella sekä sen ulkopuolelle johtavilla kolmella voimajohtolinjalle. Inventoinnin tarkoituksena oli etsiä ennestään tuntemattomia arkeologisia kohteita tuulivoimapuistoalueelta ja voimajohtolinjoilta sekä selvittää tuulivoimapuistoalueella ja linjoilla tai sen välittömässä läheisyydessä sijaitsevien tunnettujen kohteiden nykytila. Tuulivoimapuiston hankealueelta tunnetaan entuudestaan seitsemän muinaisjäännöskohdetta sekä yksi mahdollinen muinaisjäännöskohde. Suunnitelluilta voimajohtolinjoilta ja niiden vaikutusalueelta tunnetaan entuudestaan viisi muinaisjäännöskohdetta. Kaikki entuudestaan tunnetut muinaisjäännöskohteet ovat historiallisen ajan tervahautoja.

Inventoinnin toteuttivat arkeologit FM Kalle Luoto, FM Jussi-Pekka Hiltunen, FM Taina Sormunen ja FM Jaakko Ervasti. Maastotyöt ajoittuivat 21.4., 31.5.–2.6. ja 25.8.2022. Raportti laadittiin marras-joulukuussa 2022.

Kuva 1. Suunnittelun voimalan nro 17 paikka alueen pohjoisosassa. Etelään.

3. Menetelmät

Ennen maastotyövaihetta selvitettiin tuulivoimapuistoalueen sekä voimajohtolinjojen alueella tai niiden läheisyydessä aiemmin tehdyt arkeologiset tutkimukset. Tuulivoimapuiston alueella on aikaisemmin inventoitu esimerkiksi Metsähallituksen metsätalousalueiden kulttuuriperintöinventoinnin yhteydessä vuonna 2015 sekä Vaalan kunnan arkeologisessa päivitysinventoinnissa vuonna 2017. Voimajohtolinjojen alueella ja läheisyydessä on aikaisemmin inventoitu esimerkiksi vuonna 2018 ja 2019 Vaalan Turkkielän tuulivoimapuistohankkeen inventoinnissa, vuonna 2017 Vaalan kunnan arkeologisessa päivitysinventoinnissa sekä vuonna 2013 Paltamon Teerivaaran tuulivoimapuiston ja sähkönsiirtolinjan Teerivaara-Vaala Nuojuu muinaisjäännösinventoinnin yhteydessä.

Esitöissä tutkimusalueen historialliset kartat (pitäjänkartat, Suomen yleiskartta ja vanhat peruskartat) käytiin läpi ja asemoitiin QGIS-ohjelmalla nykykartan päälle. Historiallisista kartoista etsittiin potentiaalisia kohteita, kuten talonpaikkoja, myllynpaikkoja, torppia, siltoja ja muita vastaavan kaltaisia merkintöjä. Inventoinnin valmisteluvaiheessa käytiin läpi myös Maanmittauslaitoksen korkeusmallit (viistovalvarjosteet) tuulivoimapuiston ja voimajohtolinjojen alueelta sekä voimajohtolinjojen välittömästä läheisyydestä. Niistä pyrittiin paikantamaan arkeologisesti mielenkiintoisia maarakenteita sekä anomalioita, kuten esimerkiksi tervahautoja ja hiilimiiluja. Inventoitavilta alueilta käytiin silmämääräisesti läpi myös GTK:n tuottama maaperäaineisto Maankamara- palvelusta.

Inventoinnin maastotöitä tehtiin seitsemän päivän aikana, 21.7., 19.–23.9. & 28.9.2022. Esitöiden perusteella maastotyöt kohdennettiin arkeologisesti potentiaalisille alueille. Inventoinnissa huomiottiin eri-ikäiset ja -tyyppiset arkeologiset kohteet ja tarkastettiin muinaisjäännösten löytymisen kannalta eri tavoin (lidar, maastokartta, maaperäkartta, vanhat kartat, maastohavainnot) potentiaalisiksi arvioituja paikkoja.

Inventointimetodina oli silmämääräinen havainnointi. Potentiaalisten työ- ja valmistuspaikkojen, kuten tervahautojen kohdalla asia varmistettiin maaperäkairalla tai kaivamalla lapionpisto. Suunniteltuja voimajohtolinjoja tarkasteltiin noin 100 metrin etäisyydellä rakennettavan uuden linjan keskikohdan molemmin puolin. Tuulivoimapuistoalueella tarkastettiin suunniteltujen voimaloiden paikat. Potentiaalisissa kohdissa tehtiin maaperäkairauksia sekä pieniä koepistoja lapiolla.

Inventoinnin kulkua dokumentoitiin sanallisen kuvauksen lisäksi ottamalla valokuvia ja tallentamalla kuljetut reitit ja tehdyt havainnot käsiGPS-paikanninta (Garmin GPSmap 62s ja Garmin Montana 610, tarkkuus +/- 5 - 10 m) käyttäen. Raportin koordinaatit on ilmoitettu ETRS-TM35FIN-tasokoordinaatteina. Kartat piirrettiin puhtaaksi käyttäen QGIS-paikkatieto-ohjelmistoa.

Kuva 2. Suunnitellun voimalan nro 8 paikka alueen lounaisosassa. Länteen.

Kuva 3. Suunnitellun voimalan nro 28 paikka alueen itäosassa. Kaakkoon.

4. Tulokset ja vaikutukset muinaisjäänöksiin

Haarasuonkankaan tuulivoimapuiston alueelta tai suunnitelluilta voimajohtolinjoilta tunnettiin entuudestaan 12 muinaisjäänöskohdetta. Vuonna 2022 tehdyn arkeologisen inventoinnin aikana alueelta tavattiin seitsemän historiallisen ajan tervahautaa, yksi kivikautinen asuinpaikka, yksi ajoittamaton kivivalli sekä viisi, pitäjänkartoilta paikannettua rajamerkkiä. Lisäksi yksi muu havainto, jossa on noin 17 modernia maanottoon liittyvää kuoppaa tai kaivantoa.

Museoviraston ohjeiden ja oppaiden perusteella tervahaudat, kivikautinen asuinpaikka ja kivivalli ovat kiinteitä muinaisjäänöksiä. Rajamerkit ovat muita kulttuuriperintökohteita.

Tuulivoimapuistoalueella suunniteltujen voimaloiden välittömässä lähiympäristössä ei havaittu muinaisjäänöskohteita. Suunniteltujen voimajohtolinjojen kohdalla tai läheisyydessä sijaitsee useita muinaisjäänöskohteita. Kohteet 5.1 *Hoikkamaa*, 5.2 *Tornikangas*, 5.10, *Ylä-Uonua koillinen*, 5.11 *Turkkiselkä*, 5.19 *Niska-Parttuaisen kangas 2*, 5.23 *Tolkanoja 2* ja 5.26. *Laulukangas* sijaitsevat suunniteltujen voimajohtolinjojen alueella. Lisäksi suunniteltujen voimajohtolinjojen läheisyydessä sijaitsevat kohteet 5.4 *Isoperkkiö* ja 5.18. *Niska-Parttuaisen kangas*. Muinaisjäänöskohteet tulee huomioida voimajohtolinjojen lopullisen toteutuksen yhteydessä.

Kuva 4. Tervajoen Pyrstönkoski alueen koillisosassa. Pohjoiseen.

Kalle Luoto
Tampere

Jussi-Pekka Hiltunen
Oulu

22.12.2022

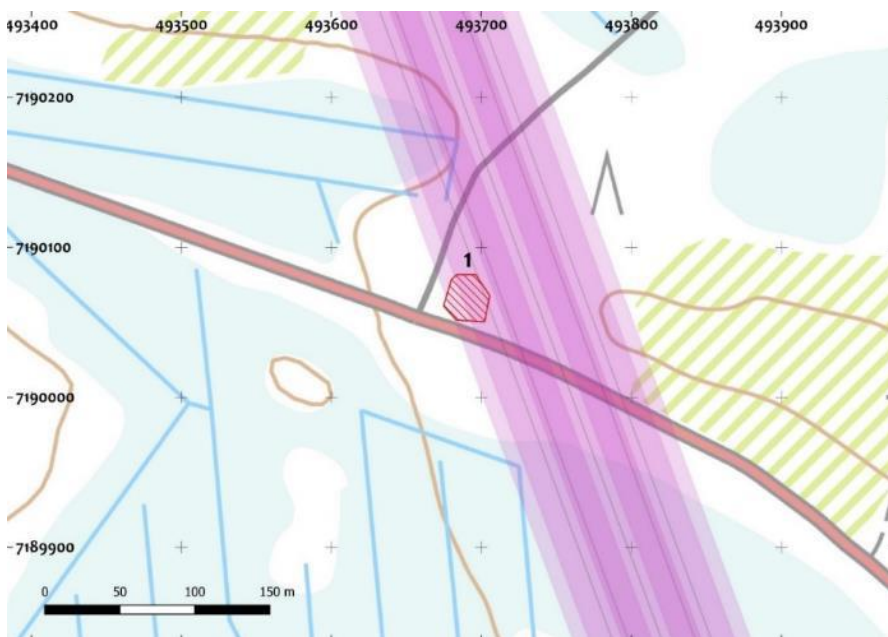
5. Kohteet (uusi kohde*)

Kiinteät muinaisjäännökset

5.1. Hoikkamaa*

Nimi:	Hoikkamaa
Kunta:	Utajärvi
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7190067 E: 493689 z: 122
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot: Yli-Utoksentien ja nimettömän metsäautotien risteuksen itäpuolella sijaitseva tervahauta on halkaisijaltaan noin 12 metriä. Tervahaudan pohja on hyvin tasainen, eikä sillä erotu selvää kuoppaa. Tervahaudan vallin leveys on noin 2 metriä. Sen syvyys on vain noin 0,3–0,5 metriä vallin yläreunaan mitattuna. Tervahaudan halssia ei erottanut selvästi maastossa. Tervahaudan vallissa on aukot sekä idässä että lounaassa, joista toinen voi olla halssiaukko. Tervahaudan vallin päältä otetusta maaperäkairauksesta havaittiin musta noensekainen maakerros. Tervahaudan päällä kasvaa kuusia, koivuja sekä pajukkoa. Puita ja pajukkoa on niin tiheästi, että ne vaikeuttivat tervahaudan havainnointia.

Kartta 23. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 24. Hoikkamaan tervahauta erottuu hyvin MML:n korkeusmallissa.

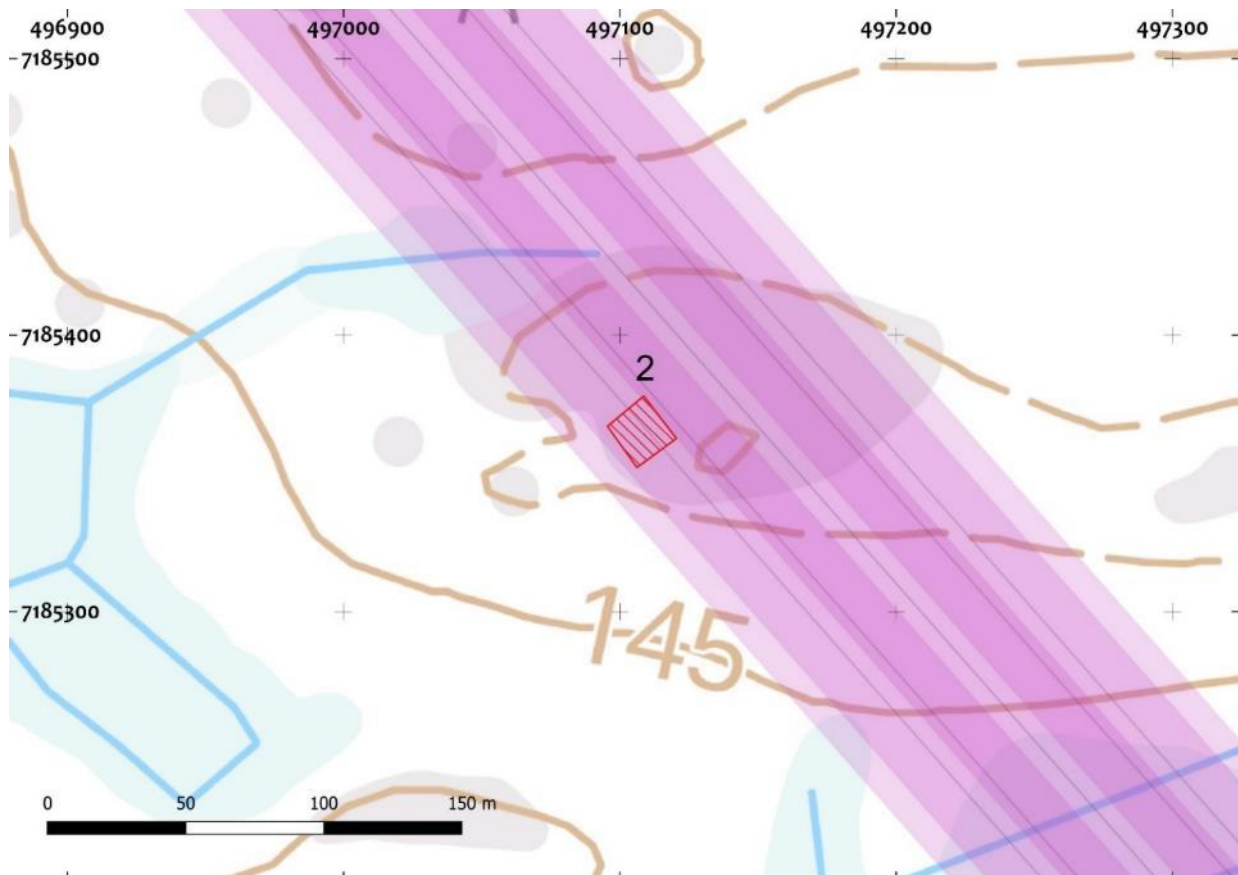
Kuva 5. Hoikkamaan tervahauta erottuu melko huonosti maastossa. Itään.

5.2. Tornikangas

Nimi:	Tornikangas		
Kunta:	Utajärvi		
Muinaisjäännöstunnus:	-		
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös		
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, kivivallit		
Ajoitus:	ajoittamaton		
Koordinaatit:	N: 7185365	E: 497107	z: 149
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus		
Aiemmat tutkimukset:	-		
Aiemmat löydöt:	-		

Inventointihavainnot: Kallion päälle on kasattu kivinen kehä tai valli, joka on pyöreän muotoinen ja halkaisijaltaan noin 3 metriä. Se on tehty luontaiseen kalliopainamaan. Vallissa on päällekkäin 1–4 kivikerrosta. Vallissa on aukko etelään. Kehän keskellä on vettä. Kivivallin korkeus veden pinnasta on noin 0,5 metriä. Ympäristö alueella on kalliota sekä kivistä mäntymetsää, jossa kasvaa hieman nuoria lehtipuita.

Kyseessä on todennäköisesti jokin metsästyksen liittyvä suojarakennelma. Kivivallin tarkempaa funktiota tai ajoitusta ei inventoinnin yhteydessä voinut selvittää.

Kartta 25. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kuva 6. Pyöreänmuotoinen kivivalli/kehä kallioiden alueen päällä. Luoteeseen.

Kuva 7. Kehän keskellä on vettä. Etelässä erottuu vallissa oleva aukko. Lounaaseen.

5.3. Saarijärvikangas

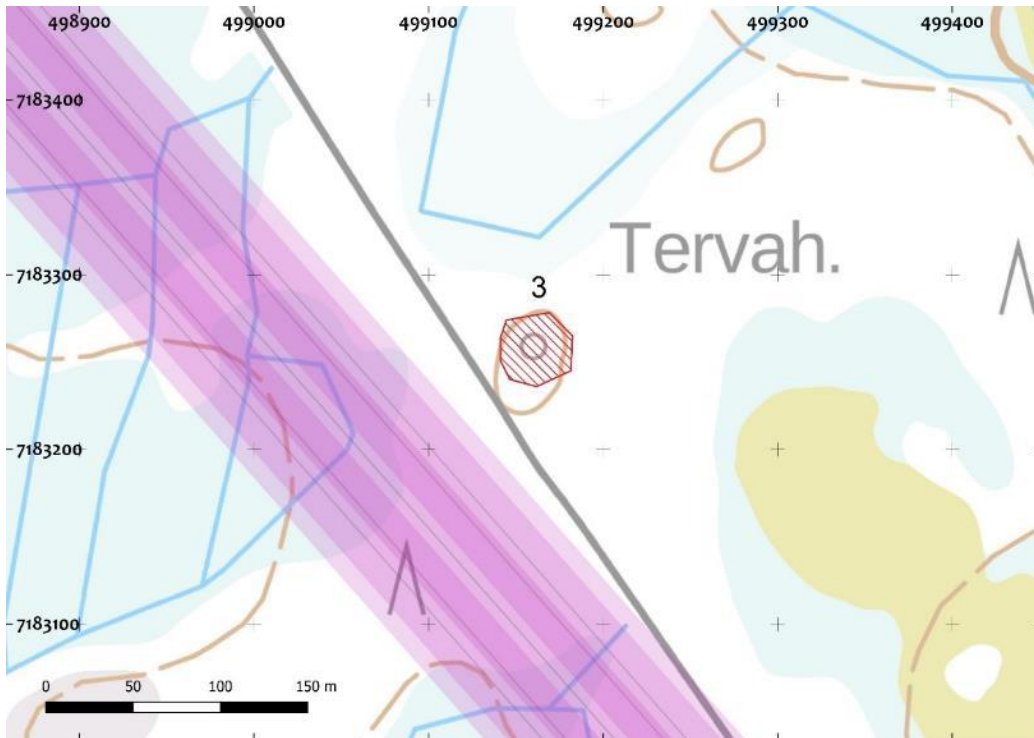
Nimi:	Saarijärvenkangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000029628
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7183249 E: 499165 z: 145
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Riikka Mustonen inventointi 2015
Aiemmat löydöt:	-

Aikaisemmat tiedot:

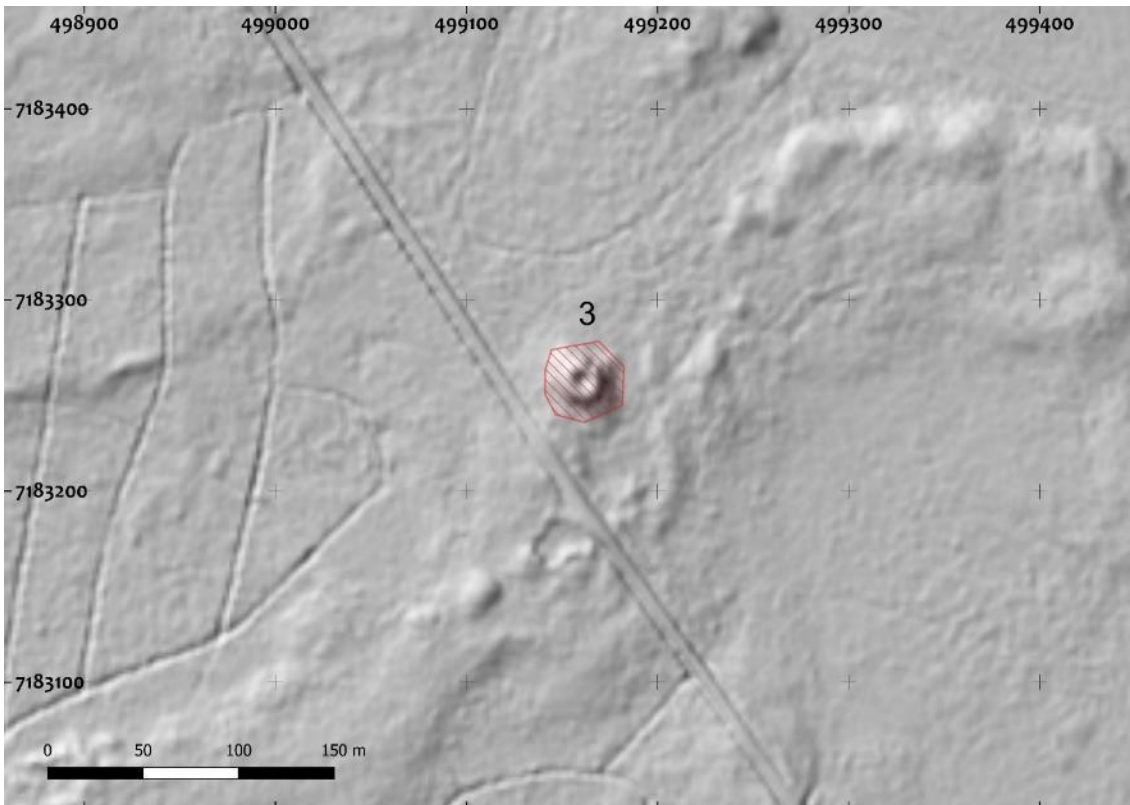
Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee Luoteis-Vaalassa, Saarijärven lounaispuolella Saarijärvenkankaalla, Velholantien varressa. Noin 400 metrin päässä Saarijärven rannalla sijaitsee todennäköinen tervasaunan raunio. Tulkinta perustuu siihen, että tervahaudalta rauniolle kulkee polku. Maasto on kuivahkoa kangasta. Kohteen halkaisija on 17 metriä ja syvyys 1,5–1,7 metriä. Vallit ovat viisi metriä leveät. Pohjan muoto on kuppimainen. Halssi laskee koilliseen. Haudan vallilla kasvaa kookkaita mäntyjä. Vallin päällä on kanto, jonka halkaisija on 50 cm. Hauta on täten melko vanha. Haudan keskellä kasvaa muutamia pieniä koivuja.

Inventointihavainnot:

Tervahauta erottuu avoimessa hiekkamaastossa selkeänä kumpuna. Kohteen tiedot vastaavat muinaisjäännösrekisterin tietoja.

Kartta 26. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 27. Saarijärvenkankaan tervahauta erottuu hyvin selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 8. Tervahauta Saarijärvenkangas erottuu maastossa selkeänä kumpuna.

5.4. Isoperkkiö

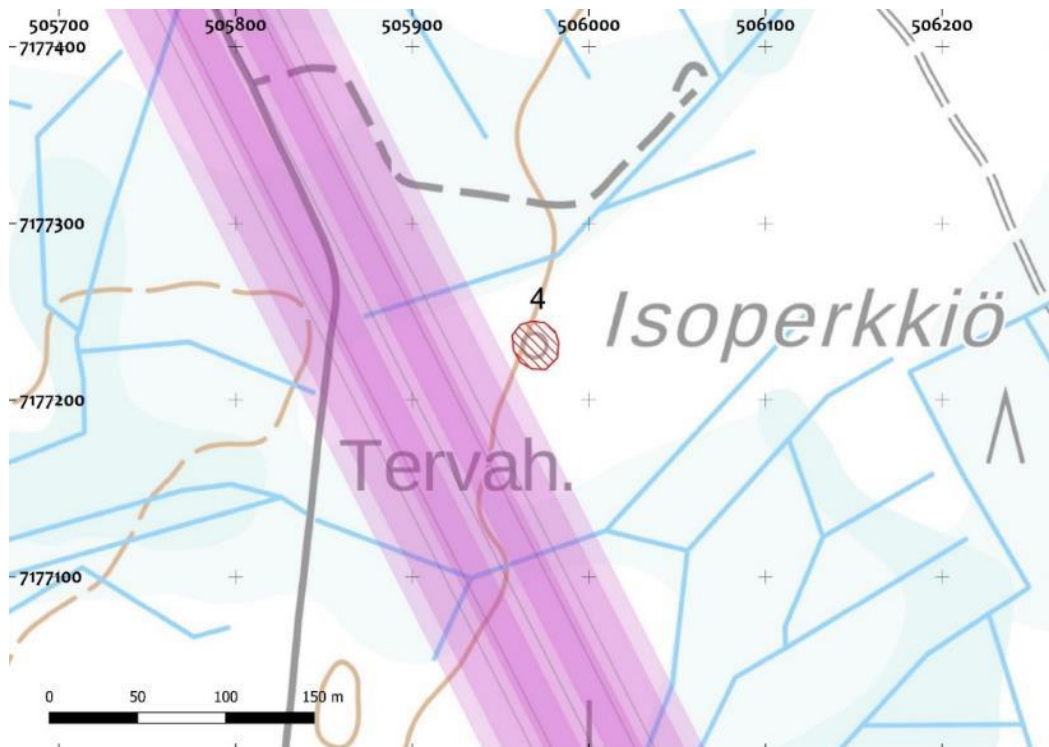
Nimi:	Isoperkkiö
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000031691
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7177231 E: 505969 z: 141
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Muinaisjäännösrekisteri
Aiemmat tutkimukset:	Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo inventointi 2017
Aiemmat löydöt:	-

Aikaisemmat tiedot:

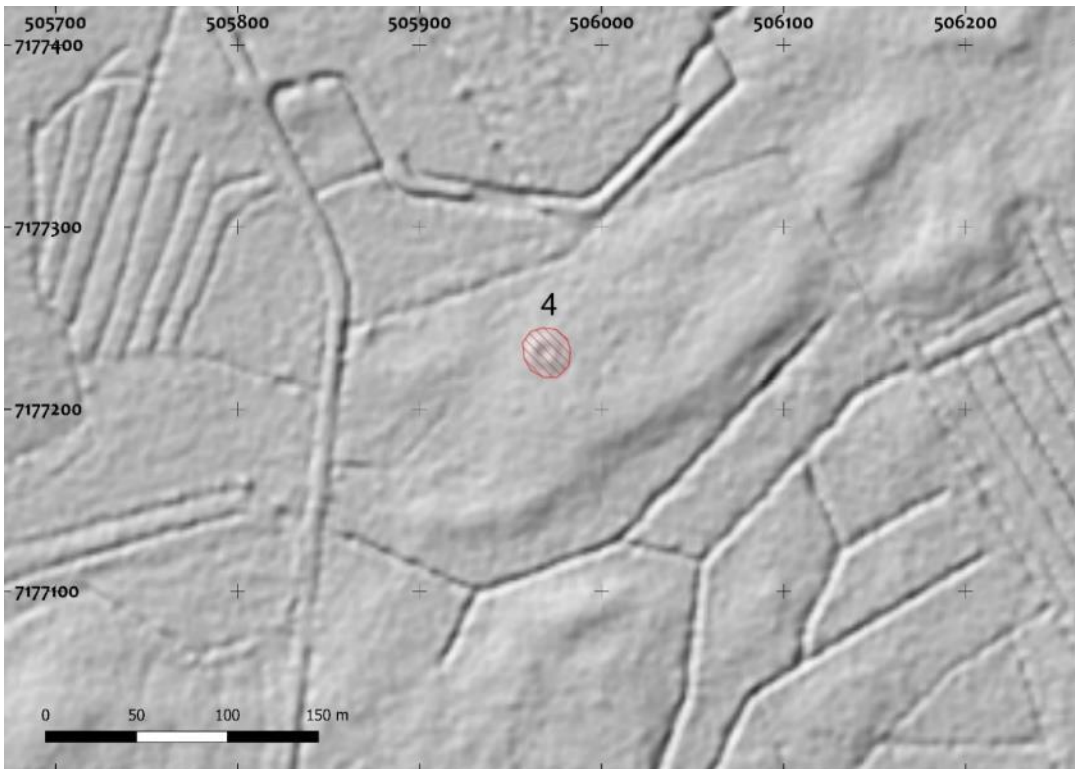
Muinaisjäännösrekisteri: Halkaisija 15 m.

Inventointihavainnot: Paatinjärven itäpuolella, Liemisuontiestä noin 115 metri itään sijaitsevan laakean tervahaudan halkaisija on noin 15 metriä. Tervahaudan vallin leveys on noin 3 metriä. Sen syvyys pohjalta vallin yläreunaan mitattuna on noin 0,7 metriä. Halssi aukeaa luoteeseen. Halssiura on noin 4 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1 metrin syvä. Halssiuran päällä kasvaa suuria mäntyjä ja kuusia. Tervahaudan päällä kasvaa harvaa puustoa sekä katajaa. Tervahaudan ympärillä kulkee katkoviivamainen kaivanto.

Nyt tehdyn inventoinnin yhteydessä kohteelle laadittiin aluerajaus maastohavaintojen sekä MML:n korkeusmallin perusteella.

Kartta 28. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 29. Isoperkkiön tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

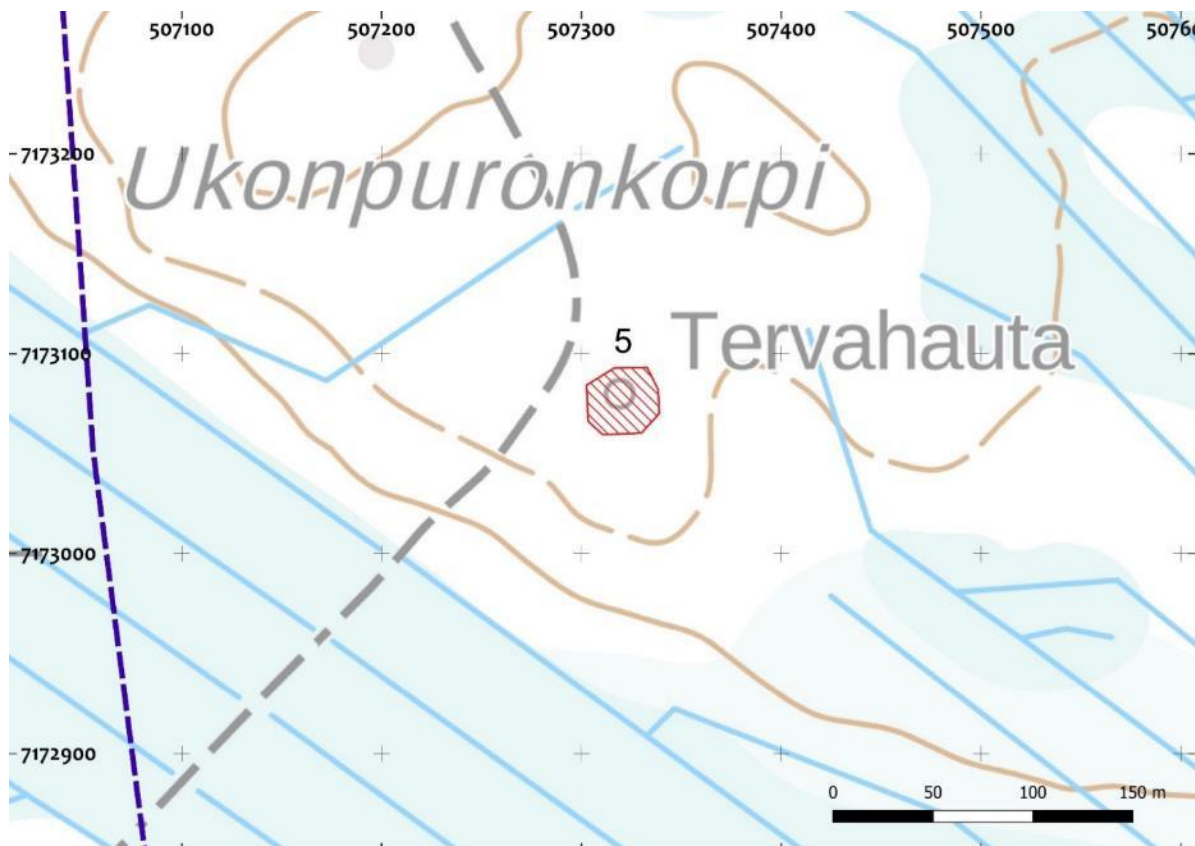

Kuva 9. Isoperkkiön tervahauta. Pohjoiseen.

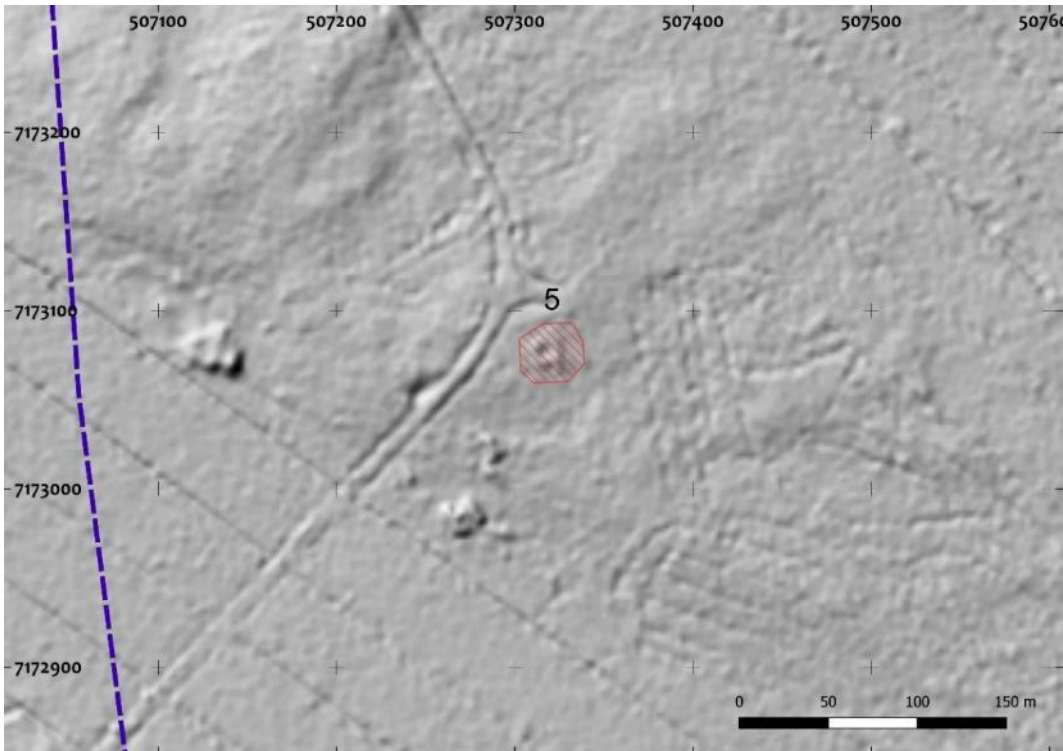
5.5. Ukonpuronkorpi*

Nimi:	Ukonpuronkorpi
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7173077 E: 507316 z: 138
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot: Heinähontiestä noin 210 metriä etelään ja Tervalammesta noin 400 metriä itään sijaitsevan laakean tervahaudan halkaisija on noin 24 metriä. Tervahaudan vallin leveys on noin 4 metriä. Sen syvyys on noin 1,3 metriä. Tervahaudan koillisvallin on hieman vaurioitunut. Sen päältä on ajettu metsäkoneella, jonka renkaanjäljet ovat vielä nähtävissä. Halssi aukeaa koilliseen. Halssiura on noin 5 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1 metrin syvä. Halssikin on hieman vaurioitunut metsäkoneella ajettaessa. Tervahaudan pohjalta otetusta maaperäkairasta havaittiin mustaa noensekaista maata. Tervahaudan päällä kasvaa nuoria mäntyjä, kuusia ja koivuja sekä katajaa ja pajukkoa. Tervahauta on merkitty maastokartalle.

Kartta 30. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Hankealue on merkitty sinisellä katkoviivalla.

Kartta 31. Ukonpuunkorven tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 10. Ukonpuunkorven tervahaudan kuoppa. Kaakkoon.

5.6. Holtto*

Nimi:	Holtto
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat, hiilihaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7171633 E: 510145 Z: 135
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli, tervahaudan 1 koordinaatit
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot: Tervajoen etelätörmällä, Holttossa sijaitsee kaksi tervahautaa sekä kaksi hiilihautaa.

Lounaisempana ja suurempi tervahauta 1 on halkaisijaltaan noin 20 metriä. Sen vallin leveys on noin 6 metriä. Haudan syvyys pohjalta vallin yläreunaan mitattuna on noin 1,3 metriä. Suurikokoinen halssi aukeaa luoteeseen kohti jokea. Halssiura on noin 9 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1,5 metriä syvä. Tervahaudan ympärillä kulkee katkoviivamainen kaivantö. Tervahaudan vallista otettiin maaperäkairaus, josta havaittiin musta nokinen maakerros. Haudan päällä kasvaa melko tiheää puustoa.

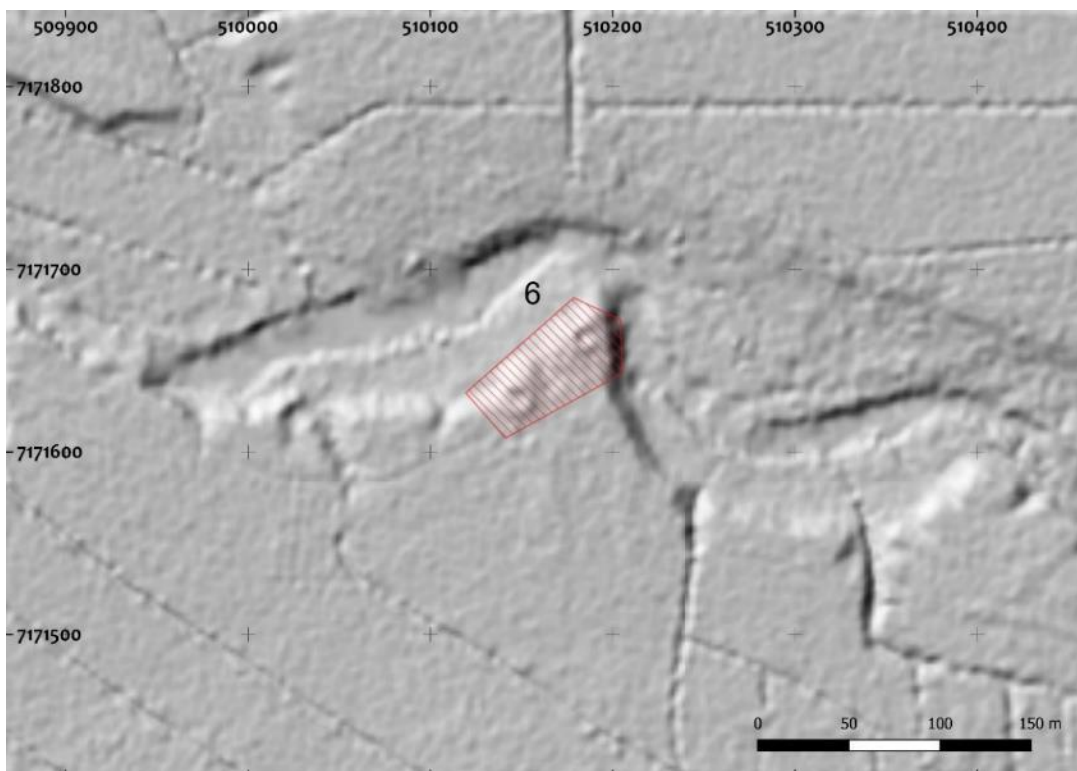
Tervahauta 2 on koillisempi ja pienempi (N 7171666 E 510185) ja halkaisijaltaan noin 17 metriä. Se sijaitsee tervahaudasta 1 noin 50 metriä koilliseen kohti Holttossa sijaitsevaa nuotiopaikkaa. Tervahaudan vallin leveys on noin 3 metriä. Sen syvyys on pohjalta vallin yläreunaan mitattuna noin 2,5 metriä. Halssi aukeaa luoteeseen kohti jokea. Halssiura on noin 8 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1,5 metriä syvä. Tervahaudan pohjalla on huussi, jonne johtaa polku tervahaudan itävallin läpi. Tervahaudan päällä kasvaa jykeviä mäntyjä. Haudan vallista otettiin maaperäkairaus, josta havaittiin mustaa noensekaista maata. Holtton nuotiopaikka sijaitsee noin 20 metriä koilliseen tervahaudasta. Molemmat tervahaudat on merkitty maastokartalle.

Tervahaudasta 2 noin 12 metriä itään havaittiin pitkänomainen kuoppajäänne 1, joka on ilmeisesti hiilihauta (N 7171665 E 510196). Sen koko on noin 1,5 x 0,5 metriä ja se on noin 0,3 metriä syvä. Se sijaitsee Tervajoen länsitörmän reunalla. Maasto laskee jyrkästi heti kuopasta itään kohti Tervajokea. Kuopan keskeltä otettiin maaperäkairaus, josta havaittiin mustaa noensekaista maata.

Edellä mainitusta hiilihaudasta noin 13 metriä etelään, samaisen Tervajoen länsitörmän reunalta havaittiin toinen kuoppajäänne 2, joka on myös ilmeisesti hiilihauta (N 7171651 E 510197). Pyöreänmuotoisen kuopan halkaisija on noin 3 metriä, josta erottuu noin 1,5 metriä leveät vallit. Kuopan syvyys on noin 0,5 metriä. Kuopan pohjalta otetusta maaperäkairauksesta havaittiin mustaa hiilensekaista maata melko pinnasta.

Kartta 32. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Tervahauta 1 on merkitty punaisella pallolla. Tervahauta 2 on merkitty tähdellä sen koillispuolelle. Tervahaudan 2 itäpuolelle on merkitty tähdellä Kuoppajäänteet 1 ja 2.

Kartta 33. Holtton tervahaudat erottuvat selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 11. Suurempi tervahaudoista ja sen halssiura. Kaakkoon.

Kuva 12. Pienemmän tervahaudan kuoppa ja sen pohjalla sijaitseva huussi. Luoteeseen.

Kuva 13. Pitkänomainen hiilihauta Tervajoen länsitörmällä. Kaira on pystyssä hiilihaudan pohjalla. Etelään.

Kuva 14. Pyöreänmuotoinen hiilihauta Tervajoen länsitörmällä. Kaira on pystyssä hiilihaudan pohjalla. Pohjoiseen.

5.7. Kivikangas

Nimi:	Kivikangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000031704/ 1000031709
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7168513 E: 508176 Z: -
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo inventointi 2017
Aiemmat löydöt:	-

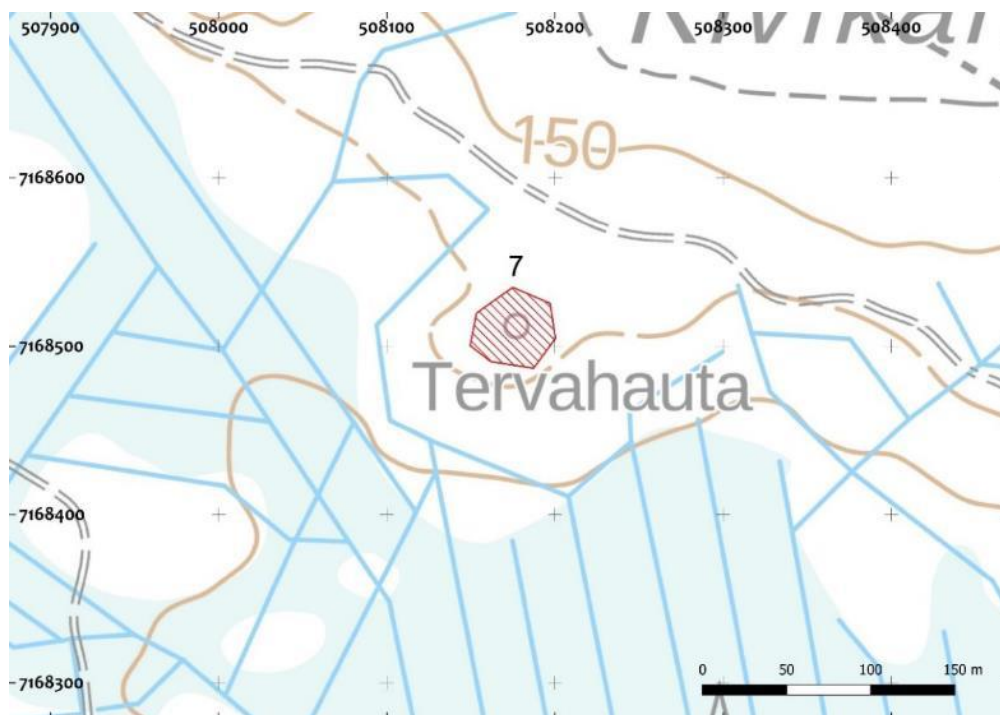
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Halkaisija 15 m.

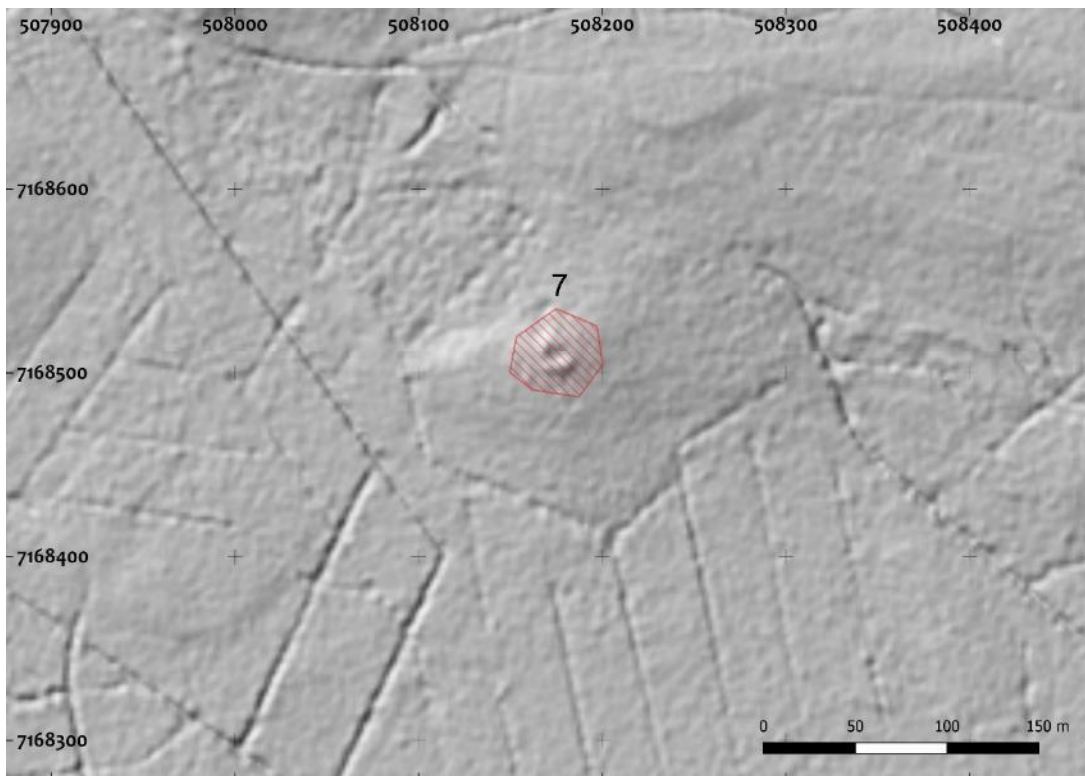
Inventointihavainnot: Tervahaudan halkaisija on noin 14 metriä. Tervahaudan vallin leveys on noin 4 metriä. Haudan syvyys noin 1–1,5 metriä. Halssin pituus on noin 5 metriä, leveys noin 1,5 metriä ja syvyys noin 1–1,6 metriä. Halssi suuntautuu länteen. Tervahaudan ympärillä hieman kaivantoa. Haudan kohdalla kasvaa vanhoja kuusia ja muutama lehtipuu.

Inventoinnin yhteydessä kohteelle laadittiin aluerajaus maastohavaintojen sekä MML:n korkeusmallin perusteella.

Kohde on muinaisjäännösrekisterissä kahtena eri kohteena samalla nimellä, mutta eri muinaisjäännöstunnuksella (1000031704 ja 1000031709). Toinen näistä ehdotetaan poistettavaksi muinaisjäännösrekisteristä.

Kartta 34. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 35. Kivikankaan tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

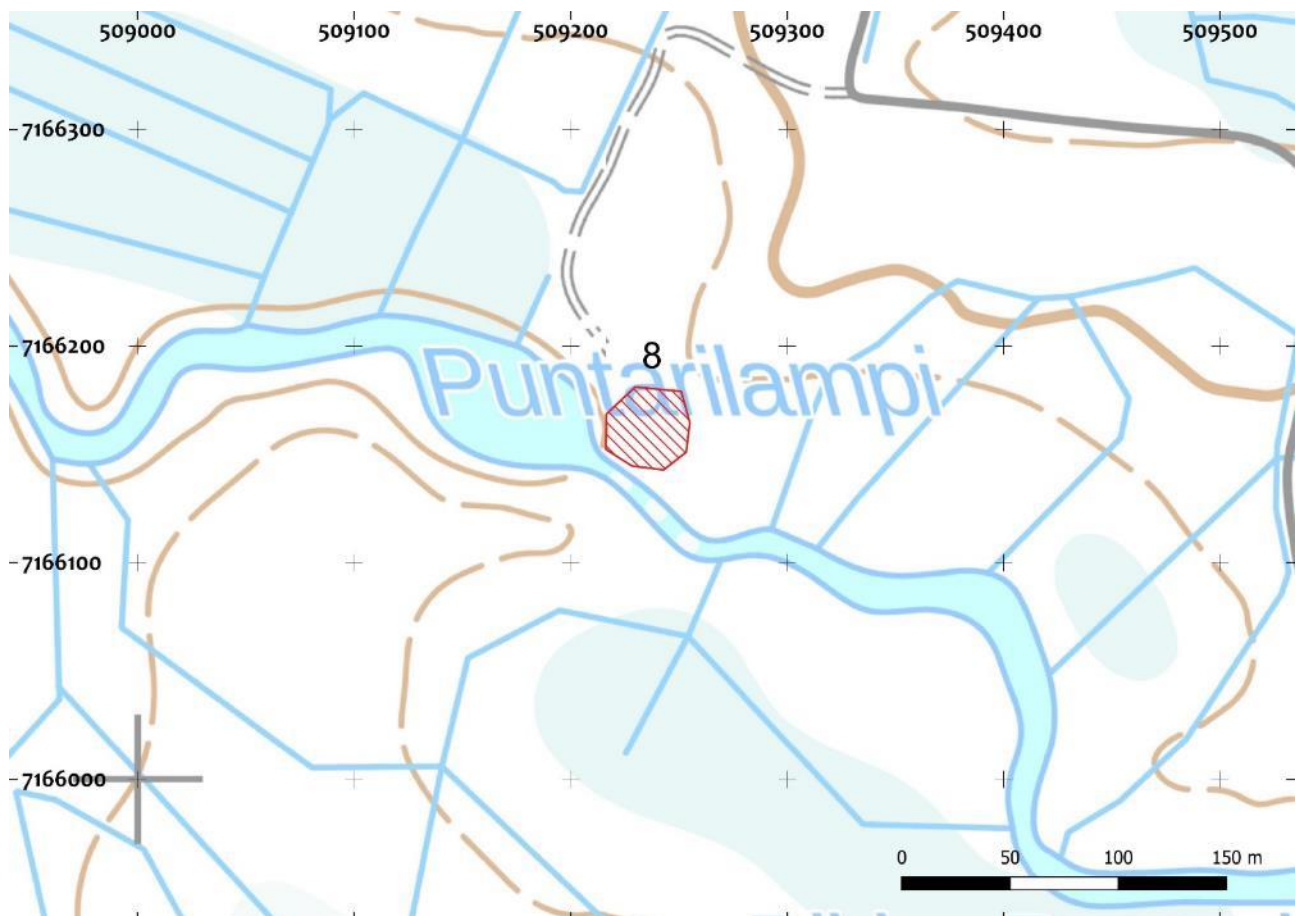
Kuva 15. Kivikankaan tervahauta. Itään.

5.8. Puntarilampi (270)

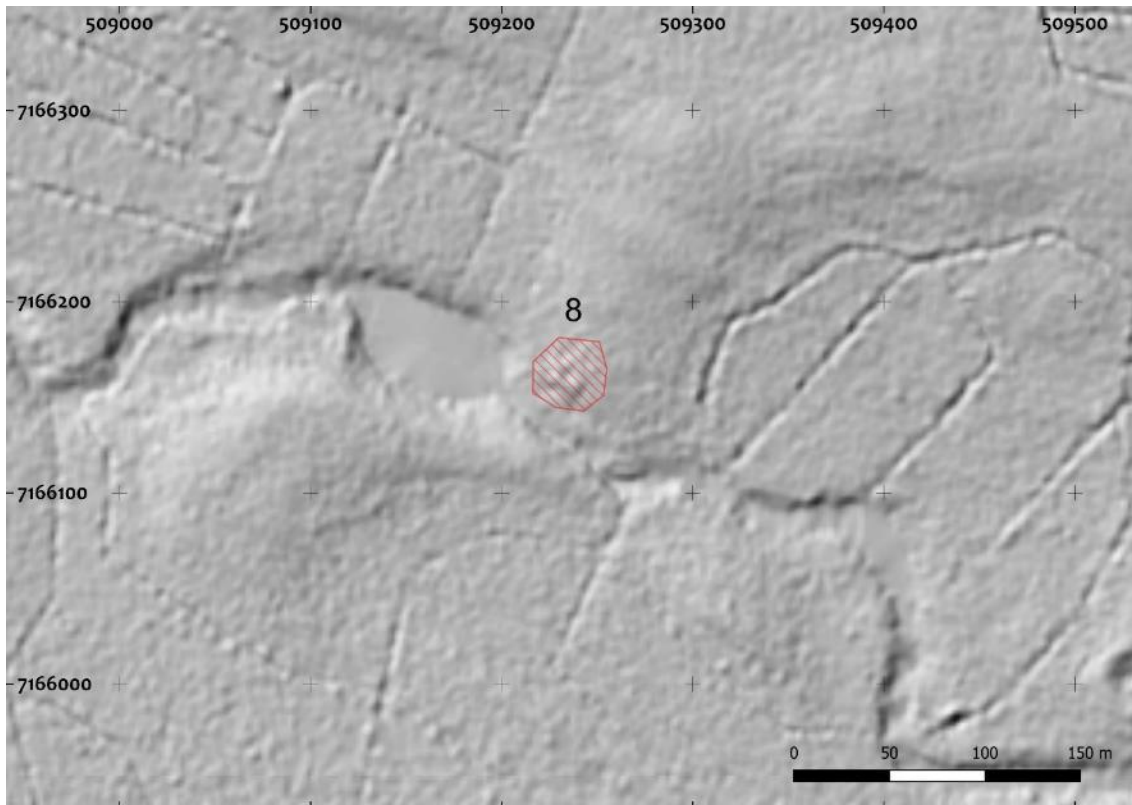
Nimi:	Puntarilampi
Kunta:	Vaala
Muinaisjäänöstunnus:	-
Muinaisjäänösstatus:	kiinteä muinaisjäänös
Muinaisjäänöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7166163 E: 509234 Z: 135
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot:

Tervahauta sijaitsee Puntarilammen itärannalla. Sen halkaisija on noin 16 metriä. Reunavalli erottuu selkeästi noin metrin korkuisena rakenteena etelän ja lounaan puolella, kun taas pohjoisesta tarkasteltaessa se on vain muutamia kymmeniä senttejä korkea. Tervahaudan noin 7 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja noin metrin syvyinen halssi suuntautuu lounaaseen lammen suuntaan. Paikalla kasvaa kuusivaltaista sekametsää. Tervahaudan pohjoispuolella on hiljan tehty metsänraivausta.

Kartta 36. Muinaisjäänösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 37. Puntarilammen tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

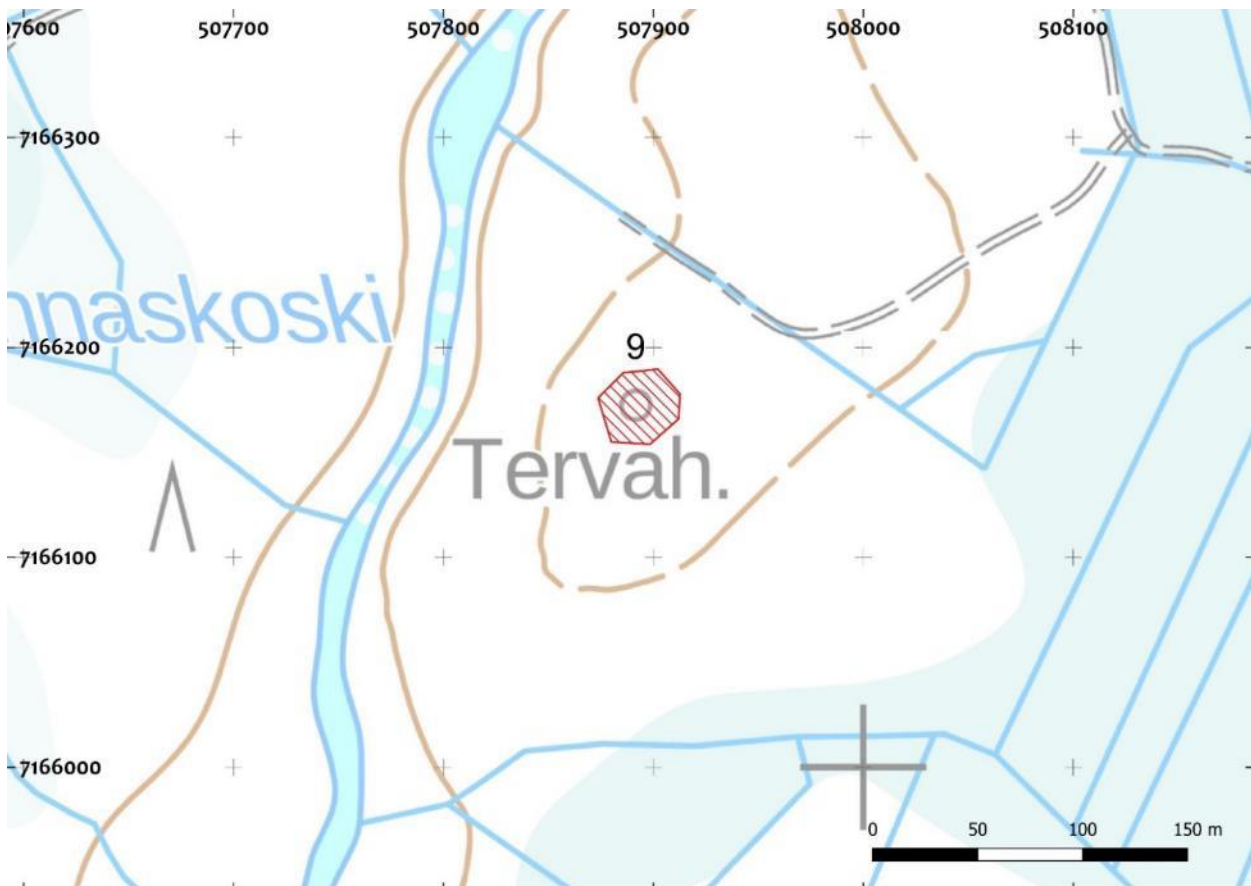

Kuva 16. Tervahauta sijaitsee rantatörmällä.

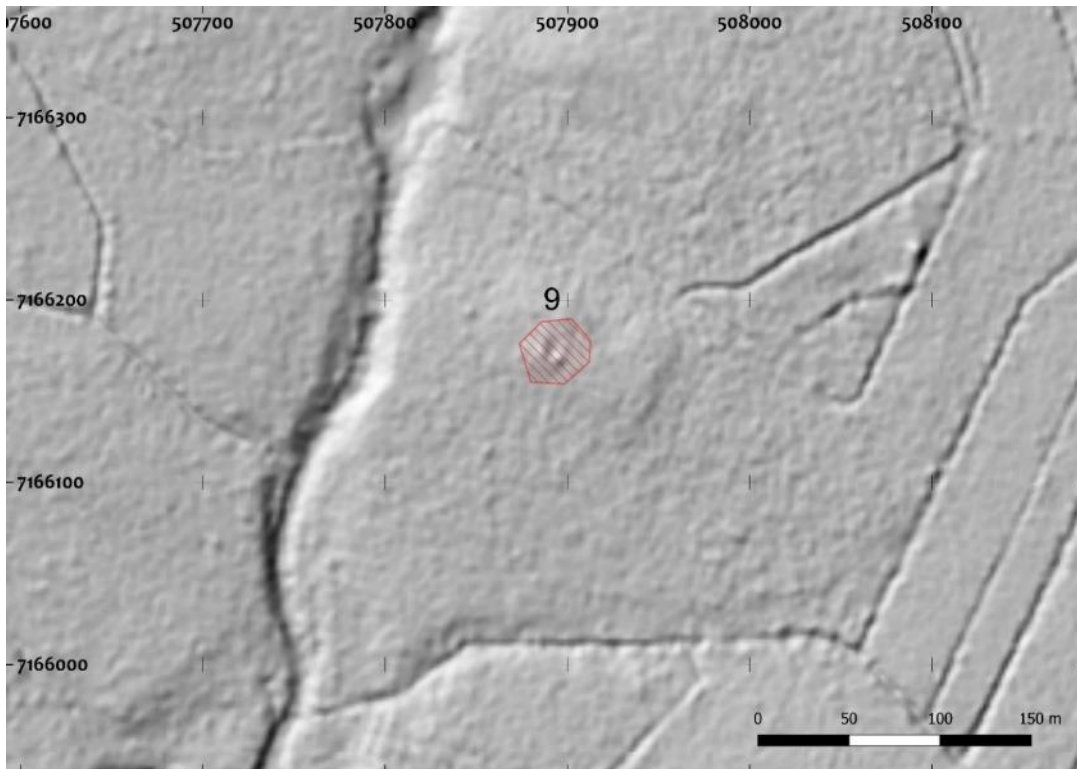
5.9. Lahnaskoski*

Nimi:	Lahnaskoski
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7166173 E: 507891 z: 126
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot: Noin 100 metriä Lahnaskoskesta itään sijaitsevan tervahaudan halkaisija on noin 18 metriä. Tervahaudan vallin leveys on noin 3 metriä. Sen syvyys pohjalta vallin yläreunaan mitattuna on noin 1,5 metriä. Halssi aukeaa koilliseen. Halssiura on noin 5 metriä pitkä, 2 metriä leveä ja 1 metrin syvä. Tervahaudan ympärillä kulkee katkoviivamainen kaivanto. Tervahaudan pohjalta otetusta kairauksesta havaittiin musta hiilensekainen maakerros. Tervahaudan päällä kasvaa jykeviä mäntyjä, kuusia ja koivuja sekä pienempää katajaa. Tervahauta on merkitty maastokartalle.

Kartta 38 Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 39. Lahnaskosken tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 17. Lahnaskosken tervahauta. Luoteeseen.

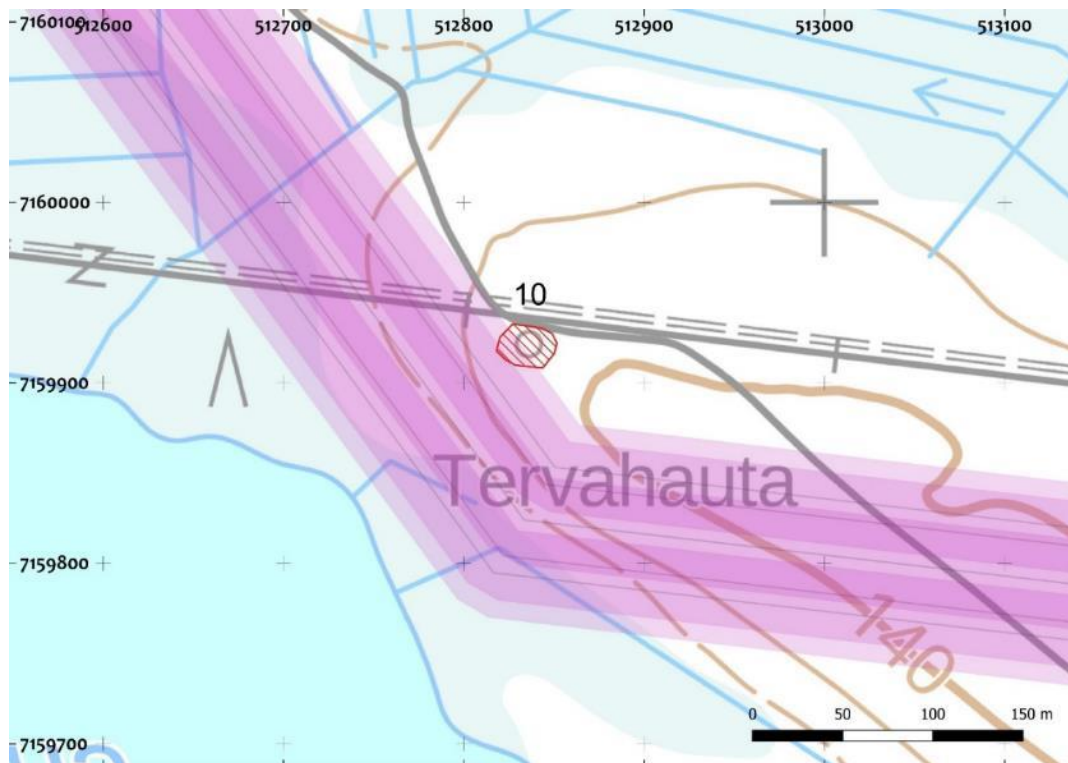
5.10. Ylä-Uonua koillinen

Nimi:	Ylä-Uonua koillinen
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000036711
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7159921 E: 512835 Z: 137
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Jaana Itäpalo & Hans-Peter Schulz inventointi 2019
Aiemmat löydöt:	-

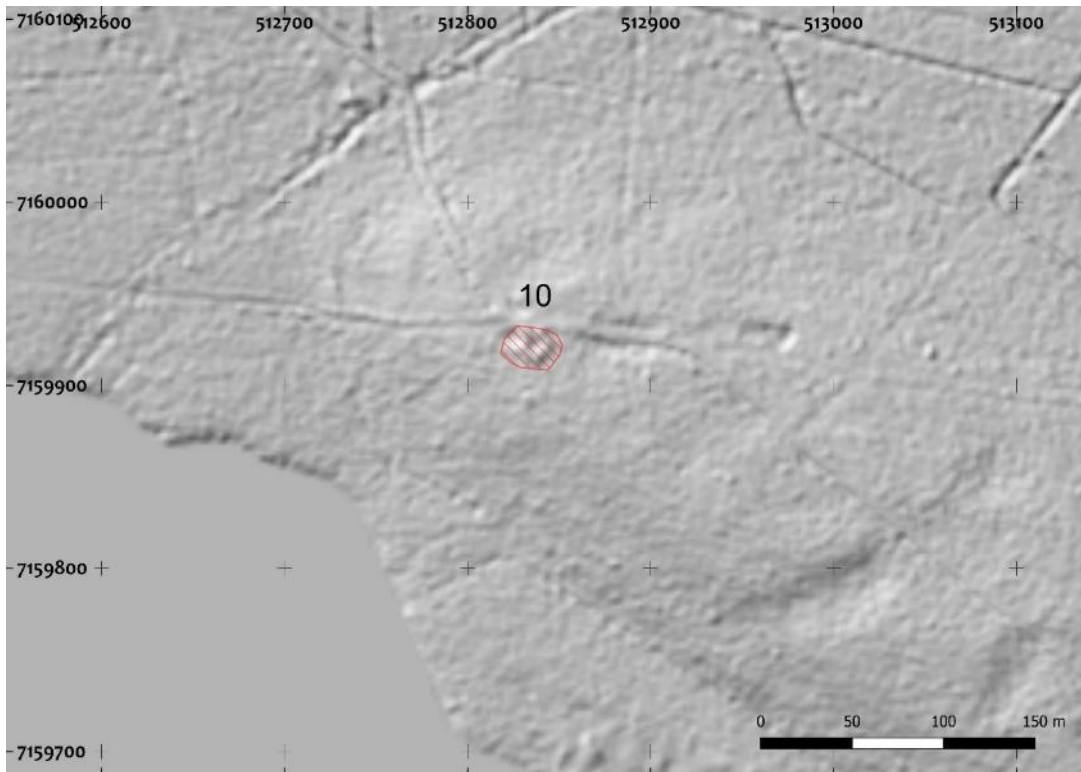
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Paikalla on pieni vesakon peittämä (2019) tervahauta, joka sijaitsee Ylä-Uonuan koillispuolella vanhan rantatörmän yläpuolella 110 kV voimalinjan eteläpuolelle voimalinjan raivatulla käytävällä. Haudan halkaisija on n. 11 m. Kuopan syvyys on 0,5 m; halssi suuntautuu länsilounaaseen.

Inventointihavainnot: Vuoden 2022 inventoinnissa havaittiin, että välittömästi tervahaudan pohjoispuolelle on rakennettu alueelle rakennettavaan tuulivoimapuistoon liittyvä metsäautotie. Tien eteläreunassa maassa näkyy nokista ja hiilen sekaista maata tervahaudasta. Kohde on kuitenkin säilytetty onnistuneesti, ja sen kunto vastaa edelleen muinaisjäännösrekisterin tietoja.

Kartta 40. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 41. Ylä-Uonua koillisen tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 18. Jaakko Ervasti dokumentoimassa Ylä-Uonuan tervahautaa. Luoteeseen.

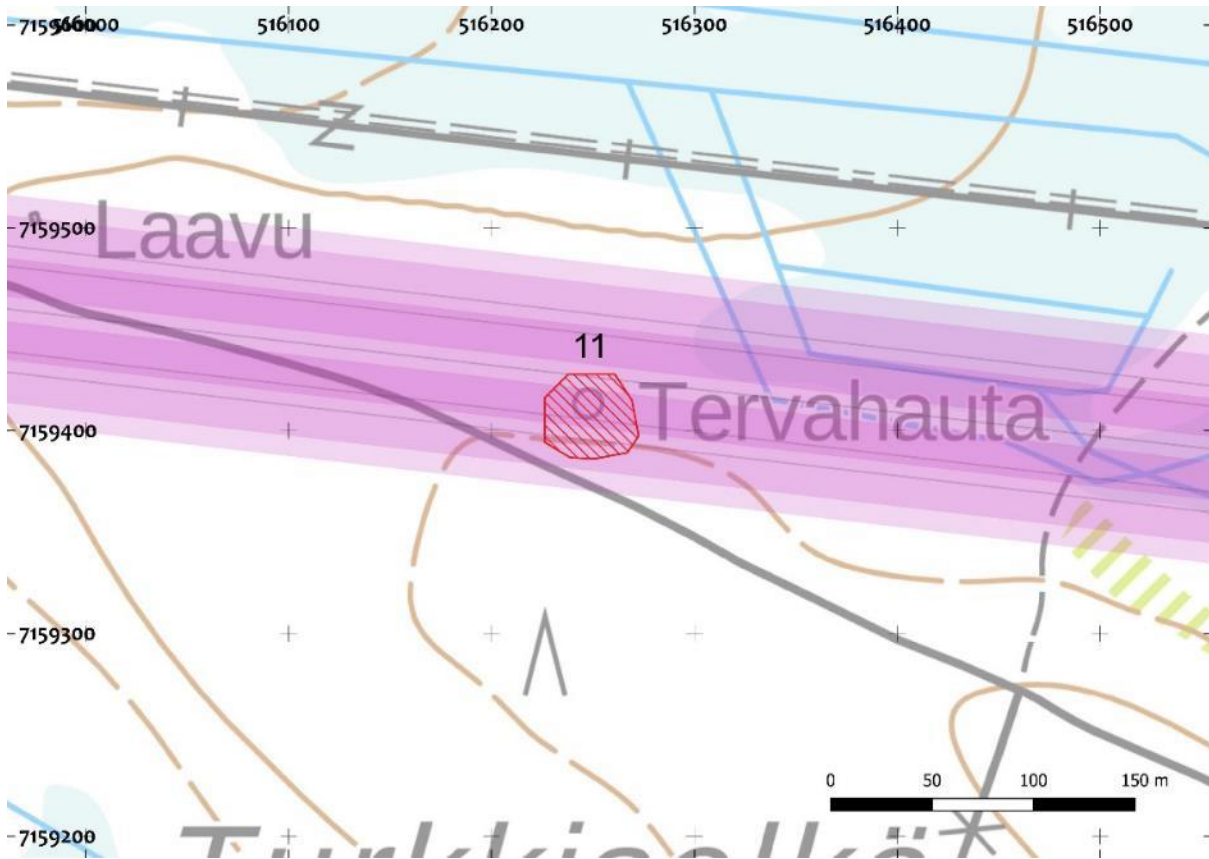
5.11. Turkkiselkä

Nimi:	Turkkiselkä
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000031725
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7159409 E: 516246 Z: 144
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Hannu Poutiainen ja Antti Bilund inventointi 2013 Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo inventointi 2017 Hans-Peter Schulz ja Inga Nieminen inventointi 2018
Aiemmat löydöt:	-

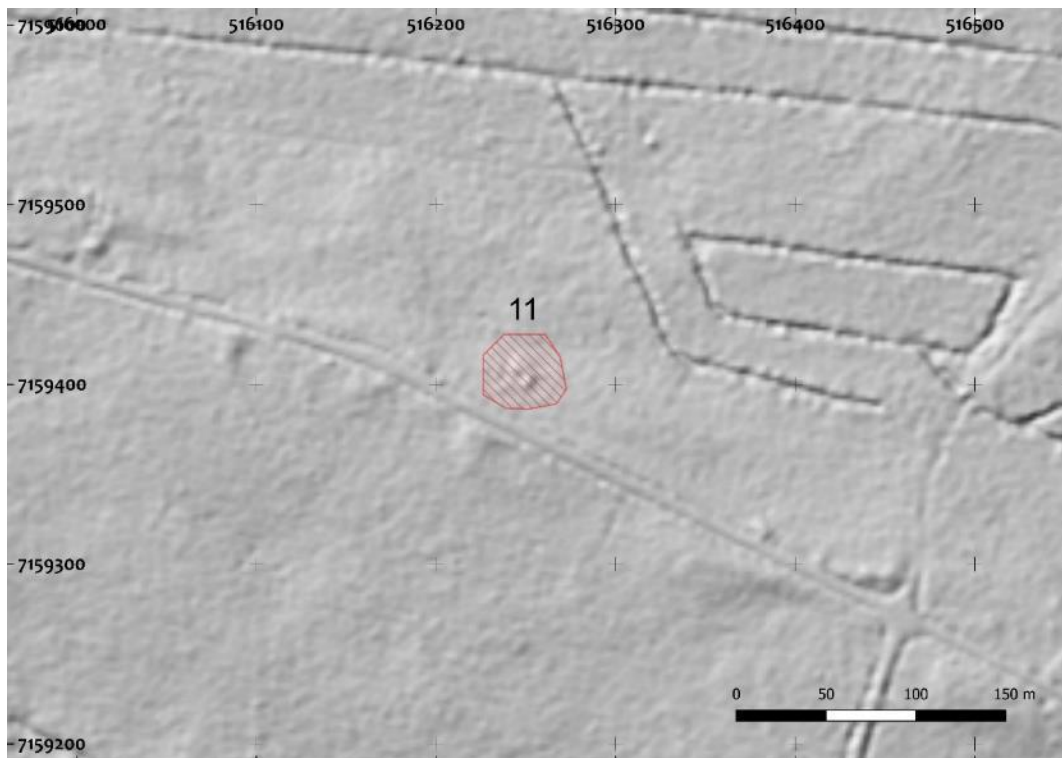
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee soiden ympäröimällä, luode-kaakkosuuntaisen ja loivapiirteisen moreenimuodostuman (Turkkiselkä) luoteisosassa, 20 m Lehmisuontieltä koilliseen. Tervahauta on pyöreähkö, hieman kulmikas, pohja on suhteellisen laakea ja loivasti keskustaan viettävä. Halkaisija vallin ulkoreunoista mitattuna on 15 m, maksimisyvyys suhteessa valliin 1,2 m. Vallit ovat leveät, 3-5 m. Vallin ulkosivua kiertää ojamainen kapea kaivanto (leveys 0,5 ja syvyys 0,3 m). Juoksutuskuoppa on alarinteen eli luoteen puolella, pitkänomainen, pituus 5, leveys 1,5 ja syvyys 1 m. Maaperä on hiekkamoreenia, kairanäytteessä tervahaudan puolella havaittiin hiiltä, ei huuhtoutumiskerrosta. Ympäristö on eri käistä mäntyä, kuusta ja koivua kasvavaa maastoa. 2017: Mitat 14 x 14 m. Neliönmuotoinen.

Inventointihavainnot: Tervahauta on tiheästi metsittynyt, mutta erottuu edelleen selkeästi ympäristöstään. Kohde vastaa muinaisjäännösrekisterin tietoja.

Kartta 42. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 43. Turkkiselän tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 19. Turkkiselän tervahauta. Pohjoiseen.

5.12. Lamminsivuselkä (104)

Nimi:	Lamminsivuselkä
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000031710
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7167186 E: 505737 Z: -
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo inventointi 2017
Aiemmat löydöt:	-

Aikaisemmat tiedot:

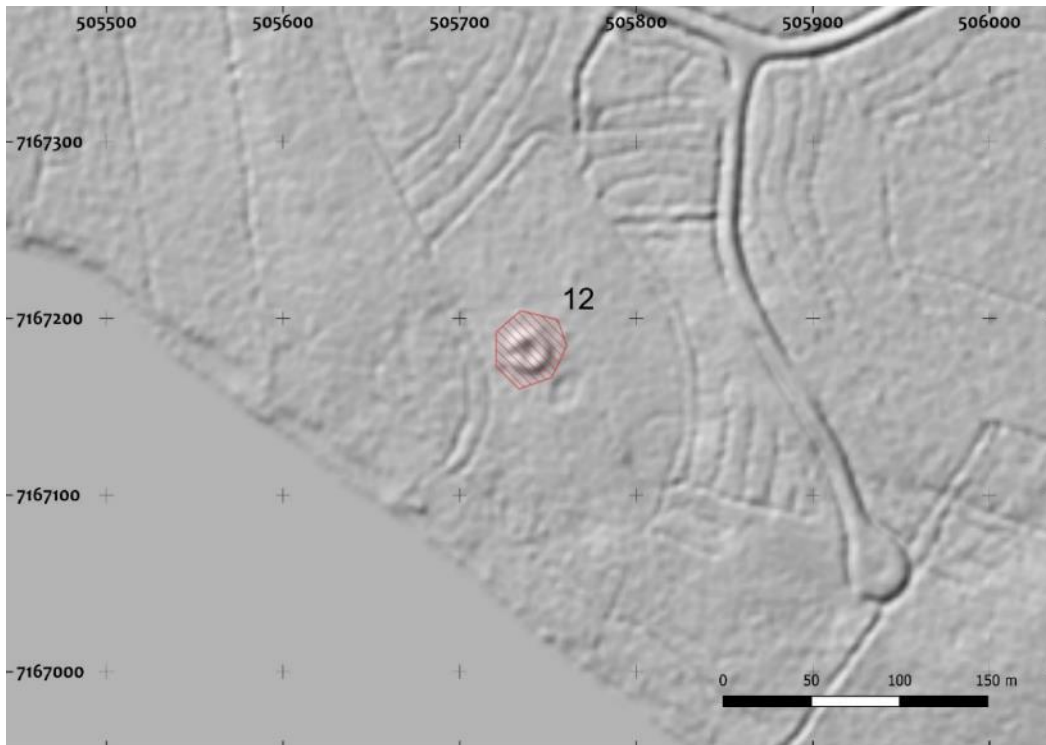
Muinaisjäännösrekisteri: Halkaisija 16 m.

Inventointihavainnot:

Tervahauta sijaitsee Kekkolanlammen luoteisrannalla sekametsässä. Haudan halkaisija on noin 16 metriä ja syvyys noin 1 metri. Haudan halssi on länteen ja sen pituus on noin 7 metriä, leveys noin 1,5 metriä syvyys noin 1 metri. Paikalla kasvaa sekametsää, kuten koivuja ja mäntyjä.

Kartta 44. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 45. Lamminsivuselän tervahauta erottuu hyvin selkeästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 20. Lamminsivuselän tervahauta. Pohjoiseen.

5.13. Kekkolammin sivuselkä (103)

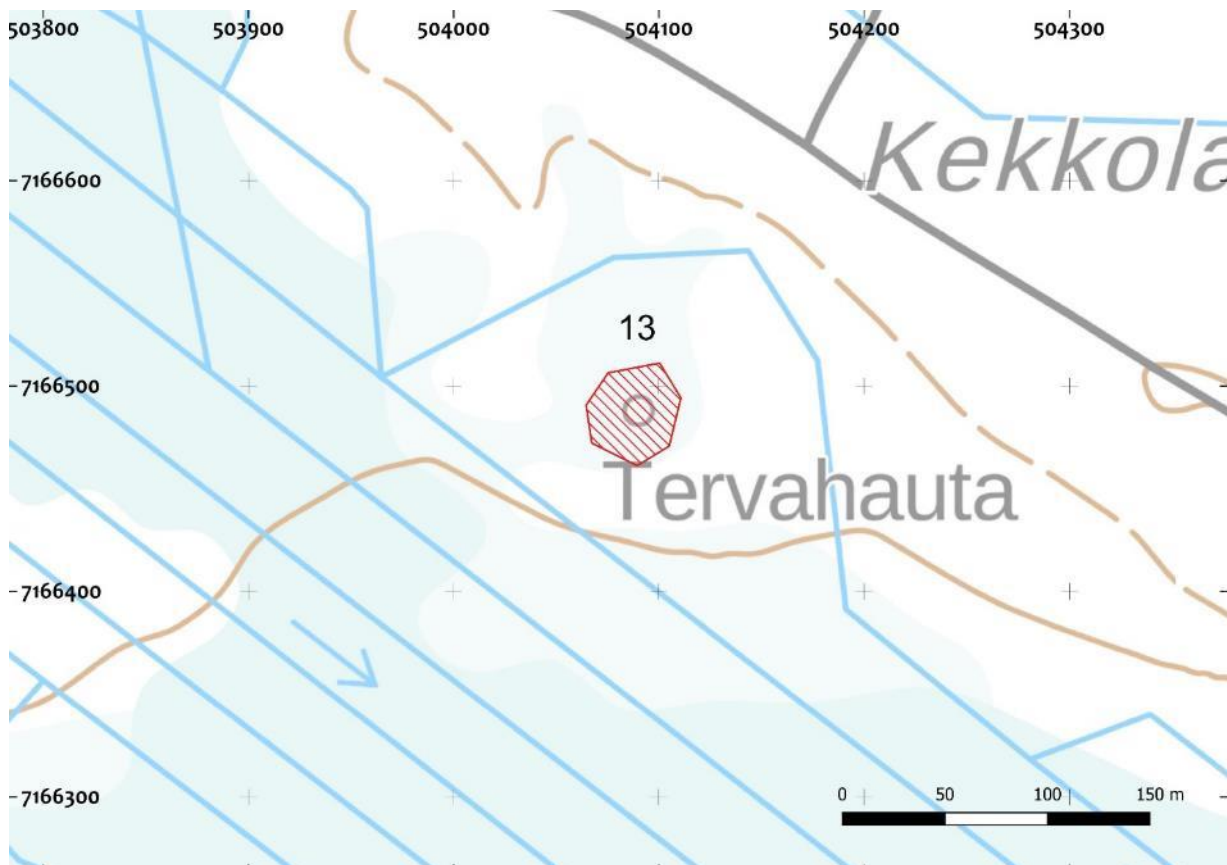
Nimi:	Kekkolammin sivuselkä
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000031711
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7166489 E: 504092 Z: -
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo inventointi 2017
Aiemmat löydöt:	-

Aikaisemmat tiedot:

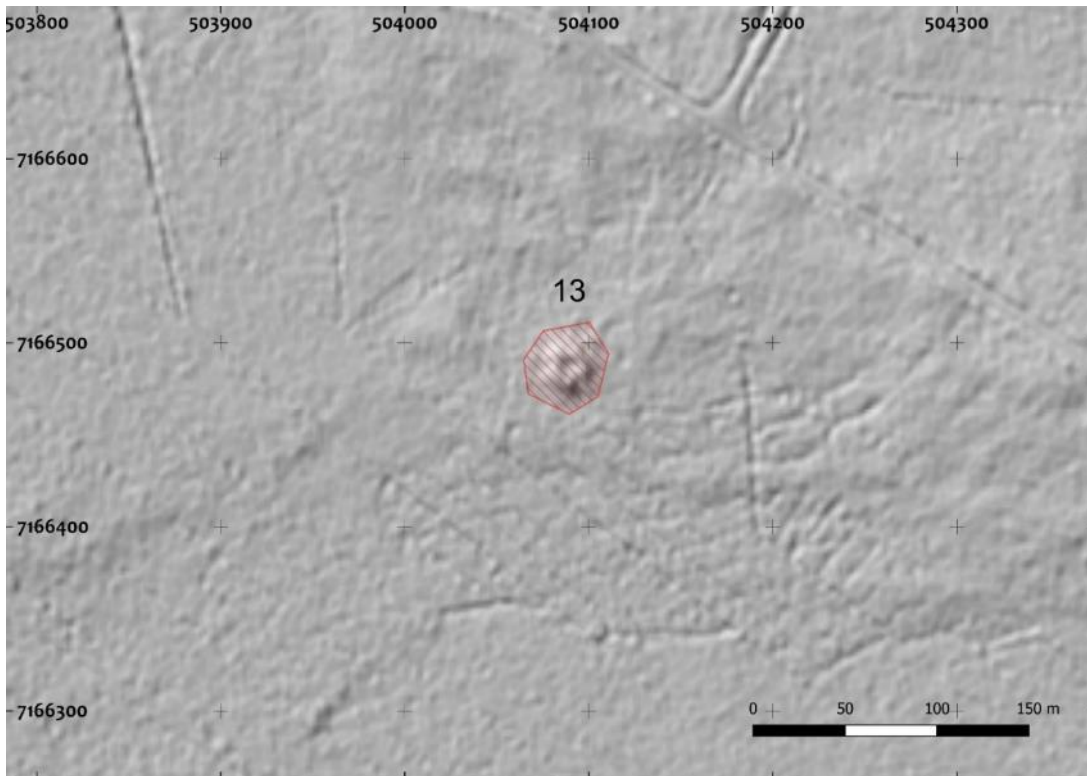
Muinaisjäännösrekisteri: Halkaisija 15 m.

Inventointihavainnot:

Tervahaudan halkaisija on noin 15 metriä ja sen noin 7 metriä pitkä, metrin syvä ja 1,5 metriä leveä halssi suuntautuu kaakkoon. Tervahaudassa on selkeät ympäröiväsvallit. Tervahaudan länsipuolella on ojitettua suota ja sen kohdalla kasvaa sekametsää, lähinnä koivua ja mäntyjä.

Kartta 46. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 47. Kekkolanlammin sivuselän tervahauta erottuu hyvin selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 21. Kekkolanlammin sivuselän tervahauta. Länteen.

5.14. Pitkäkangas

Nimi:	Pitkäkangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000029615
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7164971 E: 503698 z: 145
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/Digitointi
Aiemmat tutkimukset:	Riikka Mustonen 2015 inventointi
Aiemmat löydöt:	-

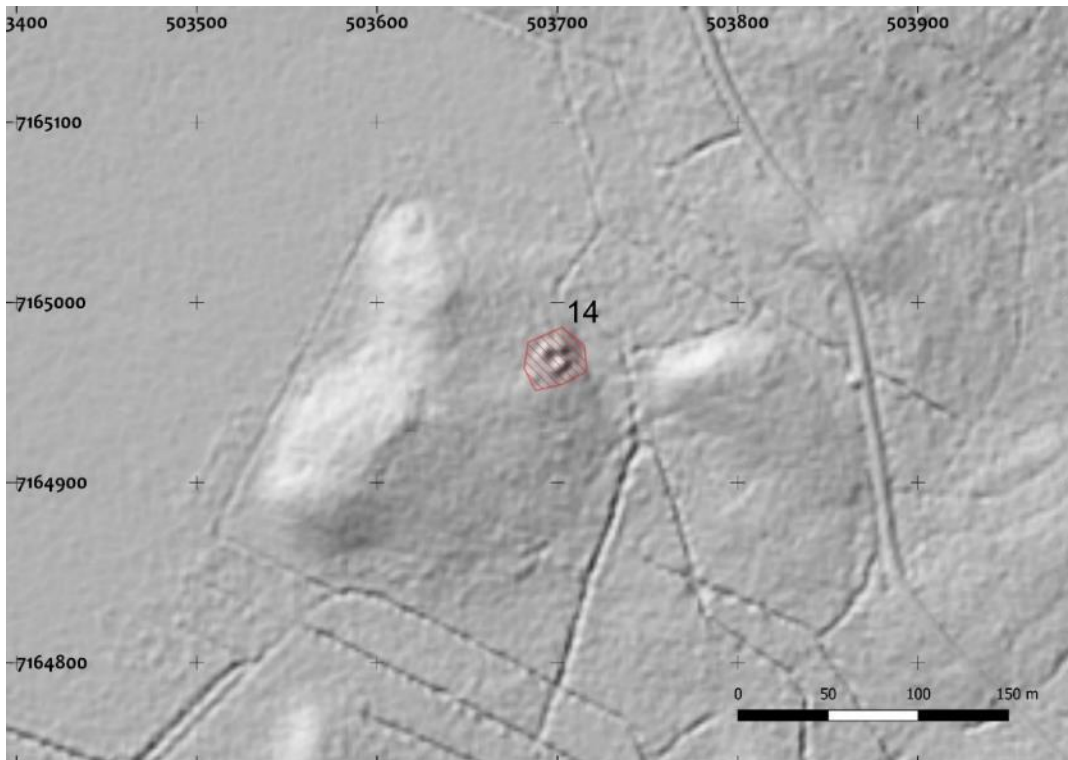
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee Vaalan Jaalangan kylällä, Haukijärvestä koilliseen, soiden ympäröimällä kankaalla. Puusto on nuorta kasvatusmetsää. Kohteen halkaisija on 13 metriä ja syvyys 1,5 - 2 metriä. Pohja on suppilomainen. Kookas halssi laskee koilliseen. Valleissa on vanhoja kuoppia ja haudan pohjalla tuntuu olevan orgaanisia maatuivia rakenteita. Haudan päällä on pari pitkää kuusenkantoa, elävä kuusi ja katajaa.

Inventointihavainnot: Kohde tarkastettiin vuoden 2022 inventoinnin yhteydessä. Halssiura on noin 8 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1 metrin syvä. Kohde on muinaisjäännösrekisterin mukainen. Nyt tehdyssä inventoinnissa kohteelle laadittiin aluerajaus maastohavaintojen sekä MML:n korkeusmallin perusteella.

Kartta 48. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 49. Pitkäkankaan tervahauta erottuu hyvin selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 22. Pitkäkankaan tervahauta. Pohjoiseen.

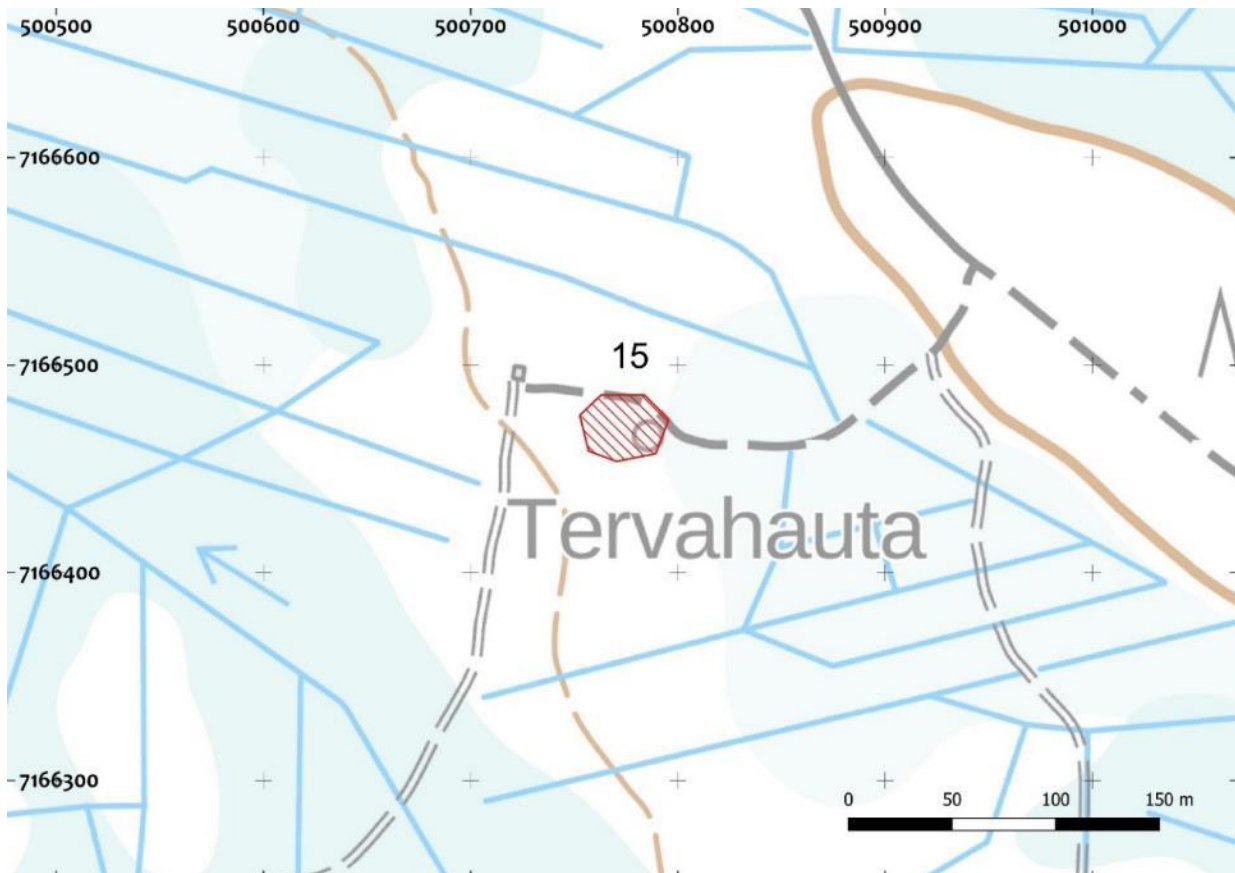
5.15 Pinokangas

Nimi:	Pinokangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000031712
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7166471 E: 500777 z: 128
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Hans-Peter Schulz ja Jaana Itäpalo inventointi 2017
Aiemmat löydöt:	-

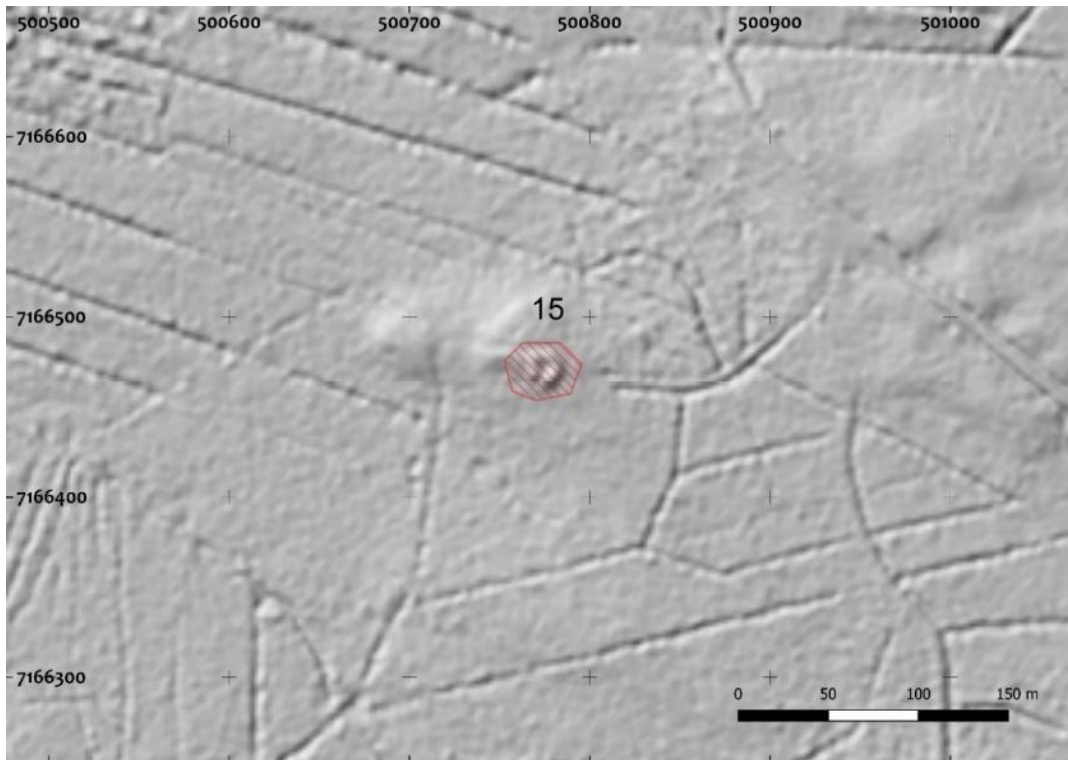
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Halkaisija 17 m.

Inventointihavainnot: Tervahauta sijaitsee Otermantiestä erkanevan metsäautotiestä noin 160 metriä lounaaseen. Tervahaudalle johtaa metsäkoneenura metsäautotieltä, joka kulkee aivan tervahaudan pohjoisvallin vierestä. Tervahaudan halkaisija on noin 17 metriä. Tervahaudan vallin leveys on noin 4 metriä. Sen syvyys on pohjalta vallin yläreunaan mitattuna noin 1,5 metriä. Halssi aukeaa lounaaseen. Halssiura on noin 8 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1,5 metriä syvä. Tervahaudan päällä kasvaa jykeviä mäntyjä ja koivuja sekä pienempiä kuusia ja katajaa.

Kartta 50. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 51. Pinokankaan tervahauta erottuu hyvin selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 23. Pinokankaan tervahauta. Länteen

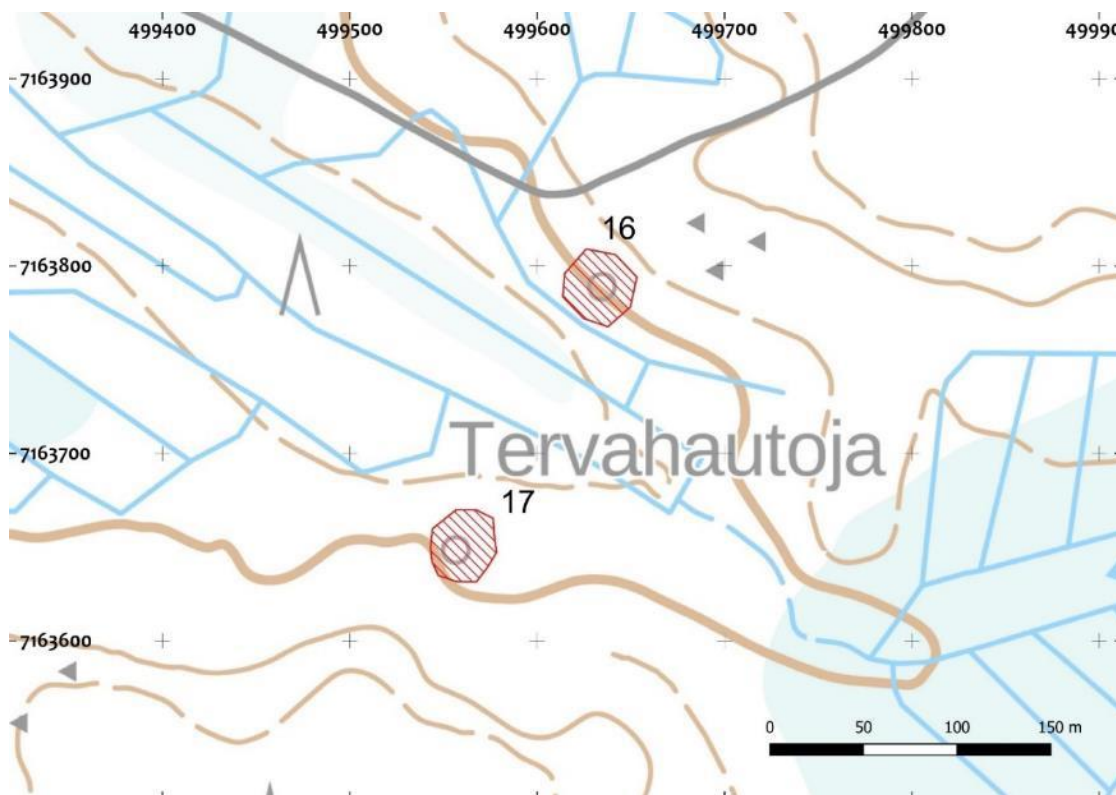
5.16 Latva-Parttuaisen kangas

Nimi:	Latva-Parttuaisen kangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000029617
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7163796 E: 499635 z alin: 141
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Riikka Mustonen inventointi 2015
Aiemmat löydöt:	-

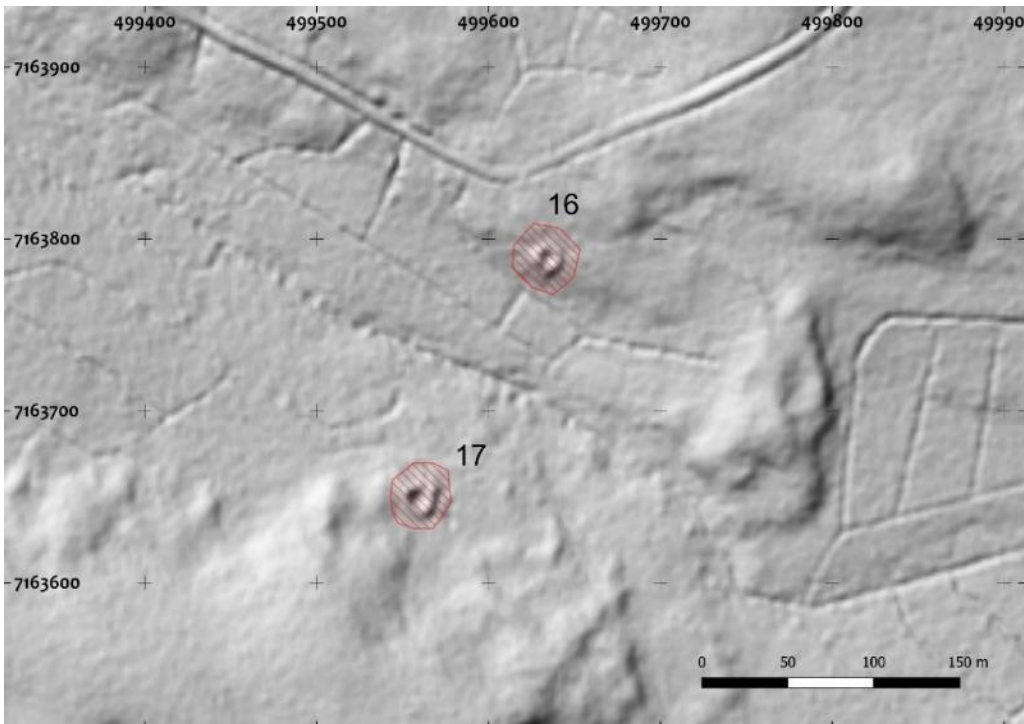
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee Vaalan kirkolta 8,5 km koilliseen, Otermantieltä lähtevän Tunturikankaan tieneteläisen haaran itäosassa. Paikalla on kuivahkoa kangasta, jonka länsipuolella on suota. Kuviolla on taimikko. Pohjan halkaisija on 13 metriä ja syvyys kaksi metriä. Pohja on kuusen, koivun ja katajan peittämä. Valli on leveä ja haudan keskiosa laskee jyrkästi alas. Halssi laskee etelään. Haudan ympärillä on tuuletuskuopat.

Inventointihavainnot: Kohde tarkastettiin vuoden 2022 inventoinnin yhteydessä. Nykyään tervahaudan päällä kasvaa tiheää puustoa. Muuten kohde on muinaisjäännösrekisterin kuvauksen mukainen.

Kartta 52. Muinaisjäännösalueet on merkitty punaisella vinorasterilla.

Kartta 53. Latva-Parttuaisen kankaan sekä Latva-Parttuaisen kankaan 2:n tervahaudat erottuvat selvästi MML:n korkeusmallissa.

Kuva 24. Latva-Parttuaisen kankaan tervahauta. Kaakkoon.

5.17. Latva-Parttuaisen kangas 2

Nimi:	Latva-Parttuaisen kangas 2
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000044192
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7163648 E: 499560 z: 128
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	Ei tiedossa
Aiemmat löydöt:	-

Kohteen peruskarttaote sekä MML:n korkeusmalli on edellisen kohteen (Latva-Parttuaisen kangas) yhteydessä.

Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Peruskartalle merkitty ja vinovalovarjosteessa erottuva tervahauta. Kohdetta ei ole tarkastettu maastossa.

Inventointihavainnot: Kivikkoisen mäen pohjoisrinteen alaosassa sijaitseva tervahauta on halkaisijaltaan noin 18 metriä. Sen vallin leveys on noin 4 metriä. Tervahaudan syvyys on pohjalta vallin yläreunaan mitattuna noin 1,7 metriä. Halssi suuntautuu pohjoiseen. Se on noin 4 metriä pitkä, 2 metriä leveä ja 1,5 metriä syvä. Haudan ympärillä kulkee katkoviivamainen kaivanto. Haudan pohjalta otettiin kairaus, josta havaittiin musta noensekainen maakerros.

Tervahaudan päällä kasvaa pienehköjä kuusia, koivuja sekä katajaa. Aikaisemmin tervahauta oli merkitty muinaisjäännösrekisteriin mahdollisena muinaisjäännöksenä. Nyt tehdyn inventoinnin perusteella kohde ehdotetaan muutettavaksi kiinteäksi muinaisjäännökseksi.

Kuva 25. Latva-Parttuaisen kangas 2 tervahauta. Koilliseen.

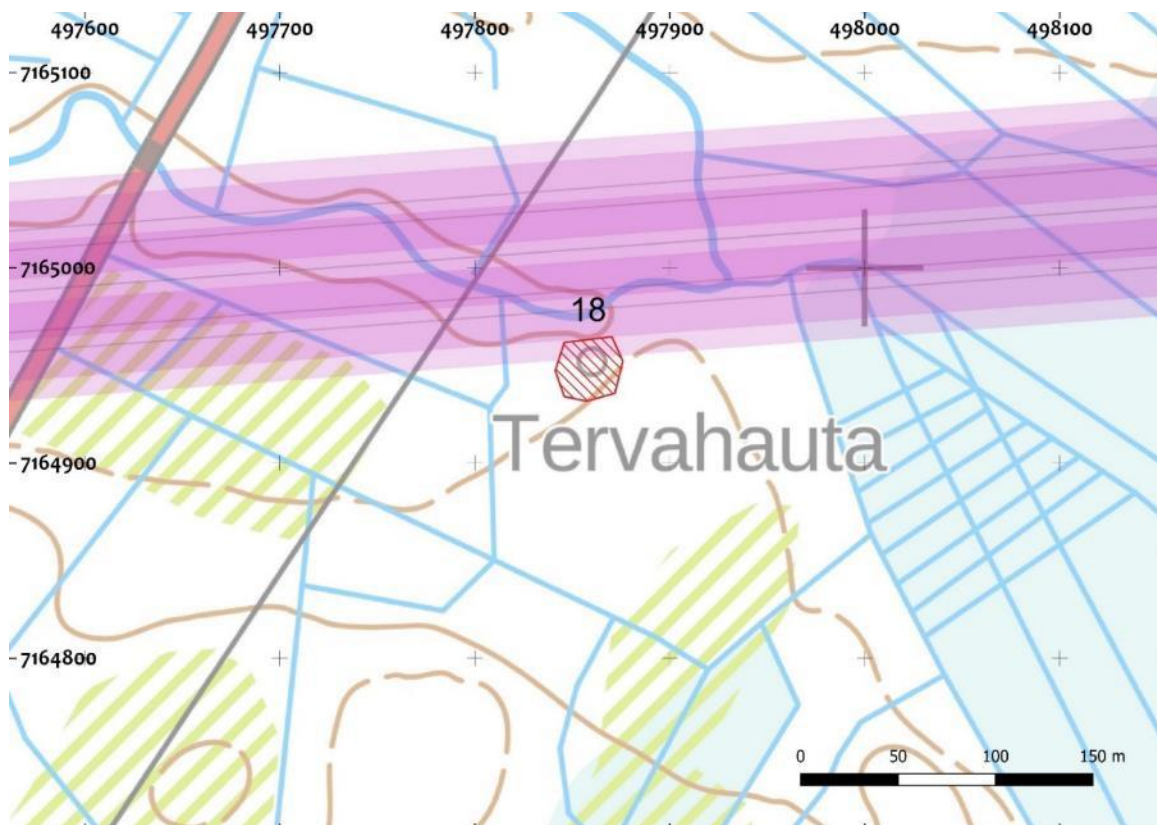
5.18. Niska-Parttuaisen kangas

Nimi:	Niska-Parttuaisen Kangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	1000029622
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7164943 E: 497864 z alin: 121
Koordinaattiselite:	Muinaisjäännösrekisteri/GPS-mittaus
Aiemmat tutkimukset:	Riikka Mustonen inventointi 2015
Aiemmat löydöt:	-

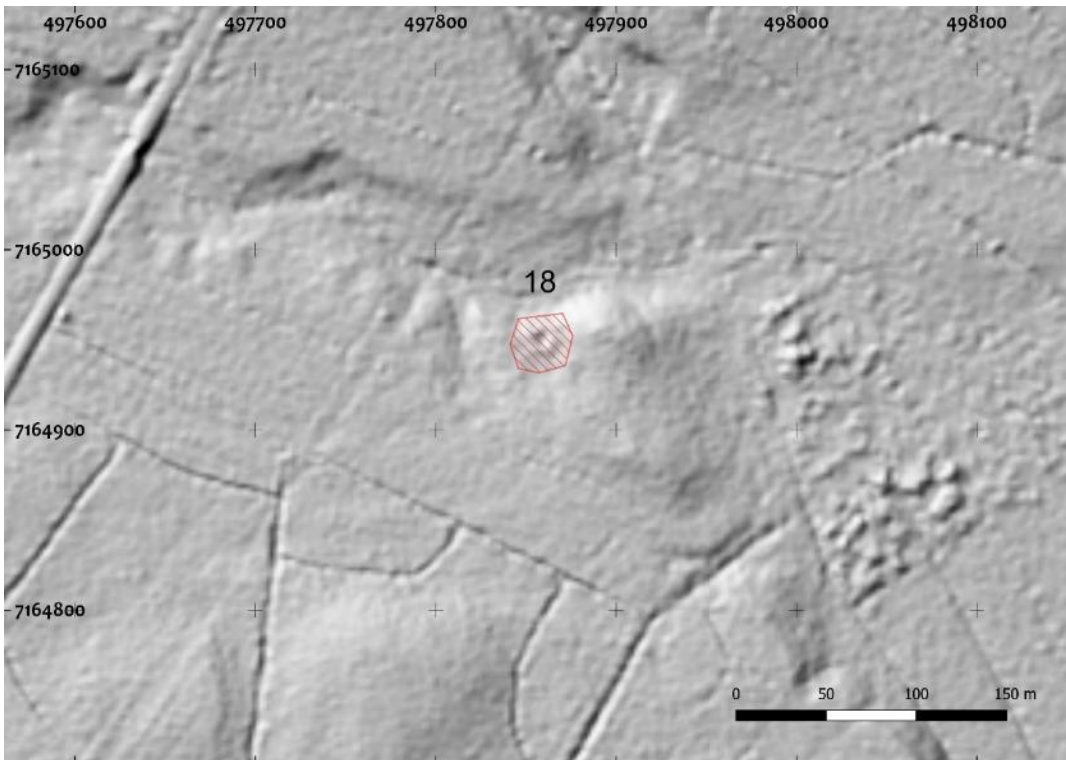
Aikaisemmat tiedot:

Muinaisjäännösrekisteri: Kohde sijaitsee Vaalan kirkosta noin viisi kilometriä koilliseen, Otermantien itäpuolella, Tunturikankaantiestä etelään. Kohde on rinteiden reunalla, jonka alapuolella kulkee oja. Kasvillisuus on rehevää, puusto on nuorta kasvatusmetsää. Haudan halkaisija on 12 metriä. Valleilla kasvaa kuusentaimia ja katajaa. Syvyys on noin 1,2 metriä. Halssi laskee rinnettä alas, kohti ojaa, luoteeseen.

Inventointihavainnot: Kohde tarkastettiin vuoden 2022 inventoinnin yhteydessä. Halssiura on noin 8 metriä pitkä. Tervahaudan ympärillä kulkee katkoviivamainen kaivanto.

Kartta 54. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 55. Niska-Parttuaisen kankaan tervahauta erottuu hyvin MML:n korkeusmallissa.

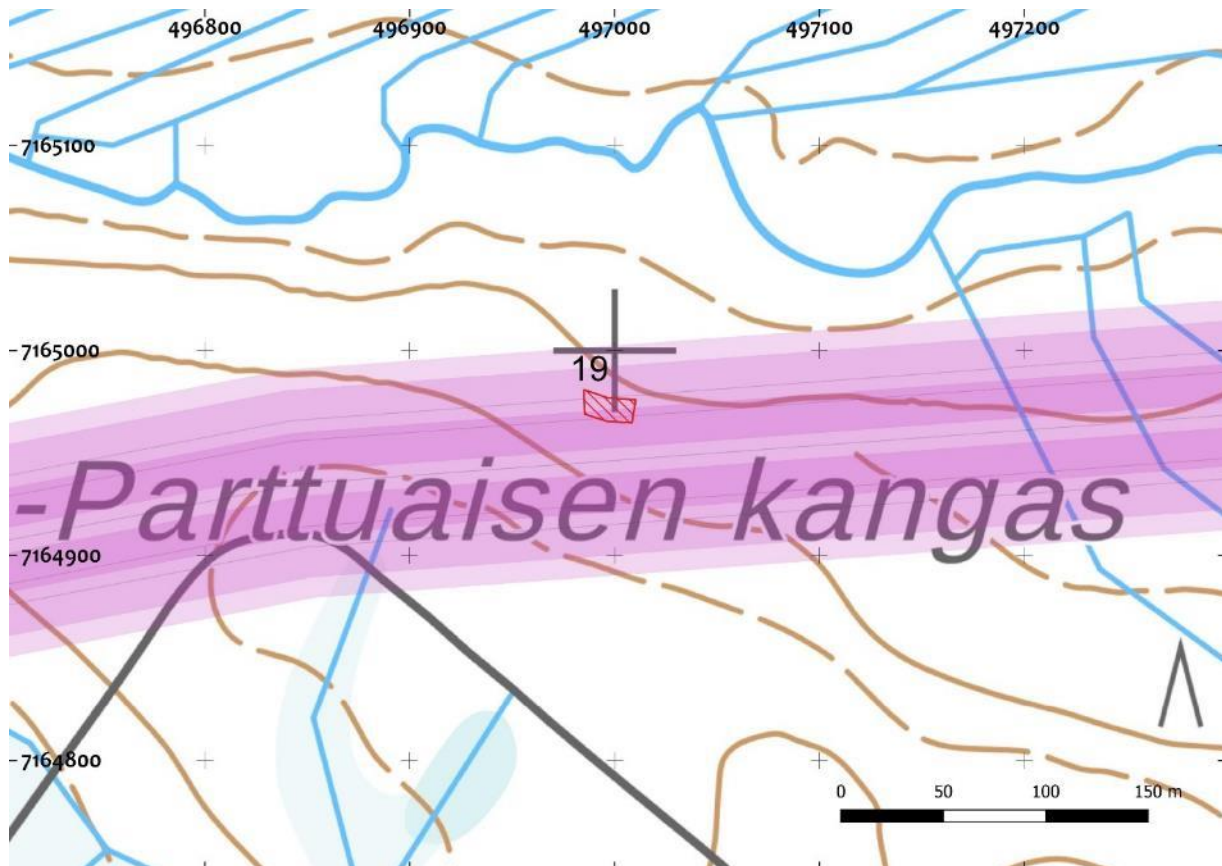
Kuva 26. Niska-Parttuaisen kankaan tervahauta ja halssi. Etelään.

5.19. Niska-Parttuaisen kangas 2* (102)

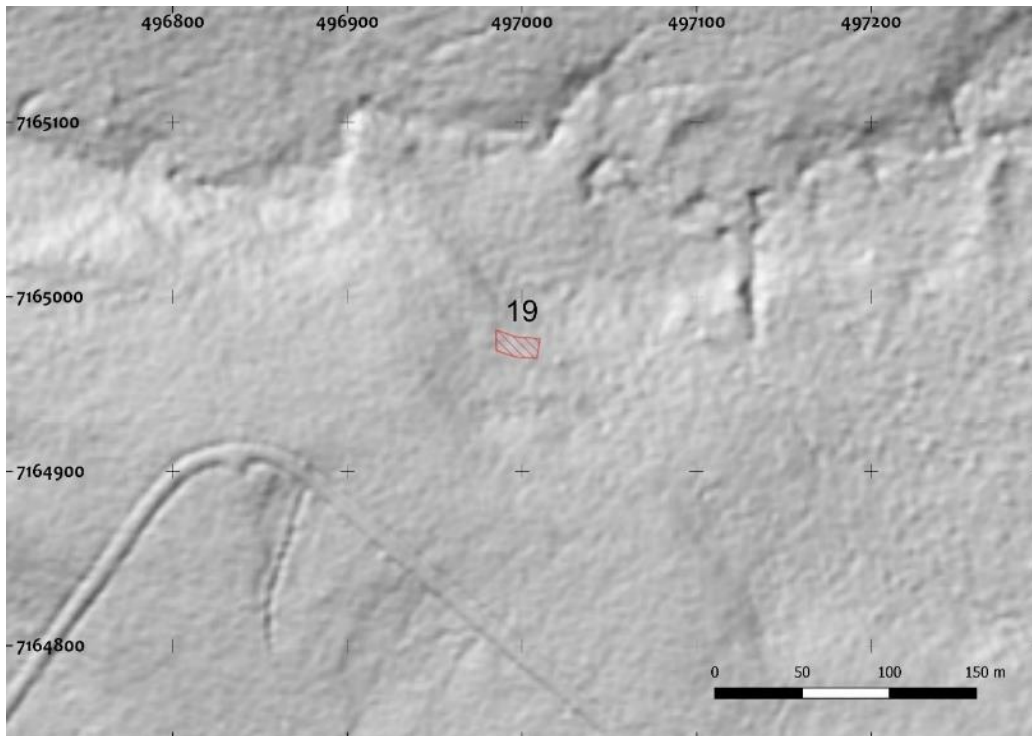
Nimi:	Niska-Parttuaisen kangas 2		
Kunta:	Vaala		
Muinaisjäännöstunnus:	-		
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös		
Muinaisjäännöstyyppi:	asuinpaikat		
Ajoitus:	kivikautinen		
Koordinaatit:	N: 7164973	E: 496997	z alin: 114
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus		
Aiemmat tutkimukset:	-		
Aiemmat löydöt:	-		
löydöt:	KM XXX		

Inventointihavainnot:

Kivikautinen asuinpaikka sijaitsee kivikoisella kankaalla loivasti koilliseen laskevalla rinteellä ympäristöään hiekkaisemmassa kohdassa. Alue oli tarkastushetkellä laikutettua hakkuuaukeaa. Hiekka-alueen länsiosassa havaittiin laikutuskuopissa 1–5 kvartsi-iskosta kuoppaa kohden, joten paikalla on todennäköisesti runsaslöytöinen asuinpaikka. Osa löydöistä on kvartsiesineitä, kuten kaapimia. Löytöalue on kooltaan noin 25 metriä (itä-länsi) x 15 metriä (etelä-pohjoinen). Paikalle tehtiin kymmenen kairausta, joissa havaittiin punaruskeahiekkakerros noin 10–15 cm syvyydessä, joka tulkittiin kulttuurikerrokseksi.

Kartta 56. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 57. Ote MML:n korkeusmallista.

Kuva 27. Kuvan etualalla Kalle Luoto seisoo kivikautisen asuinpaikan kohdalla. Itään.

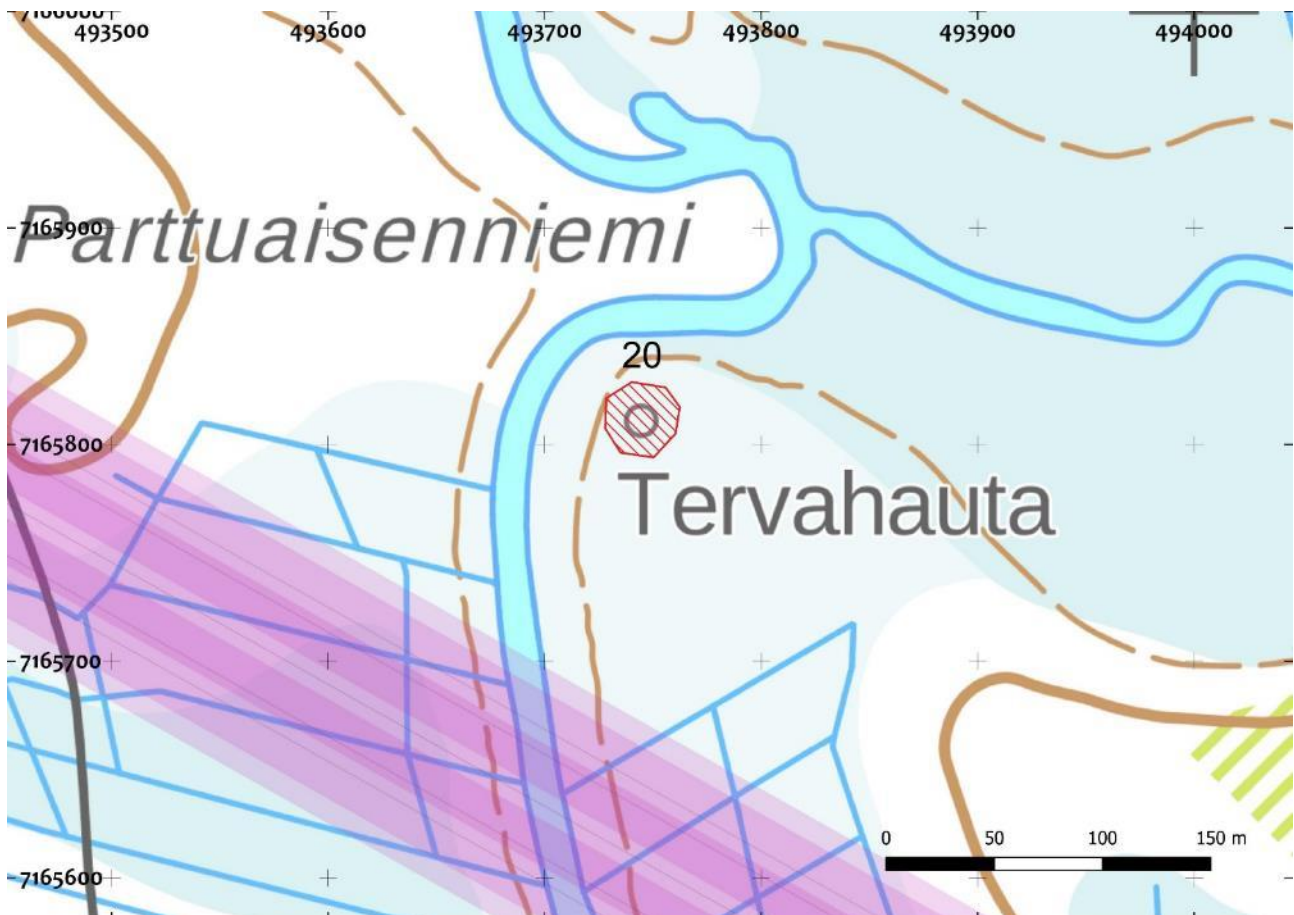
Kuva 28. Alueella oli suoritettu maanmuokkausta, jonka seuraksena maan pinnalle oli noussut hiekkamaata sekä kivikaudelle ajoittuvia kvartsi-iskoksia.

5.20. Tolosenkangas (2661)

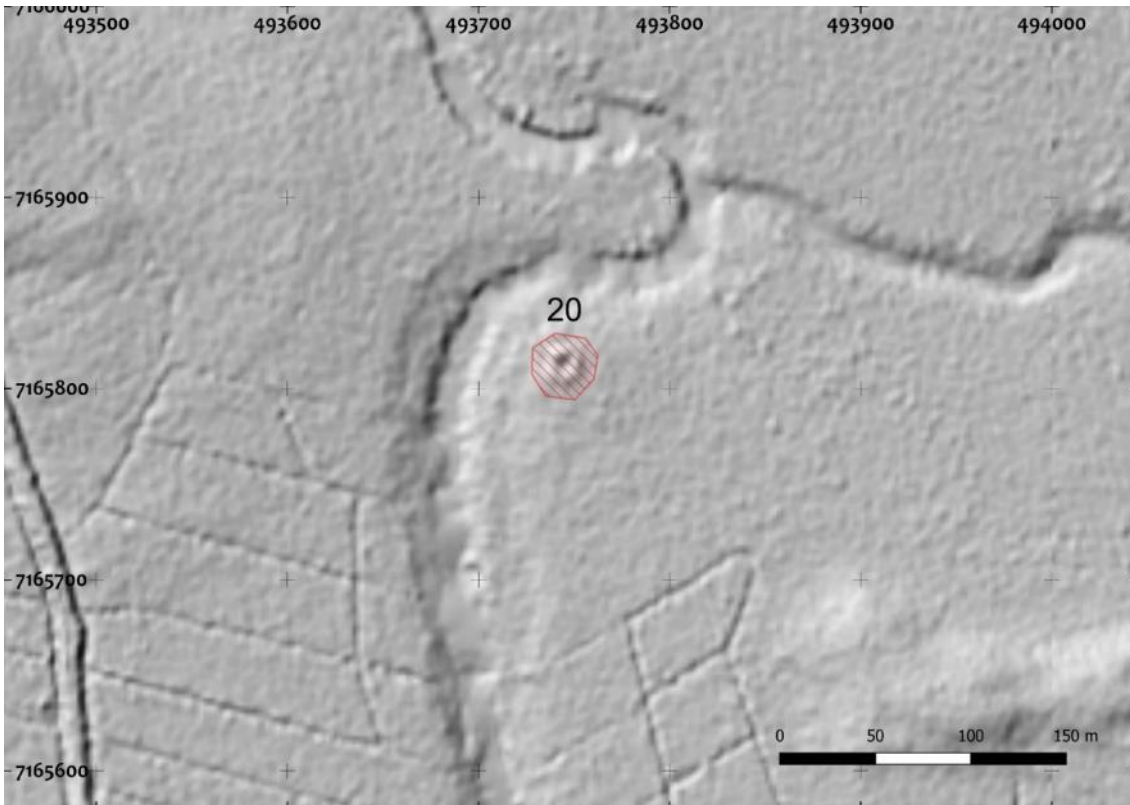
Nimi:	Tolosenkangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7165814 E: 493744 Z: 141
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot:

Tervahaudan halkaisija on noin 18 metriä ja kuopan halkaisija noin 10 metriä. Haudan syvyys on noin 1 metri. Halssi suuntautuu kohti luodetta ja se on muutamia metrejä pitkä. Paikalla kasvaa kosteaa kuusimetsää ja tervahaudan kohdalla useita puita on kaatunut myrskyn seurauksena tervahaudan päälle vaikeuttaen havainnointia.

Kartta 58. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 59. Tolosenkankaan tervahauta erottuu selvästi MML:n korkeusmallissa.

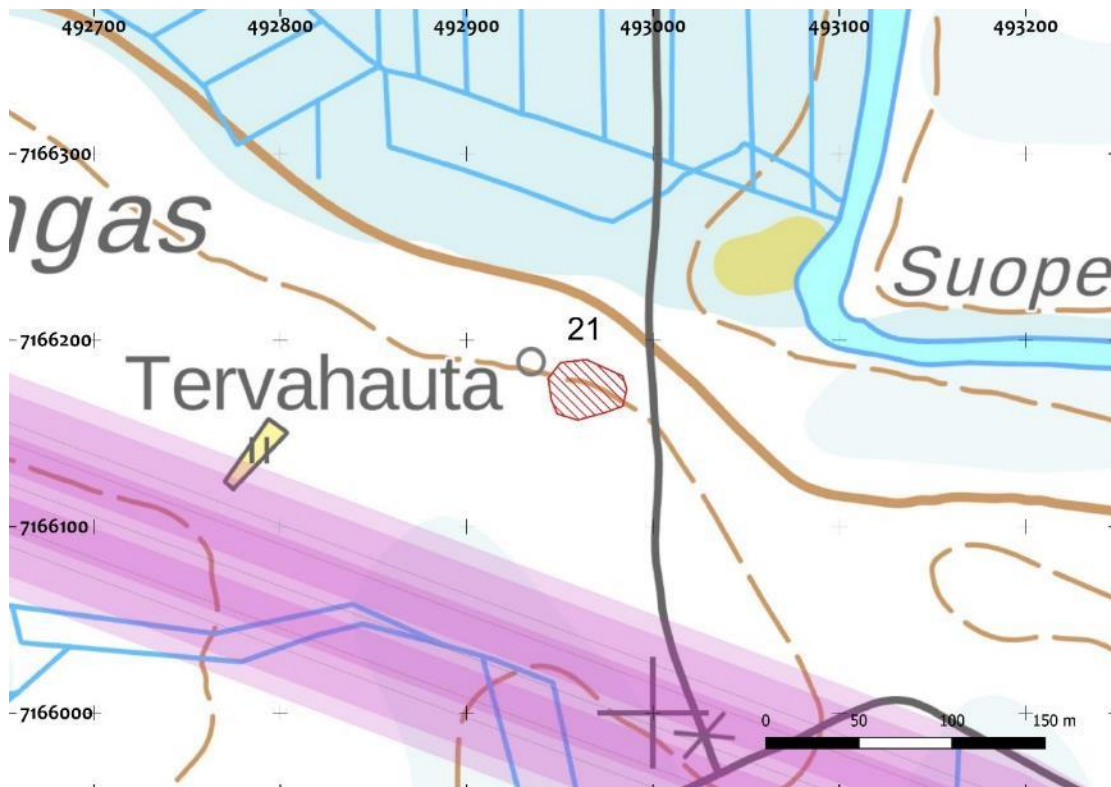
Kuva 29. Tervahaudan kohdalla on useita kaatuneita puita. Juurakoissa näkyy vahva hiilikerros.

5.21. Suoperänkangas*

Nimi:	Suoperänkangas
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	Kiinteä muinaisjäännös
Muinaisjäännöstyyppi:	työ- ja valmistuspaikat, tervahaudat
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7166175 E: 492964 z: 104
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/MML:n korkeusmalli
Aiemmat tutkimukset:	-
Aiemmat löydöt:	-

Inventointihavainnot: Tervahaudan halkaisija on noin 18 metriä. Haudan kuopan halkaisija on noin 10 metriä. Haudalla on ilmeisesti kaksosvalli, jonka leveys on noin 8 metriä. Vallien välissä on kapea kaivanto. Tervahaudan syvyys on pohjalta vallien yläreunaan mitattuna noin 1,5 metriä. Halssi suuntautuu koilliseen. Halssiura on noin 6 metriä pitkä, 1,5 metriä leveä ja 1 metrin syvä. Tervahaudan pohjalta otetusta kairauksesta havaittiin mustaa hiilensekaista maata. Tervahauta on merkitty maastokarttaan.

Tervahaudan itäpuolelta havaittiin kuoppa (N 7166172 E 492976), jonka koko on noin 2,5 x 1,5 metriä. Kuopan syvyys on noin 0,5 metriä. Kuopan funktiota ei saatu tarkemmin selville, mutta on mahdollista, että se liittyy tervahautaan.

Kartta 60. Muinaisjäännösalue on merkitty punaisella vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 61. Suoperänkankaan tervahauta erottuu melko heikosti MML:n korkeusmallissa.

Kuva 30. Suoperänkanaan tervahauta. Koilliseen.

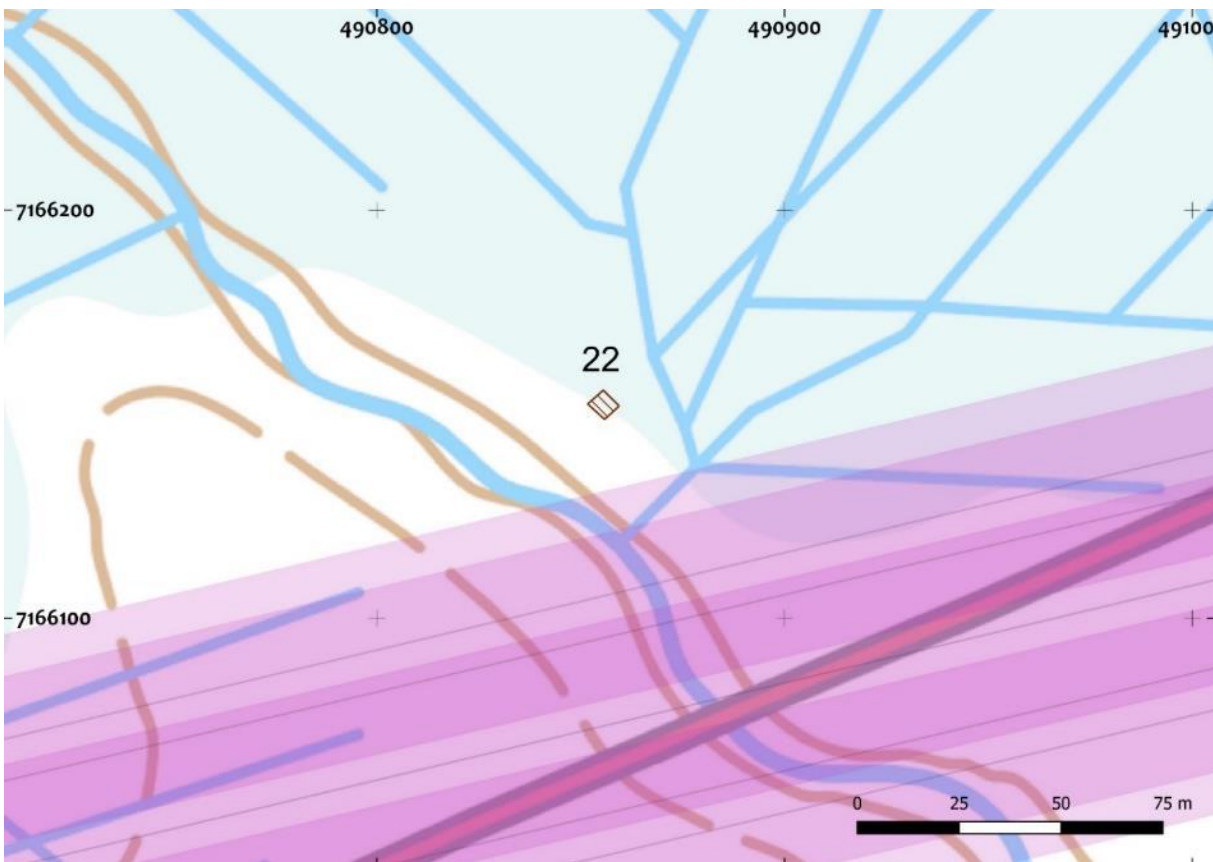
Muut kulttuuriperintökohteet

5.22 Tolkanoja 2*

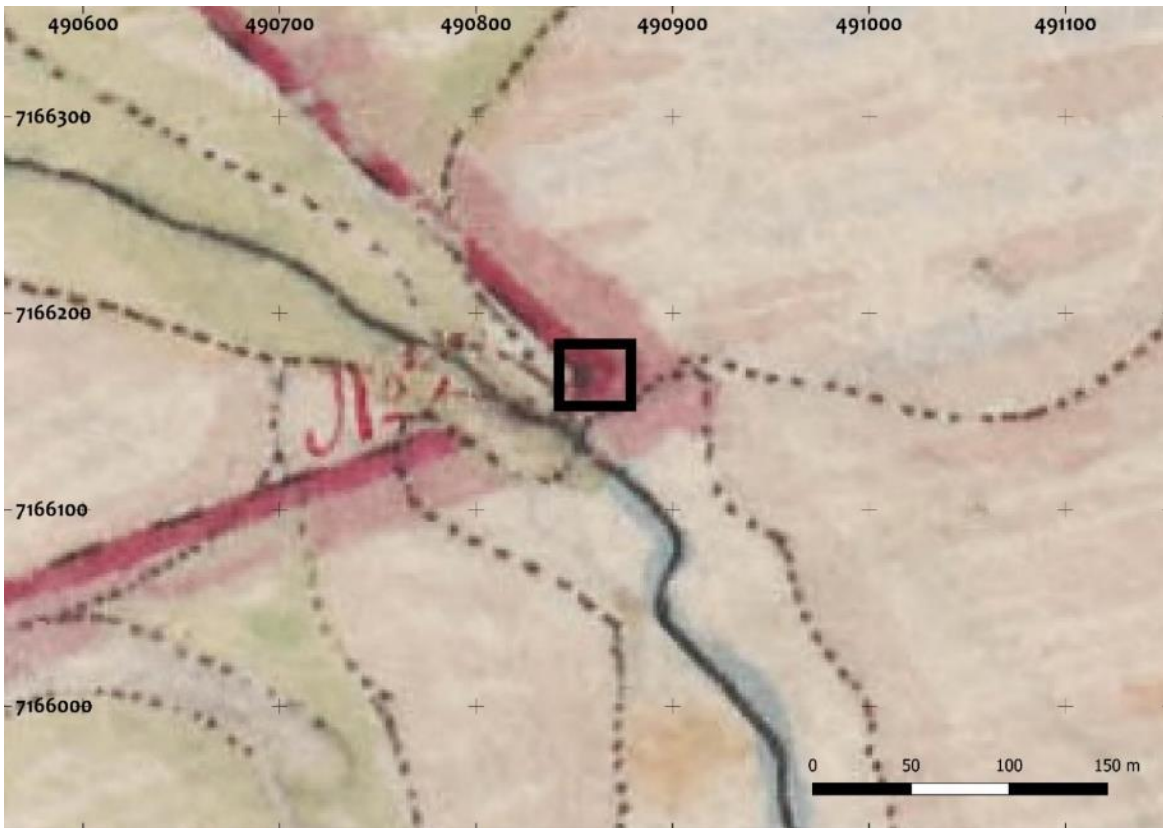
Nimi:	Tolkanoja 2
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7166152 E: 490855 z: 98
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Pitäjänpitäjän paikannus

Inventointihavainnot: Paikalla on laonnut rajamerkki, jossa on esillä kaksi teräväkärkistä kiveä sammaleen alta. Näiden ympärillä sammaleen alla on lisää kiviä noin 1 x 0,5 metrin kokoisella alueella.

Rajamerkki paikannettiin vuoden 1850 pitäjänkartalta, jolloin paikalla on ollut Niskan kylän ja kruunun/valtionmaan välinen raja. Raja on merkitty myös vuoden 1951 peruskartalle. Nykyisin se sijaitsee kiinteistörajalla.

Kartta 62. Muu kulttuuriperintökohteen aluerajaus on merkitty ruskealla vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 63. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1850 pitäjänkarttaan.

Kartta 64. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1951 peruskarttaan.

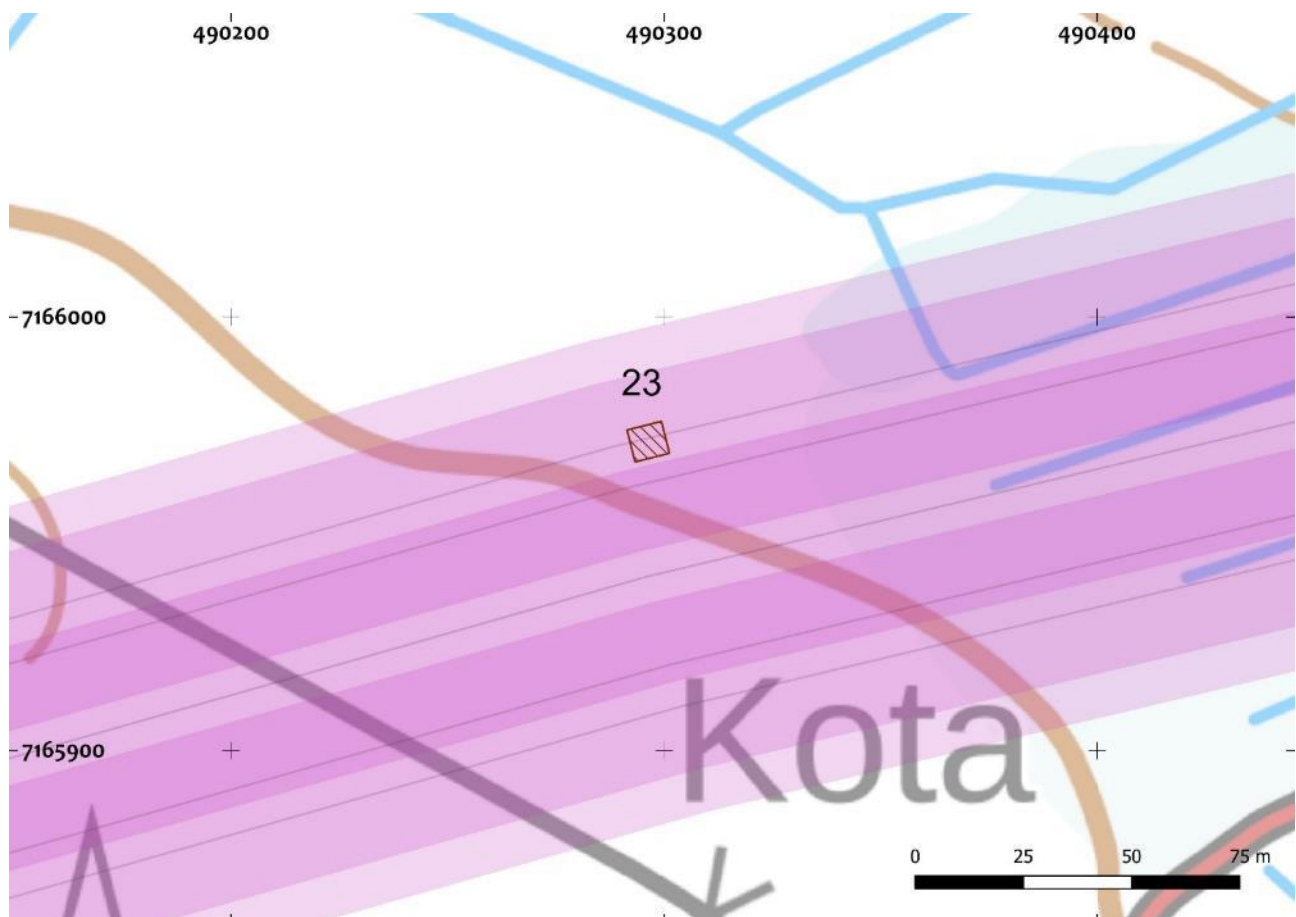
Kuva 31. Tolkanoja 2 rajamerkki. Koilliseen.

5.23. Tolkanoja 1*

Nimi:	Tolkanoja 1
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	Muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7165971 E: 490296 z: 102
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Pitäjänpitäjänkartan paikannus

Inventointihavainnot: Paikalla on laonnut rajamerkki. Noin 1 x 1 metrin kokoisella alueella on sammaleen peittämiä kiviä. Kaksi kivistä on hieman enemmän esillä sammaleen alta. Niiden koot ovat noin 30 x 30 cm.

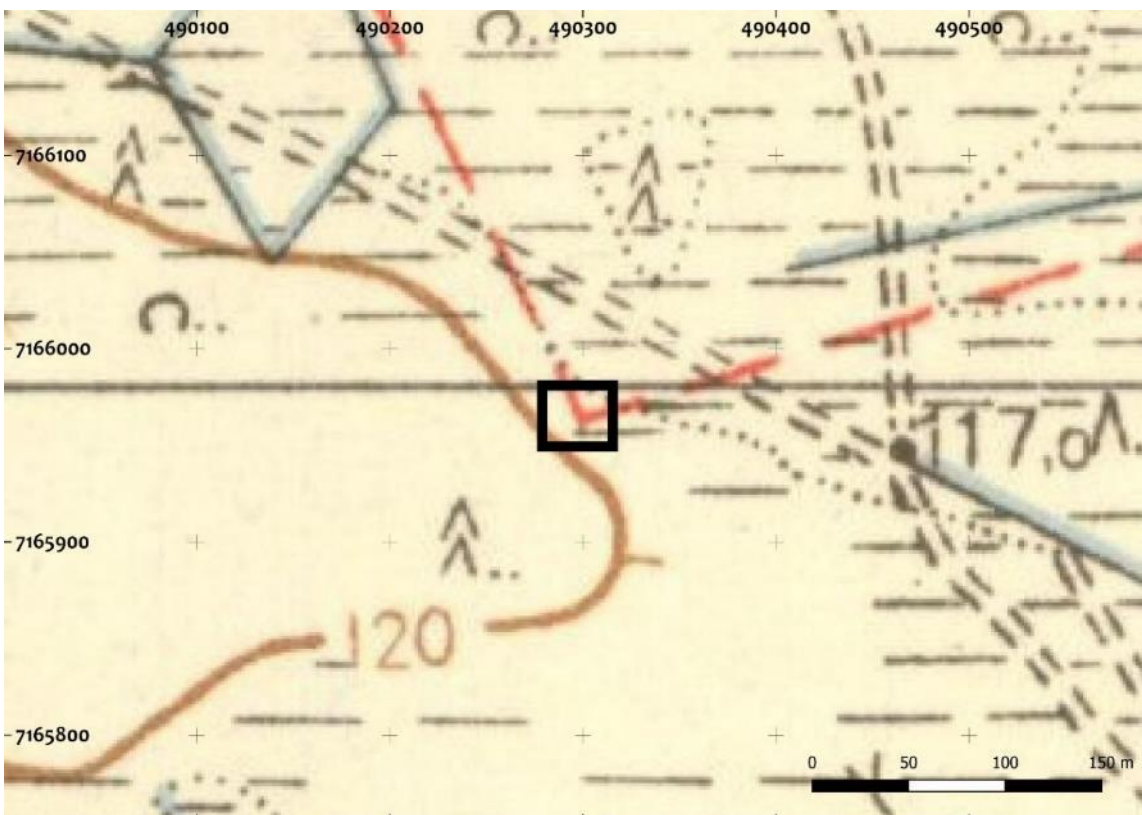
Rajamerkki paikannettiin vuoden 1850 pitäjänkartalta, jolloin paikalla on ollut Niskan kylän ja kruunun/valtionmaan välinen raja. Raja on merkitty myös vuoden 1951 peruskartalle. Nykyisin se sijaitsee kiinteistörajalla.

Kartta 65. Muu kulttuuriperintökohteen aluerajaus on merkitty ruskealla vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 66. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1850 pitäjänkarttaan.

Kartta 67. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1951 peruskarttaan.

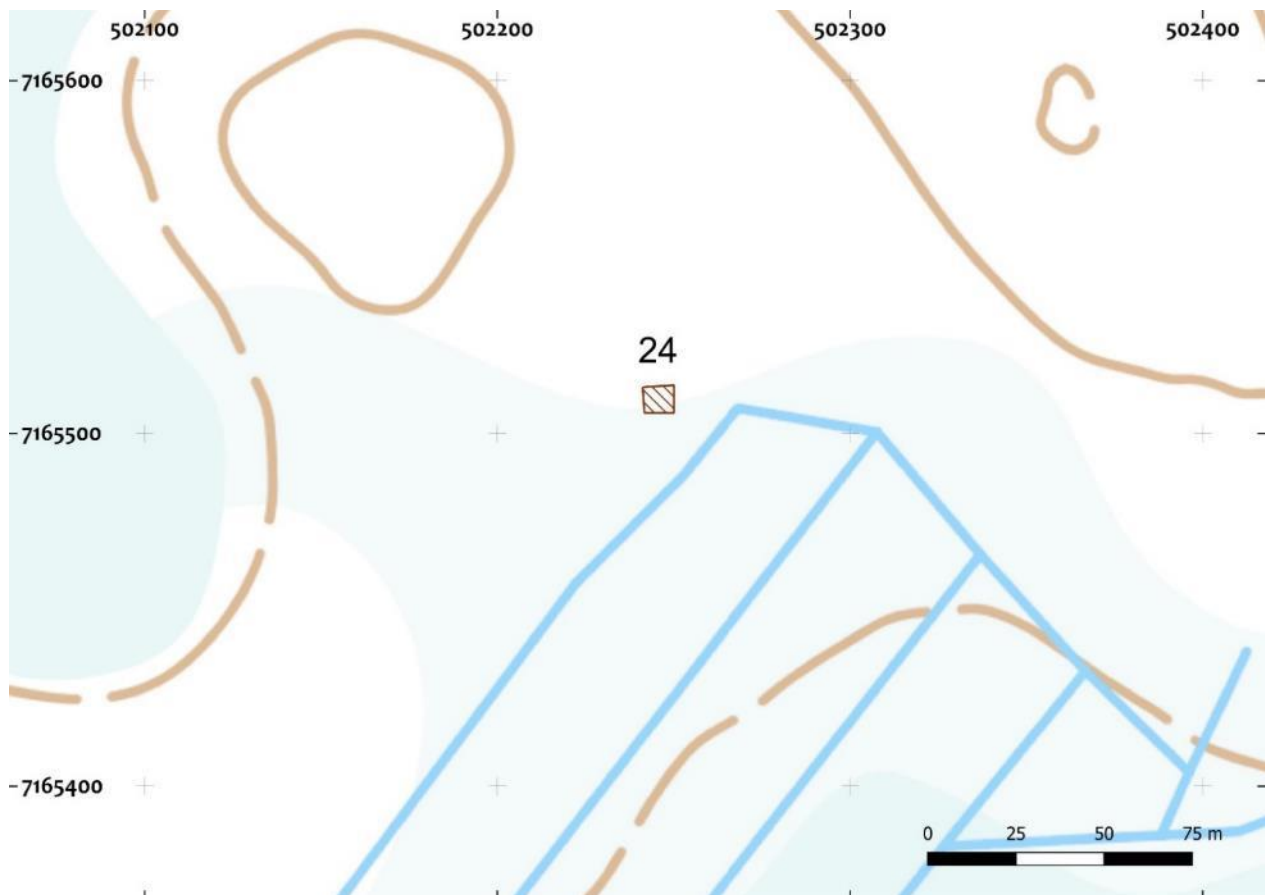
Kuva 32. Tolkanoja 1 rajamerkki. Itään.

5.24. Kivisuo*

Nimi:	Kivisuo
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7165509 E: 502245 z: 128
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Pitäjänkartan paikannus

Inventointihavainnot: Kivisuon kaakkoispuolella, ojitetun suon pohjoisreunalla sijaitsee kivistä ladottu rajamerkki. Merkin koko on noin 0,5 x 0,5 metriä. Sen korkeus on myös noin 0,5 metriä. Rajamerkki on viisarikiveä lukuun ottamatta täysin sammaleen ja varpujen peitossa. Esillä oleva viisarikivi on kooltaan noin 30 x 30 cm. Sen itäpuolelle on laitettu pystyyn puinen keppi merkaamaan rajaa.

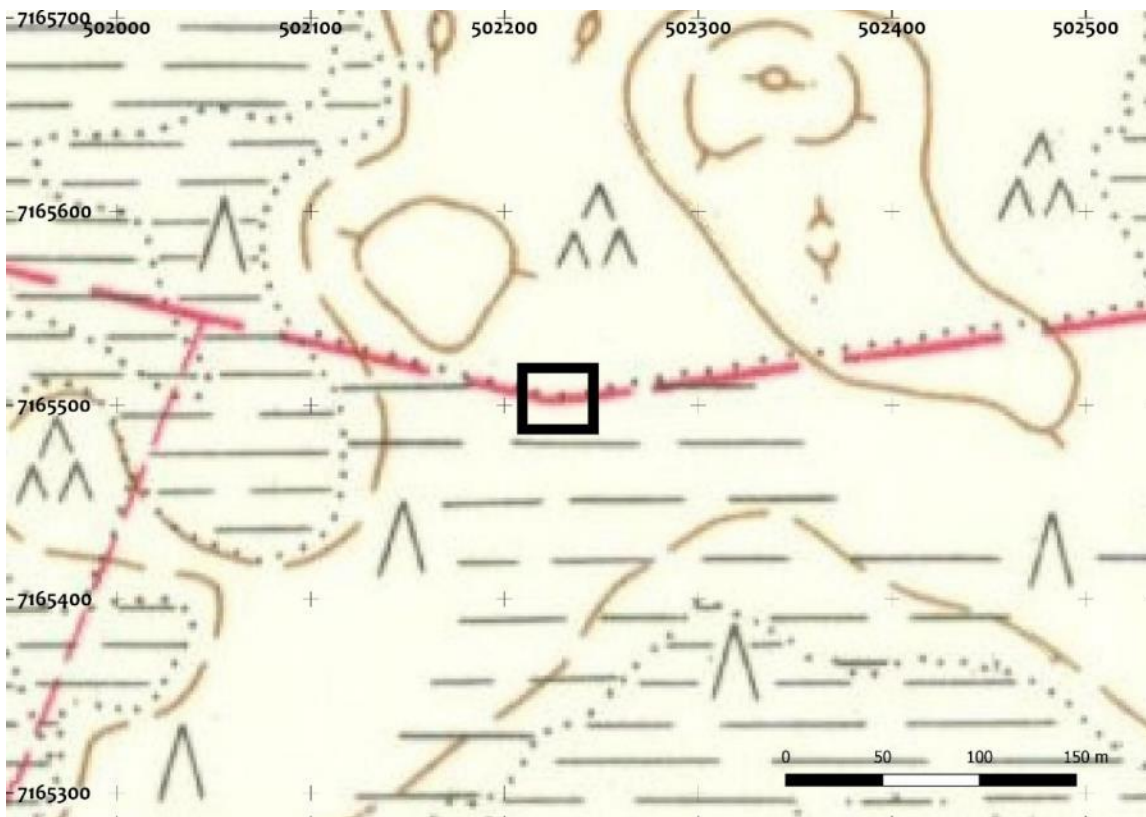
Rajamerkki paikannettiin vuonna 1859/1856 laaditulta pitäjänkartalta, jolloin paikalla on ollut Oterman kylän ja Jaalangan kylän välinen raja. Raja on merkitty myös vuoden 1972 peruskartalle. Paikalla on nykyään kiinteistöraja.

Kartta 68. Muu kulttuuriperintökohteen aluerajaus on merkitty ruskealla vinorasterilla.

Kartta 69. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1859/1892 pitäjänkarttaan.

Kartta 70. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1971 peruskarttaan.

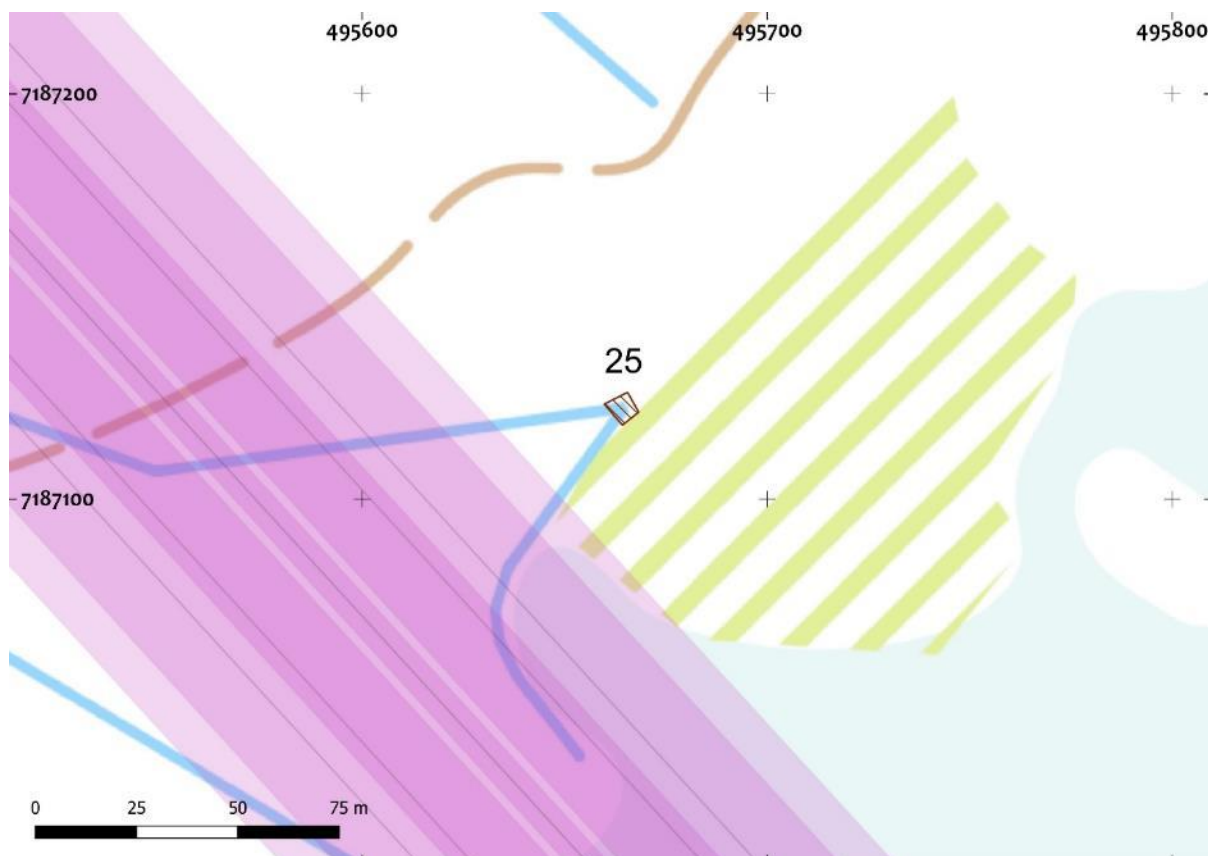
Kuva 33. Rajamerkin viisarikivi erottuu punaisen maaperäkairan oikealla puolella. Luoteeseen.

5.25. Louhensuo*

Nimi:	Louhensuo
Kunta:	Utajärvi
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7187121 E: 495664 z: 126
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Pitäjänkartan paikannus

Inventointihavainnot: Laonnut rajamerkki, jonka koko noin 1 x 2 metriä. Keskellä erottuu rajan suuntaisesti asetettu viisarikivi. Viisarikiven koko noin 30 x 30 cm. Keskelle asetettu noin 1,6 metrin korkuinen puinen keppi.

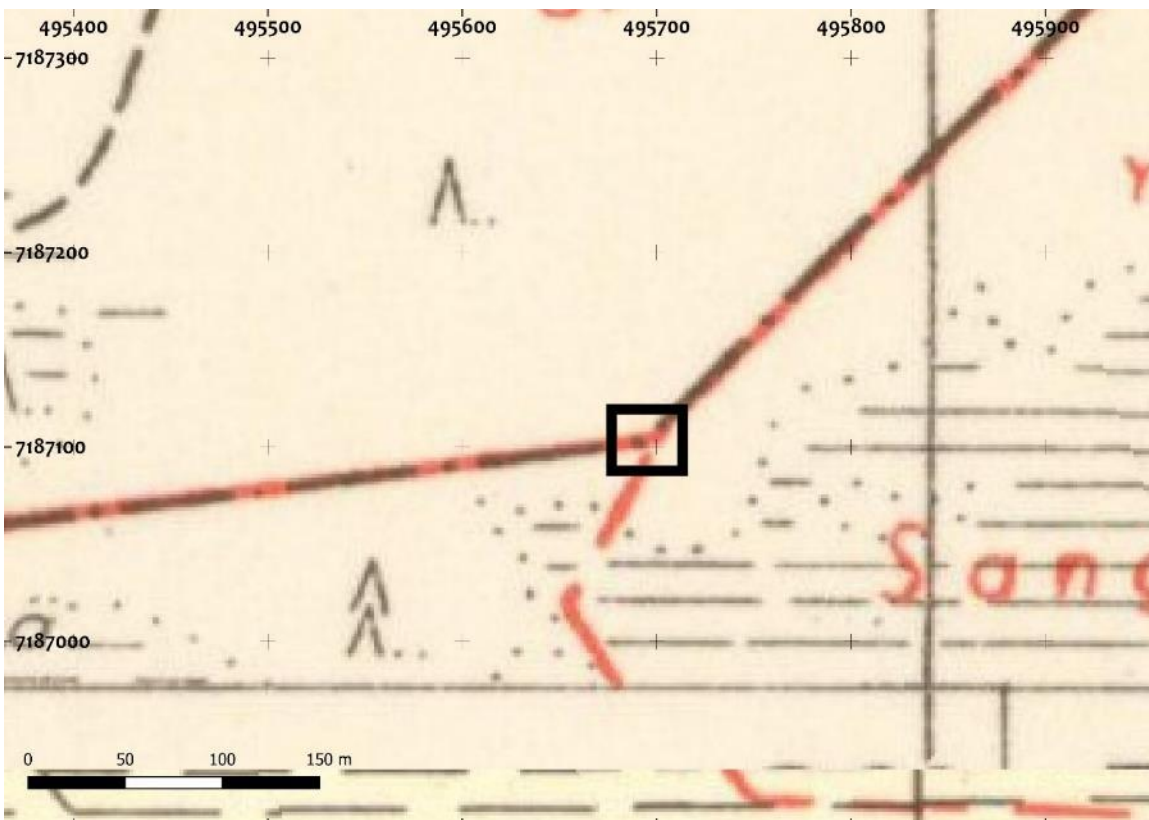
Rajamerkki paikannettiin vuonna 1850 laaditulta pitäjänkartalta, jolloin paikalla on ollut Laitasaaren kylän ja kruunun/valtionmaan välinen raja. Raja on merkitty myös vuoden 1950 peruskartalle. Paikalla on nykyään kiinteistöraja.

Kartta 71. Muu kulttuuriperintökohteen aluerajaus on merkitty ruskealla vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 72. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1850 pitäjänkarttaan.

Kartta 73. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1950 peruskarttaan.

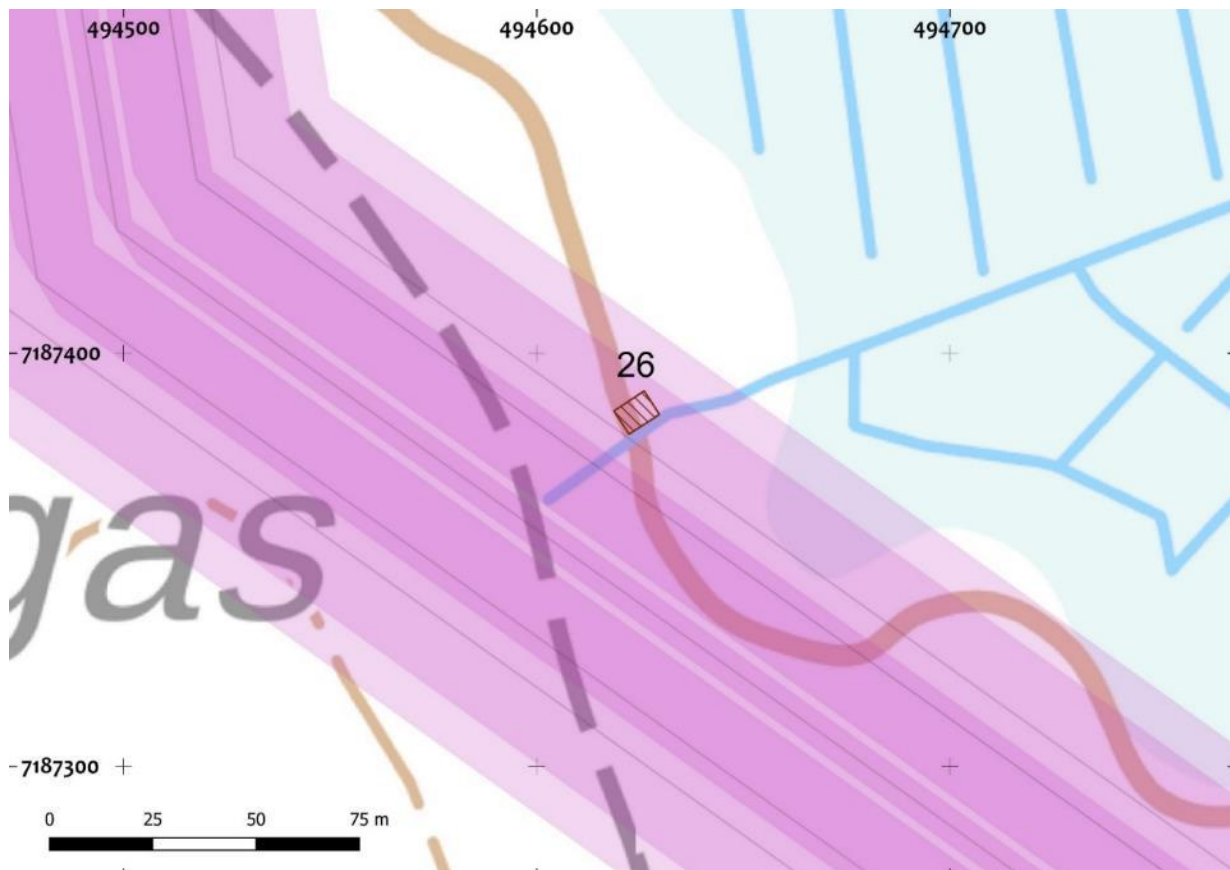
Kuva 34. Rajamerkin viisarikivi erottuu maastosta. Itään

5.26. Laulukangas*

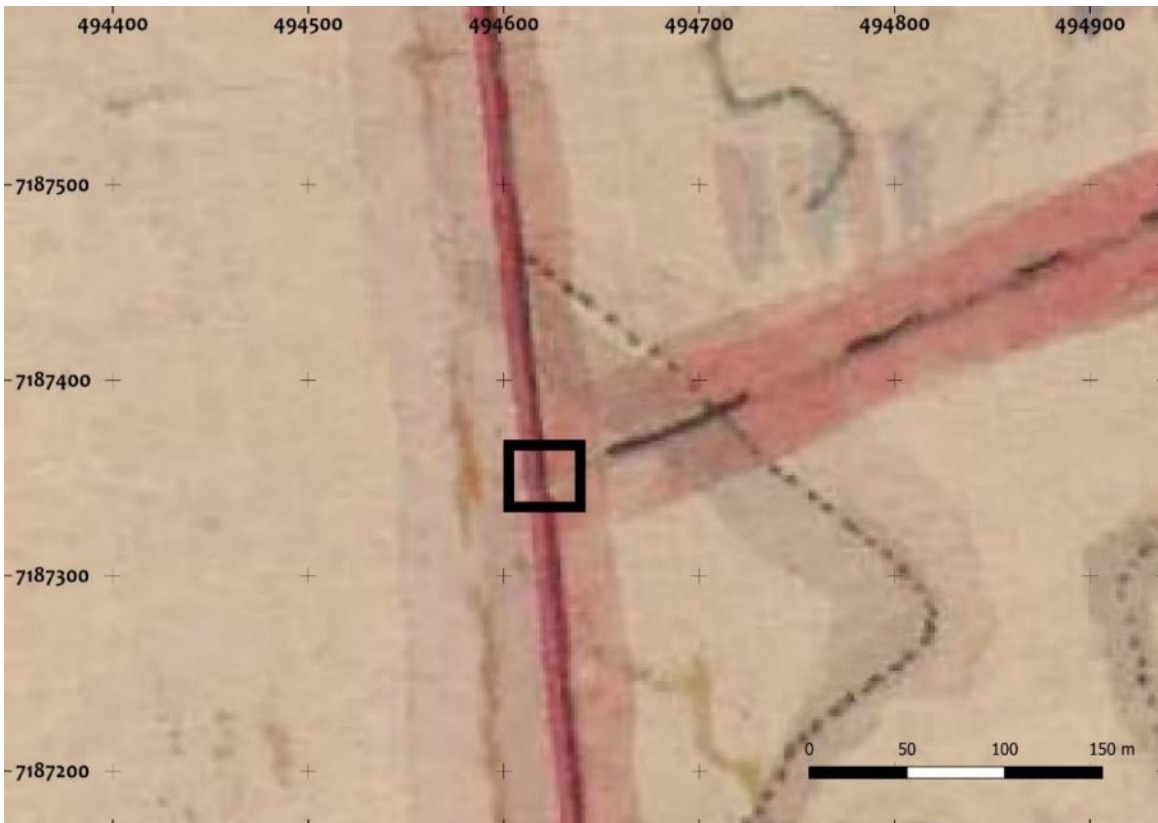
Nimi:	Laulukangas
Kunta:	Utajärvi
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	muu kulttuuriperintökohde
Muinaisjäännöstyyppi:	kivirakenteet, rajamerkit
Ajoitus:	historiallinen
Koordinaatit:	N: 7187385 E: 494624 Z: 113
Koordinaattiselite:	GPS-mittaus/Pitäjänpitäjänkartan paikannus

Inventointihavainnot: Louhenkankaantiestä pohjoiseen erkanevasta nimettömästä metsäautotiestä noin 30 metriä itään sijaitsee laonnut rajamerkki. Esillä on rajamerkin viisarikivi, joka on kooltaan noin 30 x 30 cm. Sen ympärillä on sammaleen alla lisää kiviä noin 0,5 x 0,5 kokoisella alueella. Rajamerkistä noin 2–3 metriä etelään on kaivettu suuri ja syvä oja, joka on nostanut lisää kiviä esille ympäristöön.

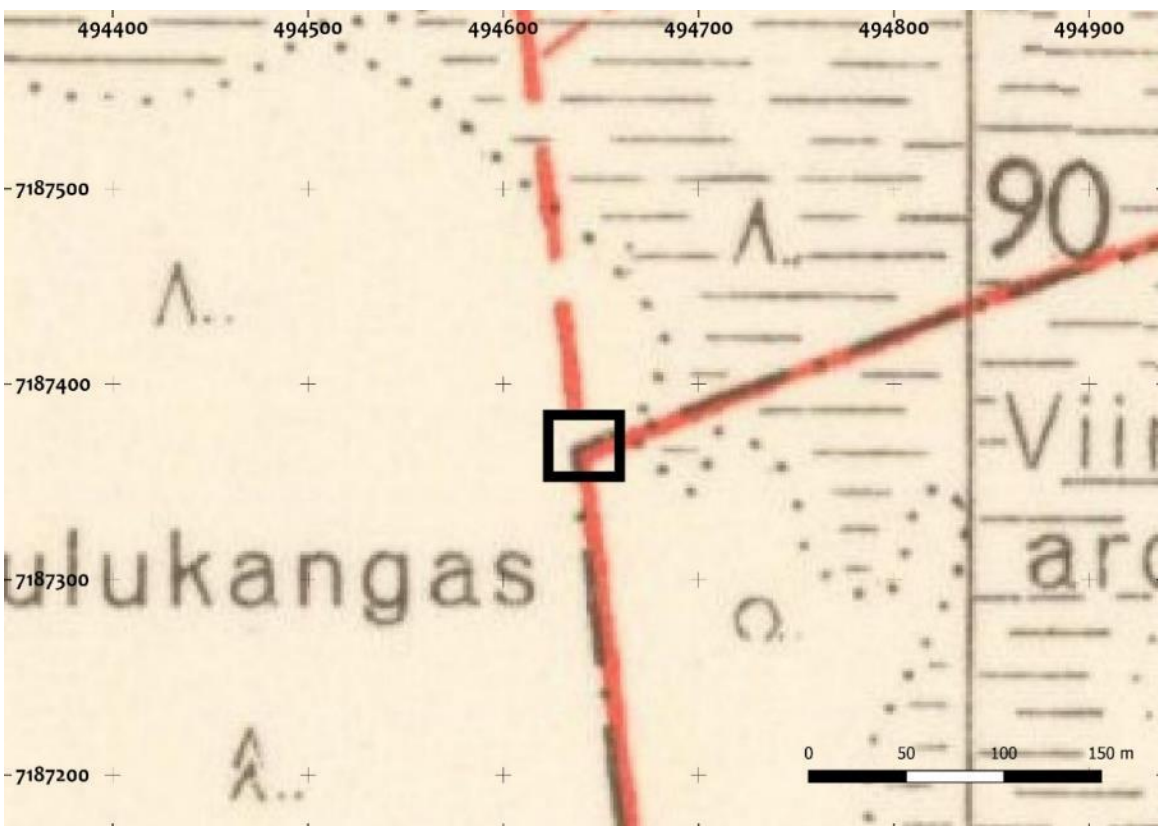
Rajamerkki paikannettiin vuonna 1850 laaditulta pitäjänkartalta, jolloin paikalla on ollut Laitasaaren kylän ja kruunun/valtionmaan välinen raja. Raja on merkitty myös vuoden 1950 peruskartalle. Paikalla on nykyään kiinteistöraja.

Kartta 74. Muu kulttuuriperintökohteen aluerajaus on merkitty ruskealla vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinjat on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 75. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1850 pitäjänkarttaan.

Kartta 76. Rajamerkki on merkitty mustalla neliöllä vuoden 1950 peruskarttaan.

Kuva 35. Rajamerkin viisarikivi erottuu maaperäkairan vasemmalla puolella. Kaakkoon.

Muut havainnot

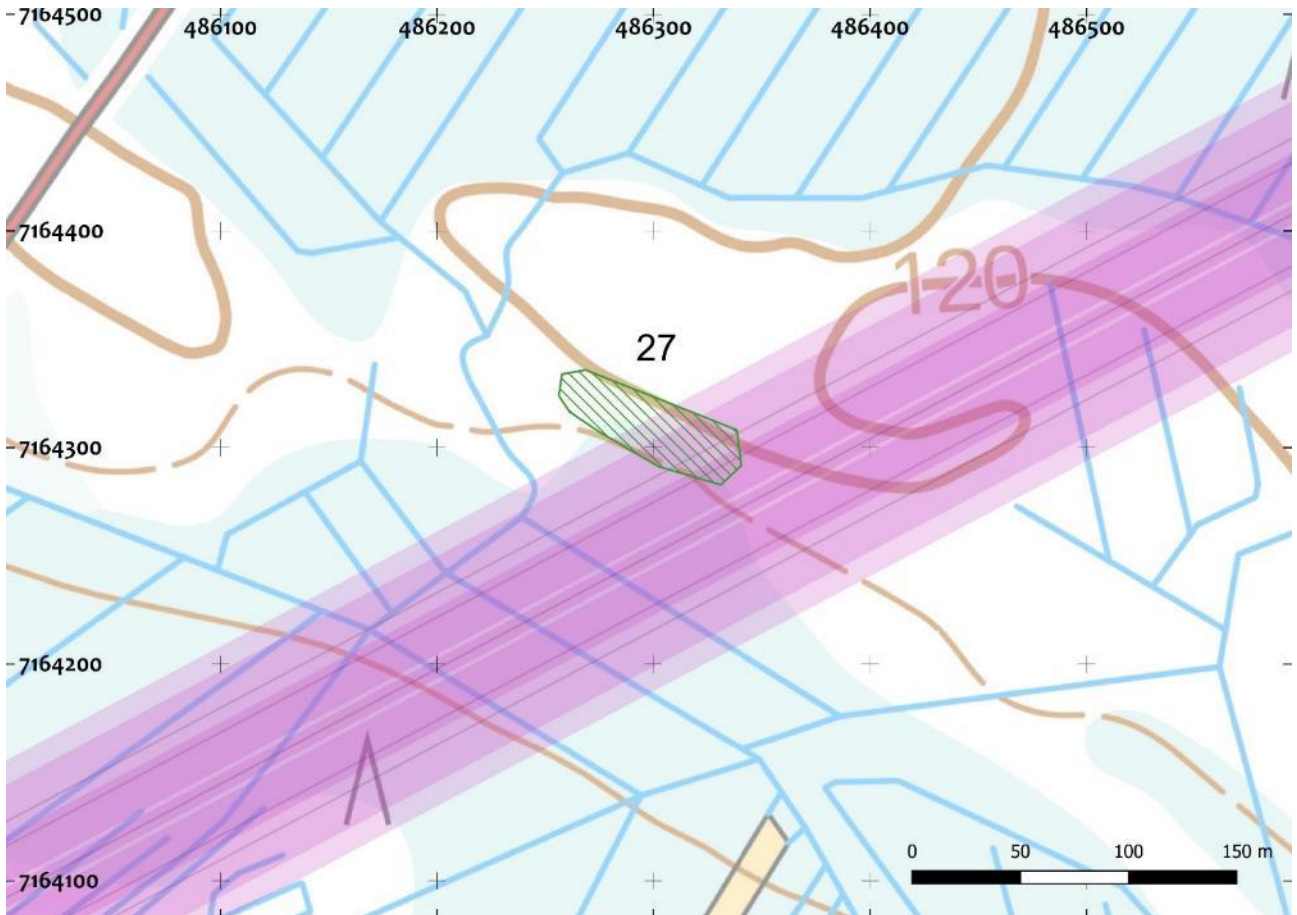
5.27. Aituus

Nimi:	Aituus
Kunta:	Vaala
Muinaisjäännöstunnus:	-
Muinaisjäännösstatus:	muu kohde
Muinaisjäännöstyyppi:	maarakenteet, kuopat
Ajoitus:	moderni
Koordinaatit:	N: 7164298 E: 486312
Koordinaattiselite:	GPS mittaus kuopasta
Aiemmat tutkimukset:	-

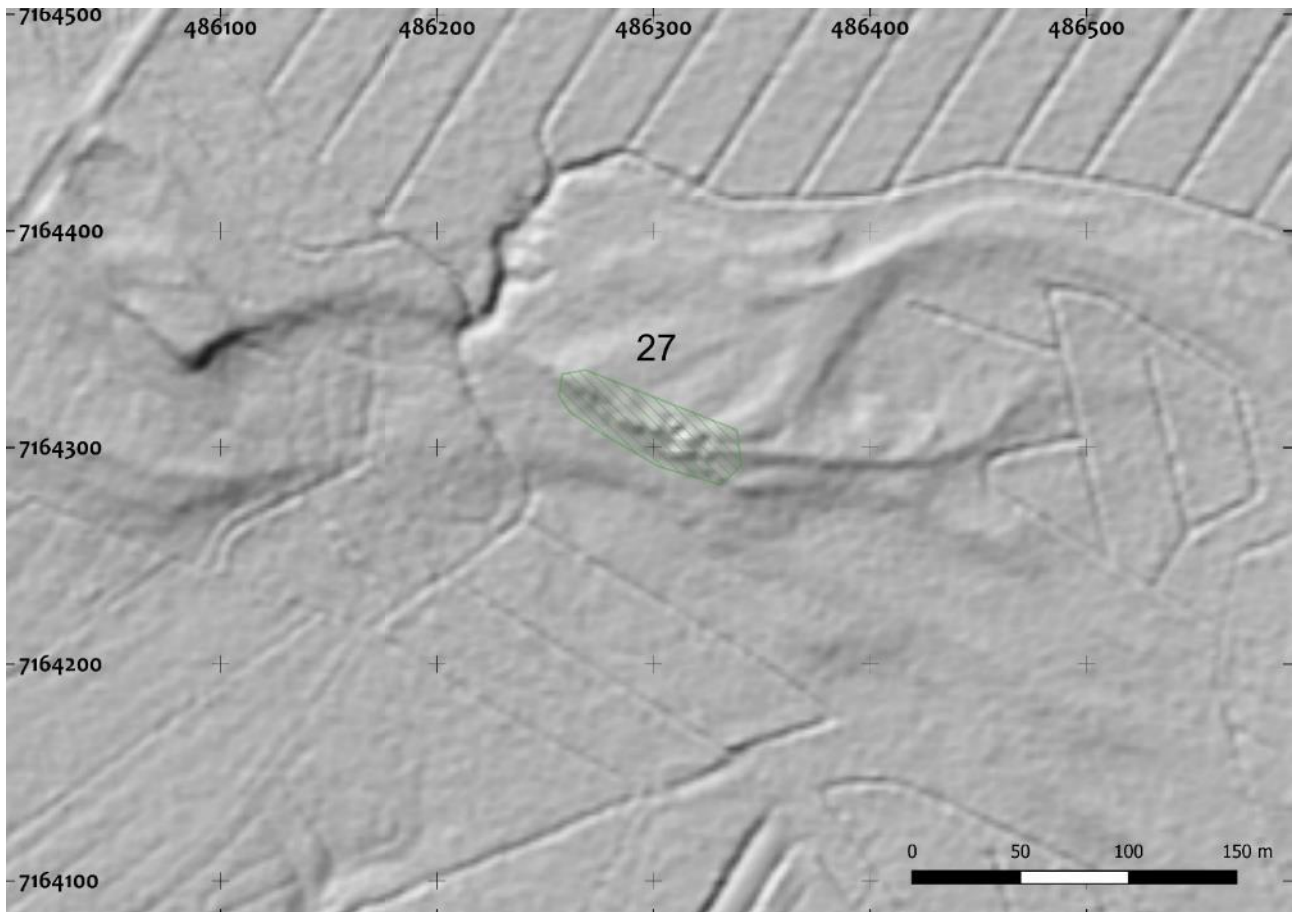
Inventointihavainnot: Alueella 17 modernia kuoppakaivantoa, joista osa oli tehty rinteeseen. Kuopat halkaisijaltaan 1–7 metriä ja syvyydeltään 0,5–1 metriä. Muodot vaihtelevat ympyrästä soikeaan. Maakairausnäytteessä näkyi noin 1 cm huuhtoumaa. Kuoppien pohjalla oli kiviä. Paikalta on ilmeisesti otettu hiekkaa.

Kuva 36. Kohteessa 27 havaittiin moderneja kaivantoja.

Kartta 77. Alue, jossa havaittuun kuoppia on merkitty vihreällä vinorasterilla. Suunniteltu voimajohtolinja on merkitty vaaleanpunaisella viivalla.

Kartta 78. Kuopat erottuvat selvästi MML:n korkeusmallissa.

Lähteet

Tutkimusraportit:

Poutiainen, Hannu ja Bilund, Antti 2013. Paltamo Teerivaaran tuulipuiston ja sähkönsiirtolinjan Teerivaara-Vaala Nuojua muinaisjäännösinventointi. Mikroliitti Oy.

Mustonen, Riikka 2015. Paltamo, Vaala ja Sotkamon koillisosa. Valtion metsätalousalueiden kulttuuriperintöinventointi. Metsähallitus.

Schulz, Hans-Peter ja Itäpalo, Jaana 2017. Vaalan kunnan arkeologinen päivitysinventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu.

Schulz, Hans-Peter ja Nieminen, Inga 2018. Vaala Turkkiselkä tuulipuiston arkeologinen inventointi. Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu.

Schulz, Hans-Peter ja Itäpalo, Jaana 2019. Vaala Turkkiselkä tuulipuiston arkeologinen lisäselvitys. Keski-Pohjanmaan ArkeologiaPalvelu.

Karttalähteet:

Pitäjänkartta vuodelta 1850

Geograf Karta öfver Uleå och Muhos sok. Nars Ågor i Uleå Härad och Uleoborgs Län. Upprättad af ... Completerad af A. Lindqvist 1850. Myöhemmin nimetyt karttalehdet 3423 07 Utajärvi, 3423 10 Utajärvi, 3423 12 Utajärvi, Muhos ja 3424 10 Muhos, Utajärvi.

Pitäjänkartta vuodelta 1859, täydennetty vuonna 1892

Karta öfver Säräisniemi socken i Kajana härad af Uleåborgs län. Sammansatt å Öfverstyrelsen för Landtmäteriot År 1859. Afskild och kompletterad å Öfverstyrelsen för Landtmäteriot År 1892. Myöhemmin nimetyt karttalehdet 3423 10 Säräisniemi, 3423 11 Säräisniemi, 3423 12 Säräisniemi, 3441 01 Säräisniemi, 3441 02 Säräisniemi, 3441 03 Säräisniemi, 3441 04 Säräisniemi ja 3441 05 Säräisniemi.

Suomen yleiskartta 1866-1873

Gyldén, C. W. 1864. Karta öfver Finland : Sektionen D4 : sydöstra delen af Uleåborgs län med norra delen af Kuopio län Jyväskyläns yliopiston julkaisuarkisto, saatavilla:

<https://jyx.jyu.fi/handle/123456789/18598>

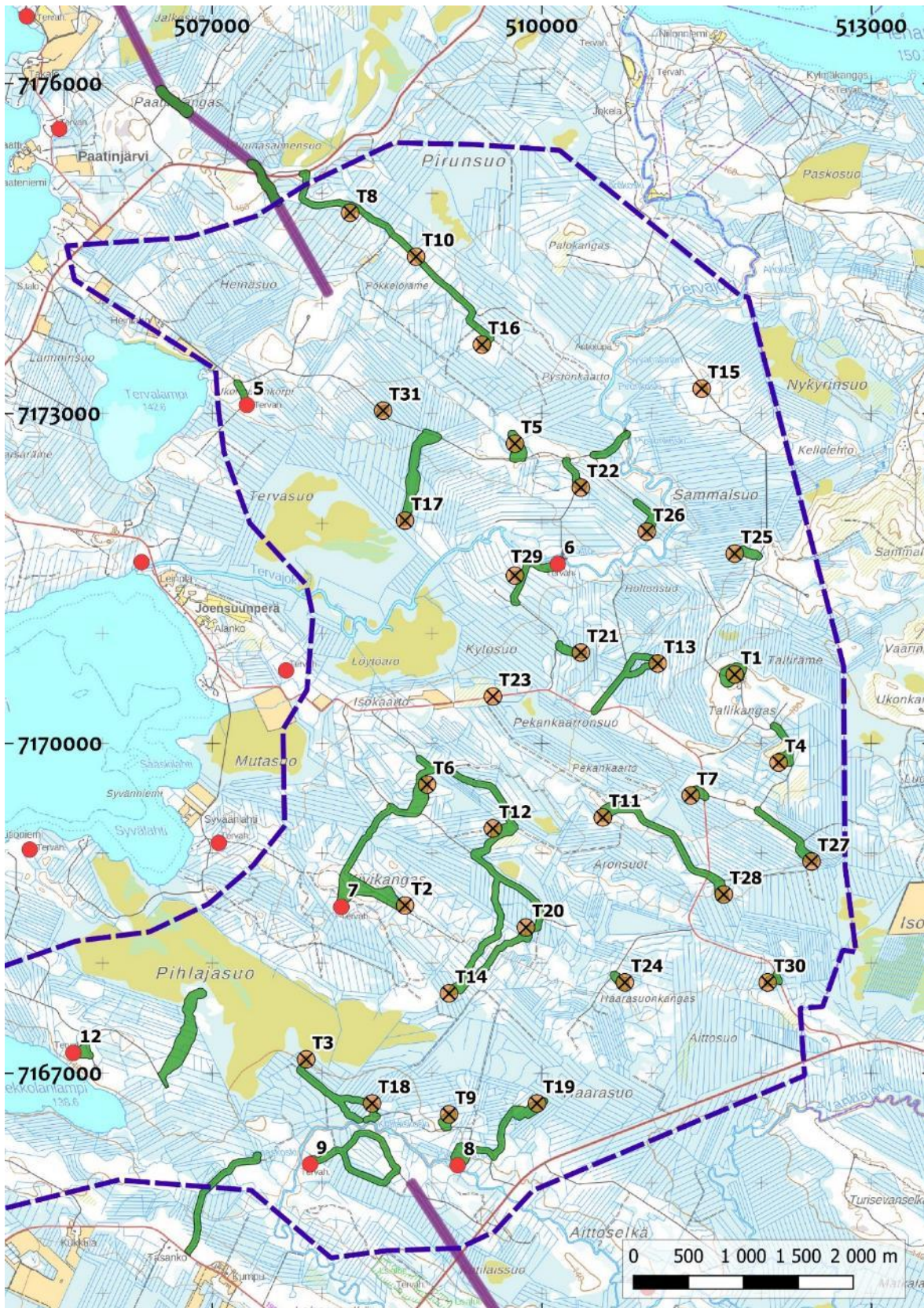
Vanhat peruskartat (Maanmittaushallitus)

Karttalehti 3423 07 Nuojua, vuosi 1951
 Karttalehti 3423 10 Vaala, vuosi 1951
 Karttalehti 3423 11 Naama, vuosi 1951
 Karttalehti 3423 12 Potku, vuosi 1951
 Karttalehti 3424 10 Utosjoki, vuosi 1950
 Karttalehti 3441 01 Jaalanka, vuosi 1972
 Karttalehti 3441 02 Oterma, vuosi 1972
 Karttalehti 3441 03 Jerusaleminsuo, vuosi 1972

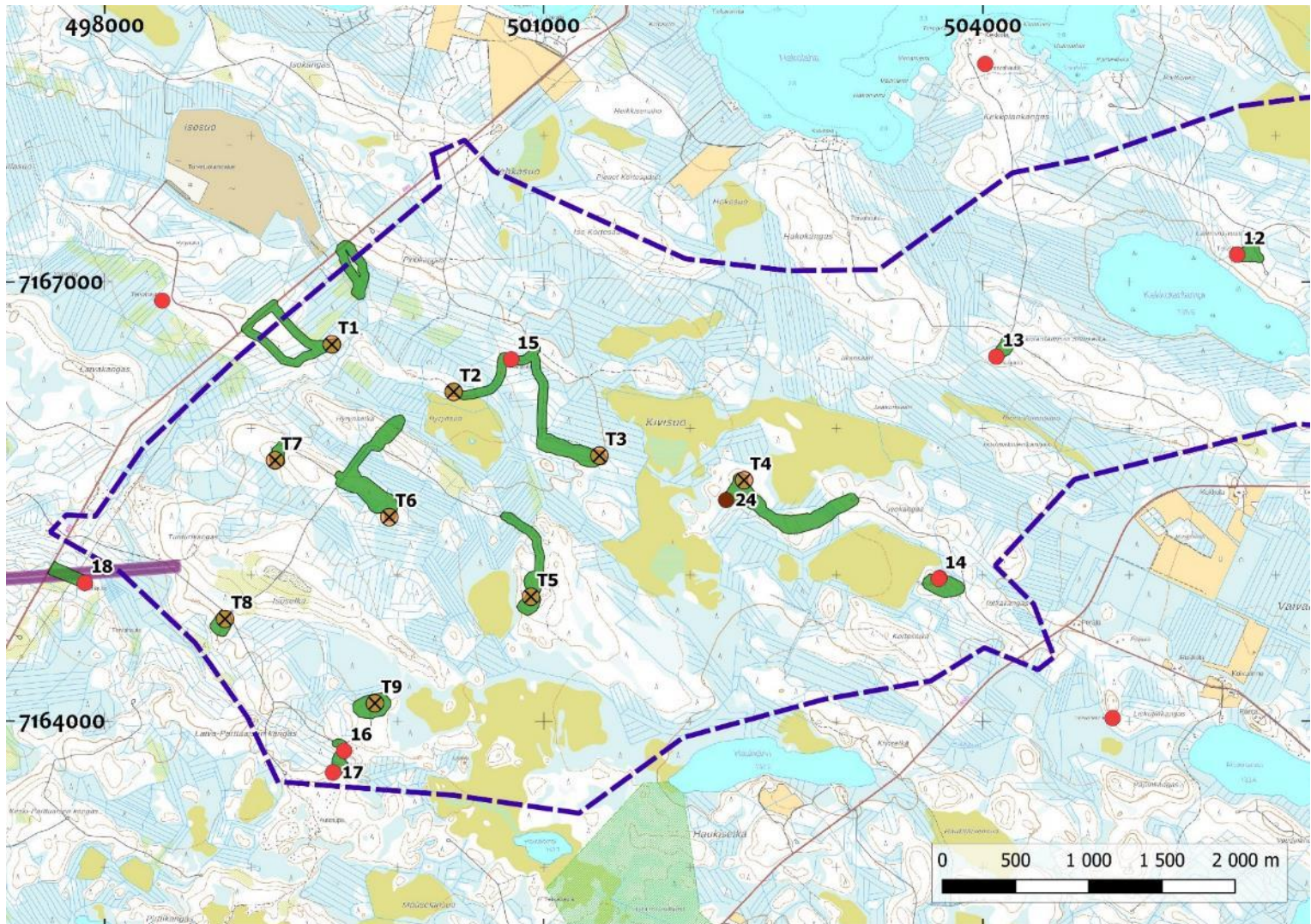
Karttalehti 3441 04 Uonua, vuosi 1972

Karttalehti 3441 05 Iso-Laamanen, vuosi 1972

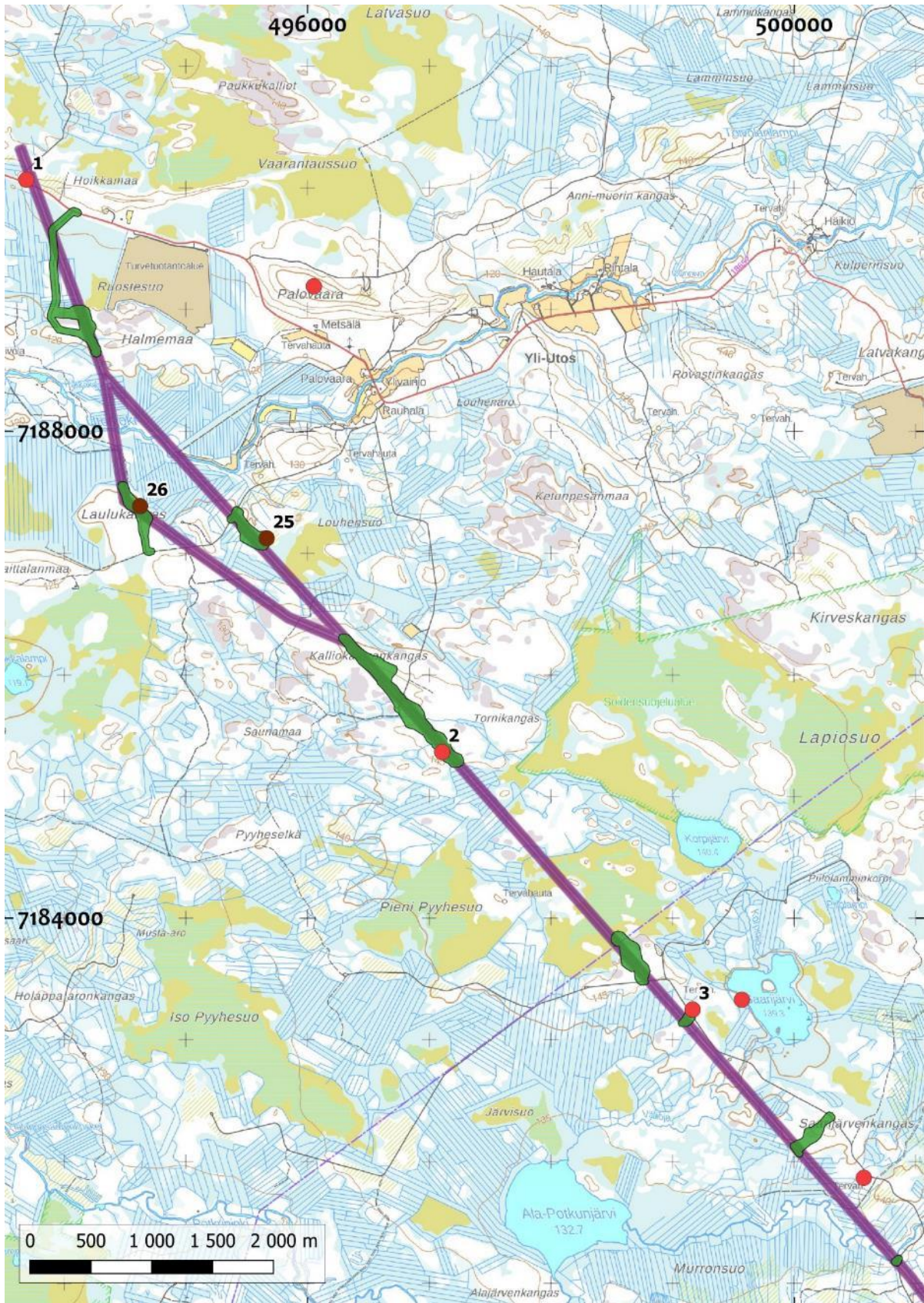
Maastossa jalkaisin kuljetut alueet

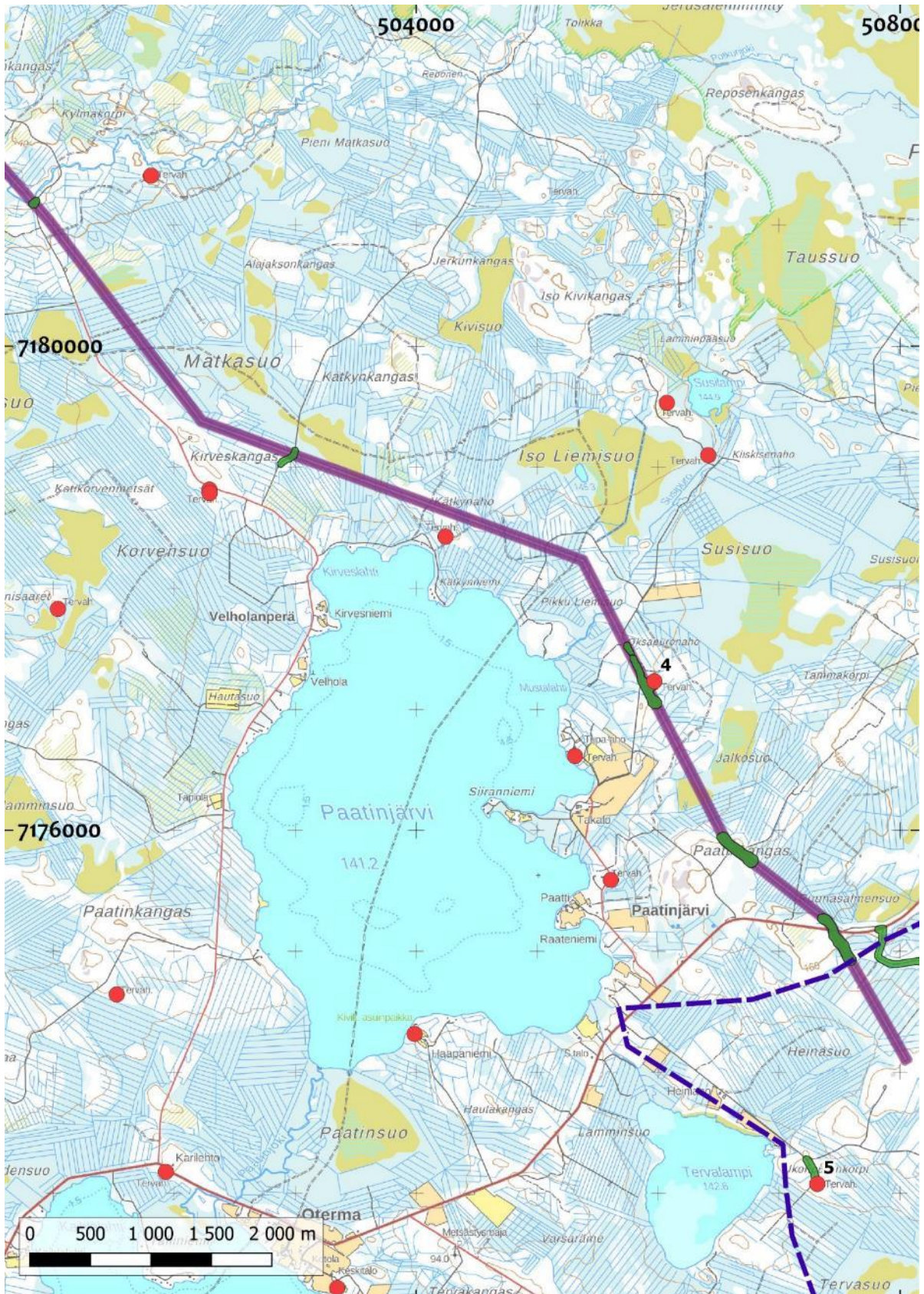
Kartta 79. Tuulivoimapuiston itä- etelä ja pohjoisosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

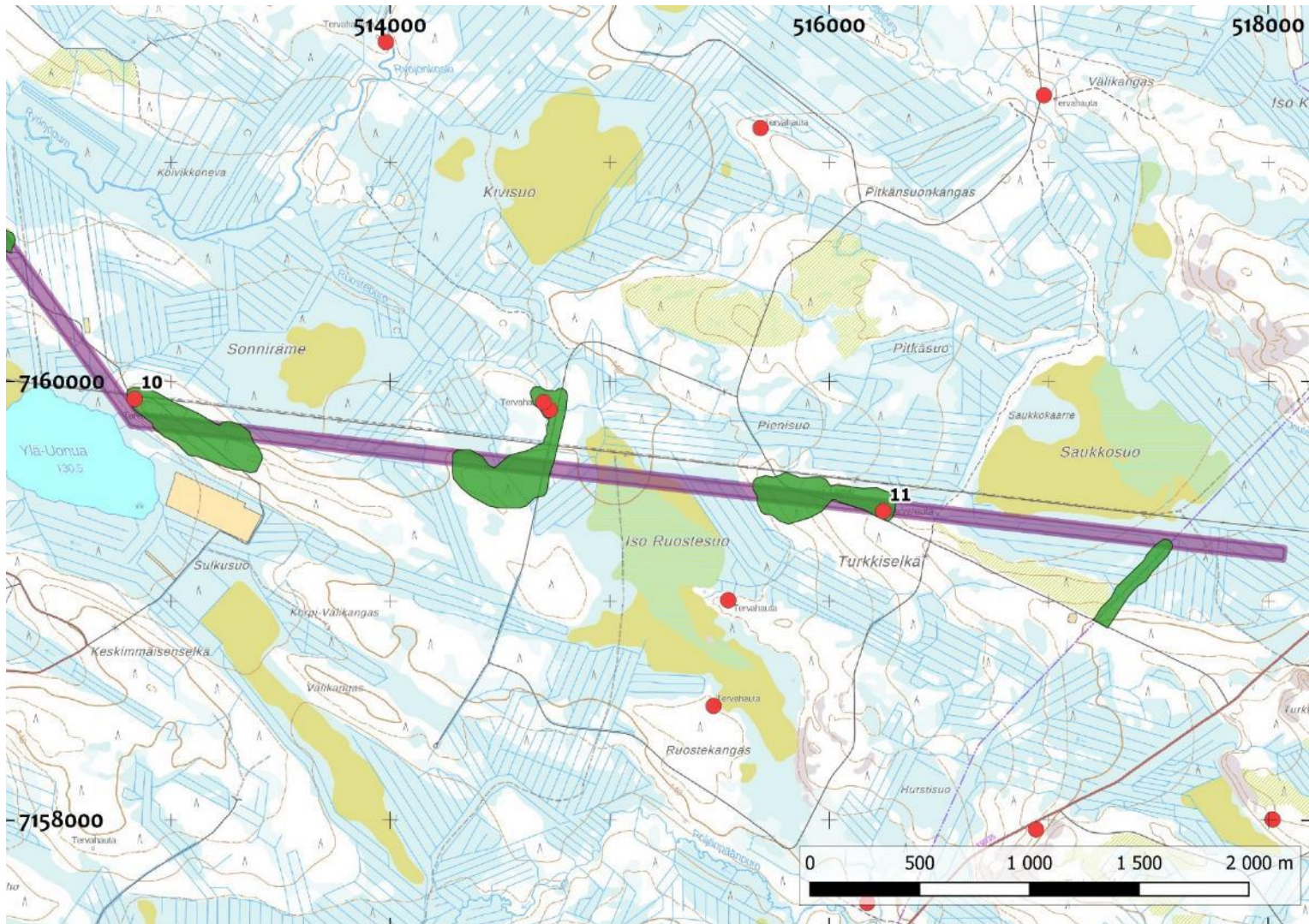
Kartta 80. Tuulivoimapuistoin länsiosaa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

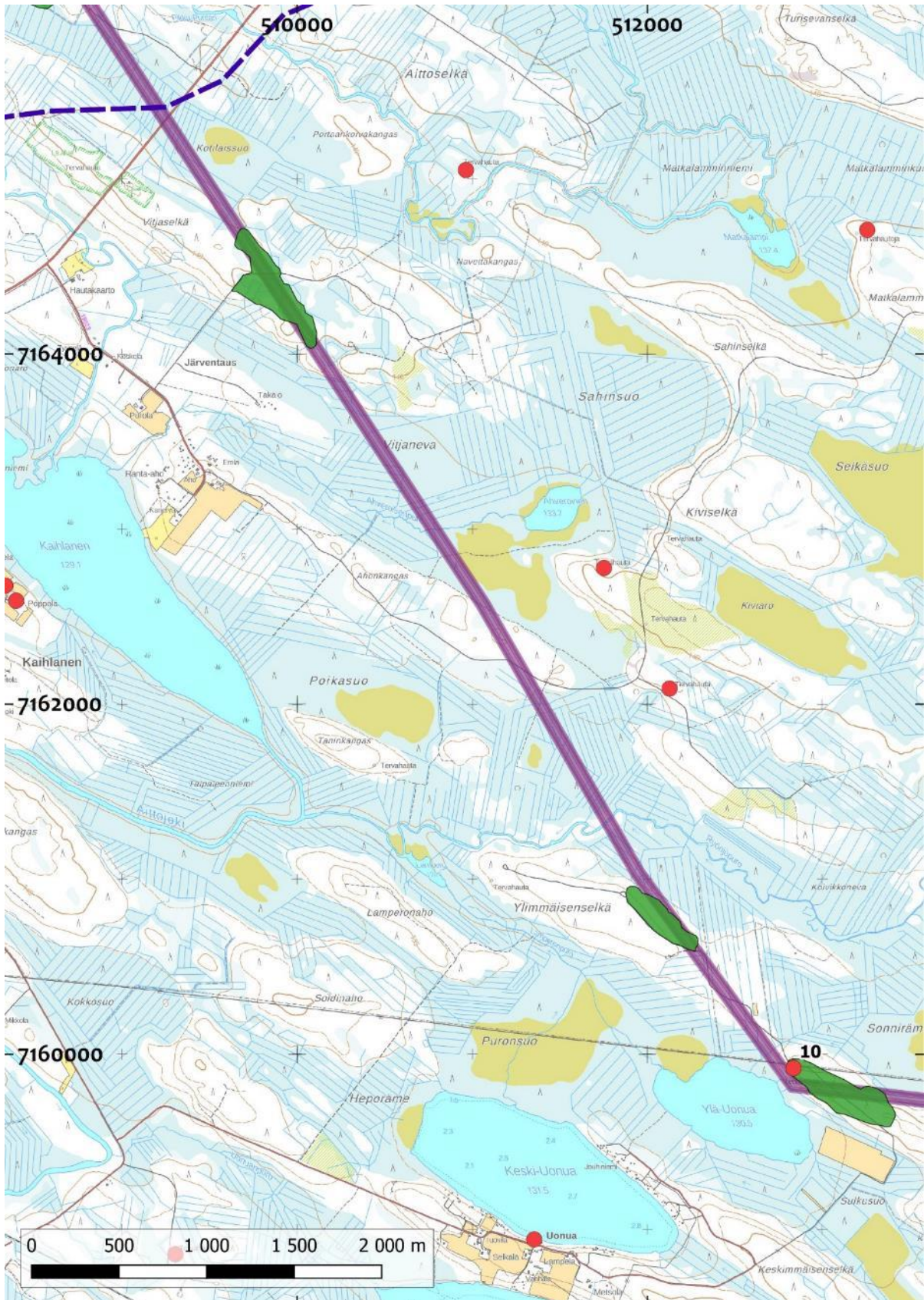
Kartta 81. Pohjoisimman voimajohtolinjan pohjoisosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

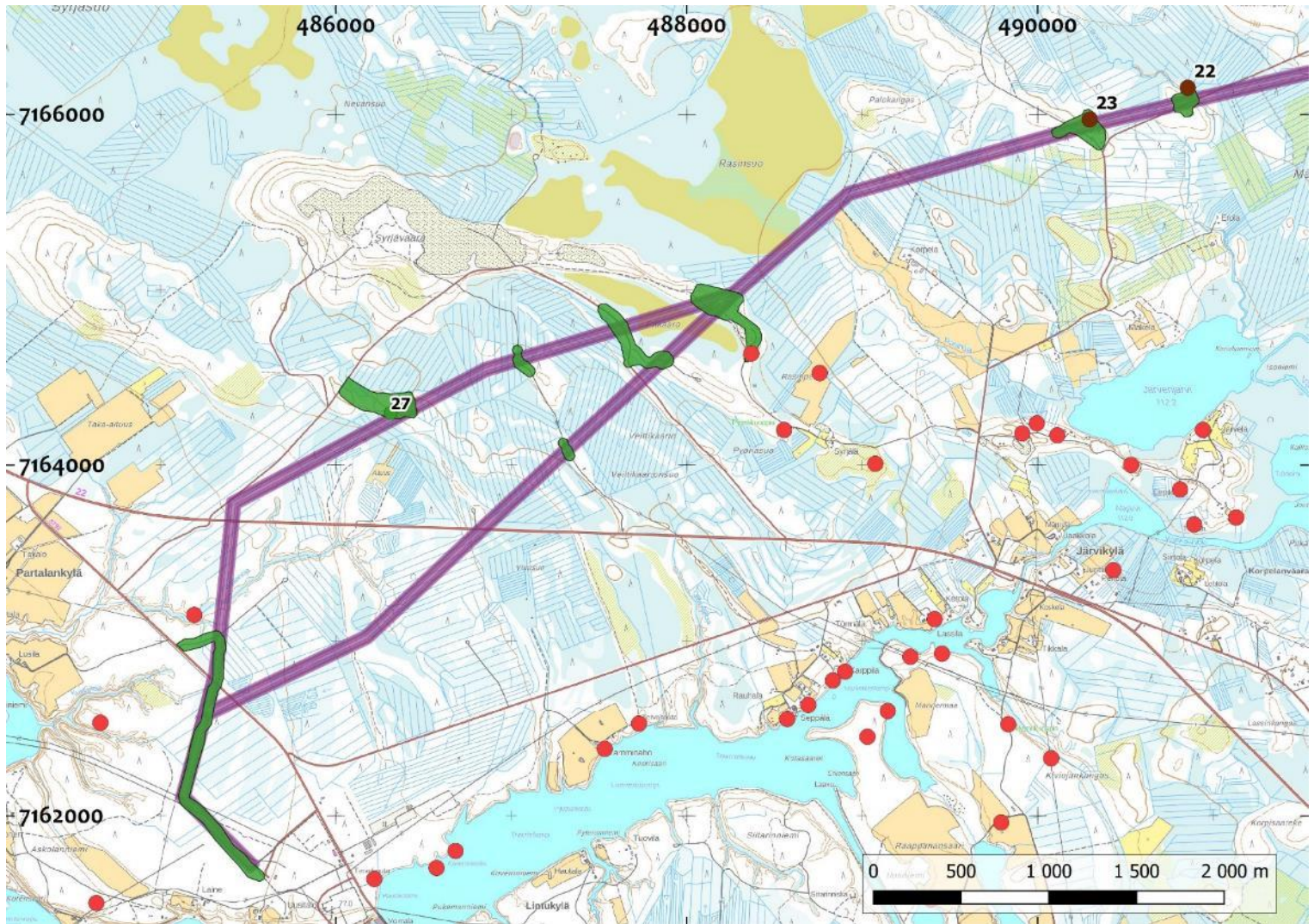
Kartta 82. Pohjoisimman voimajohtolinjan eteläosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

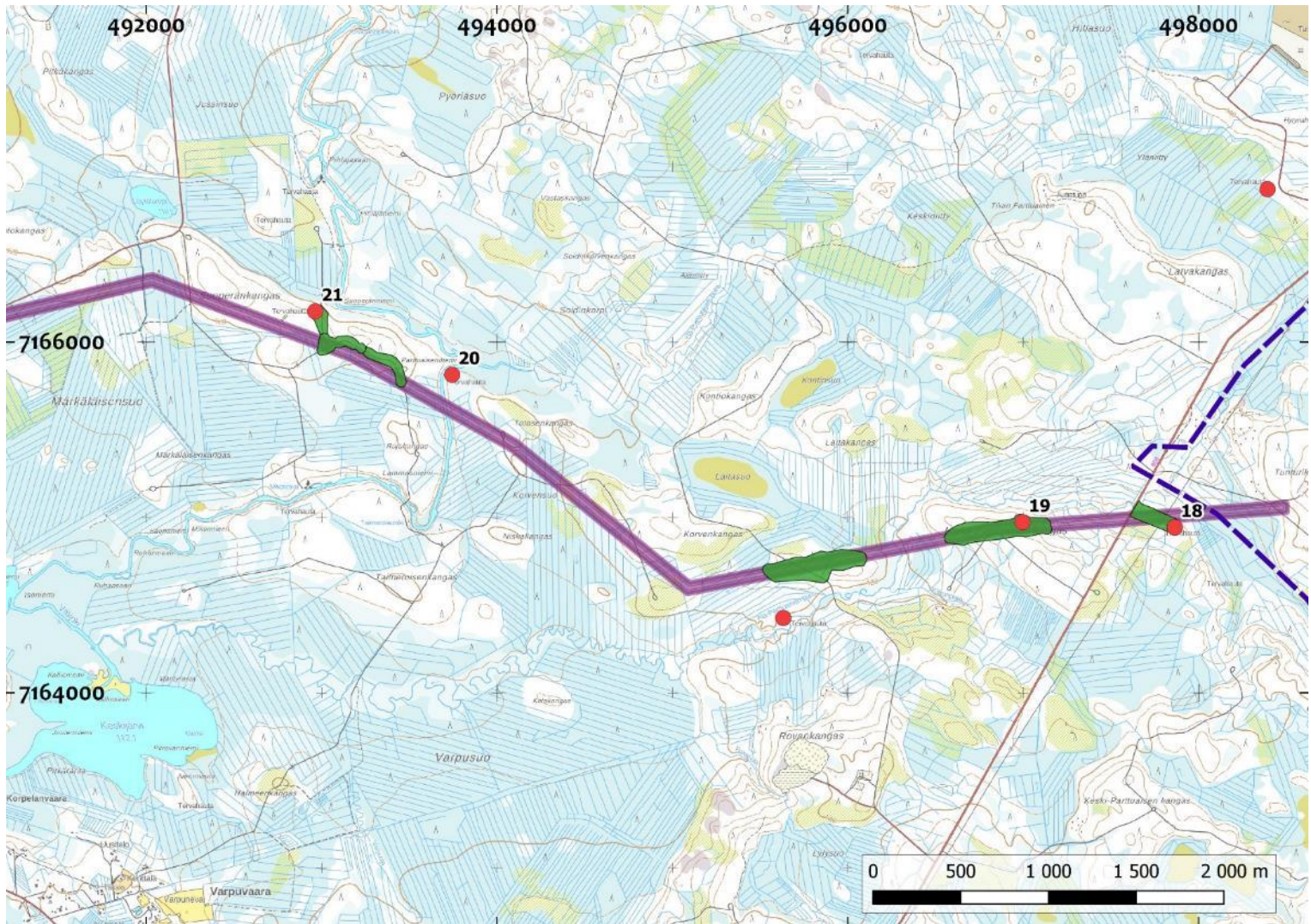
Kartta 83. Läntisimmän voimajohtolinjan etelä/länsiosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

Kartta 84. Läntisimmän voimajohtolinjan pohjois/itäosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

Kartta 85. Eteläisimmän voimajohtolinjan lounaisosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

Kartta 86. Eteläisimmän voimajohtolinjan itäosa. Maastossa jalkaisin kuljetut alueet on merkitty vihreällä rasterilla.

Kuvia

Ylävasen: voimalan nro 9 paikka alueen lounaisosassa. Pohjoiseen.

Yläoikea: voimalan nro 3 paikka Kivisuon länsipuolella alueen länsiosassa. Pohjoiseen

Alavasen: voimalan nro 19 paikka Haarasuolla alueen eteläosassa. Itään.

Alaoikea: voimalan nro 26 paikka Tervajoen länsipuolella alueen pohjoisosassa. Etelään.

Ylävasen: pohjoisimman suunnitellun voimajohtolinjan aluetta Kalliokaarronkankaalla. Luoteeseen.
Yläoikea: läntisimmän suunnittelun voimajohtolinjan aluetta Nuojuan pohjoispuolella. Pohjoiseen

Alavasen: läntisimmän suunnitellun voimajohtolinjan aluetta Korvenkankaan kaakkoispuolella. Itään.
Alaoikea: Eteläisimmän suunnitellun voimajohtolinjan aluetta Turkkiselällä. Länteen.

